

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**EBEVEYNLERİN ÇOCUK KATILIMI HAKKINA YÖNELİK
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAMZE COŞGUN

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MUSTAFA BEKTAŞ

HAZİRAN 2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

EBEVEYNLERİN ÇOCUK KATILIMI HAKKINA YÖNELİK
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAMZE COŞGUN

DANIŞMAN

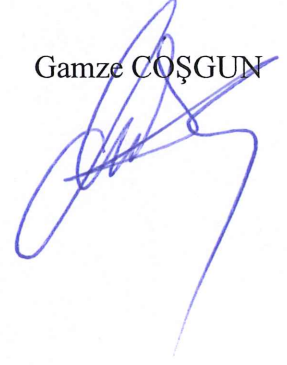
DOÇ. DR. MUSTAFA BEKTAŞ

HAZİRAN 2019

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu, akademik ve etik kuralları gözeterek çalıştığımı ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Gamze COŞGUN

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

“Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi” başlıklı bu yüksek lisans tezi, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Sınıf Eğitimi Bilim Dalında hazırlanmış ve jürimiz tarafından kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Ayşe Güler KÜÇÜKTURAN

Üye: Doç. Dr. Kaya YILDIZ

Üye: Doç. Dr. Mustafa BEKTAŞ

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

20/06/2019

Prof. Dr. Ömer Faruk TUTKUN

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Çocuk, toplumu oluşturan en önemli unsurlardan biridir. Geleceğin yetişkinleri olacak bu çocukların katılım haklarını etkin bir şekilde gerçekleştirebilmesi çok önemlidir. Özellikle bir çocuk, katılım hakkını kullanırken onun her daim yanında olan ailesi de çocuğunun katılım haklarının olduğundan haberdar olmalı ve o bilinçle hareket etmelidir. Demokratik bir toplum istiyorsak, demokratik bireyleri çocukluktan itibaren demokratik kavramlarla yetiştirmemiz gerekir. Bütün çocuklar kendilerini ilgilendiren konularda, görüşlerini ifade etme hakkına sahiptir. Böyle bir bilinçle hareket eden ebeveynler, çocukların haklarını kullanmaları hususunda iyi bir rehber olabilirler. Ebeveynlerin çocuk hakları bağlamında çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerinin incelenmesi, mevcut sistemde nerede olduğumuzu göstermesi ve bir yol haritası olması açısından büyük bir öneme sahiptir.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinde başından sonuna kadar bana katkı sağlayan, bana her konuda yardımcı olan, çalışmam boyunca bana inanan, beni yönlendiren, yüreklendiren, varlığıyla bana güç veren ve benden desteğini hiç bir zaman esirgemeyen danışmanım Değerli Hocam Doç. Dr. Mustafa BEKTAŞ'a; ölçek geliştirme ve analiz sürecinde görüş ve önerileriyle çalışmaya büyük katkı sağlayan Kıymetli Hocalarım Doç. Dr. Mehmet Barış HORZUM'a, Arş. Gör. Dr. Asena AYVAZ CAN'a ve Arş. Gör. Cihat ÇORBACI'ya gönülden teşekkür ederim. Ders döneminde bana karşı hem maddi hem de manevi desteğini esirgemeyen, varlığını her zaman hissettiğim, görüşlerinden yararlandığım Değerli Hocam Prof. Dr. Halil İbrahim SAĞLAM'a, tez döneminde desteğini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Nurcan GÜDER'e, müdürüm Gülser AYDIN ve eşi Recep AYDIN'a teşekkürü bir borç bilirim. Hayatım boyunca yanımda olan, her düşüğümde beni ayağa kaldıran, beni yalnız bırakmayan, bana güç veren, emeklerini asla ödeyemeyeceğim sevgili babam Ali COŞGUN ve annem Selma COŞGUN'a, bu süreçte benim her daim yanımda olan kardeşlerim Bilal Enes COŞGUN'a ve Talha Emin COŞGUN'a, beni her konuda destekleyen kuzenim Nazlı COŞGUN'a teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

EBEVEYNLERİN ÇOCUK KATILIMI HAKKINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Coşgun, Gamze

Yüksek Lisans Tezi, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Mustafa BEKTAŞ

Mayıs, 2019. xvi+101 Sayfa.

Bu araştırma, ebeveynlere yönelik geçerli ve güvenilir bir çocuk katılımı ölçeği geliştirilmesi ve ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla üç alt boyuttan oluşan 23 maddelik Çocuk Katılımı Ölçeği (ÇKÖ) geliştirilmiştir. Ölçeğin alt boyutları "*katılımda manipülasyon*", "*katılımda saygı duyma*", ve "*katılımda paydaş olma*" olarak belirlenmiştir. Ölçeğin geçerliğine ilişkin kanıtlar farklı örneklemeler üzerinde hesaplanan hem açımlayıcı hem de doğrulayıcı faktör analizi ile toplanmıştır. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin McDonald ω güvenilirlik katsayıları hesaplanmış ve $\omega = 0.68$ ile $\omega = 0.74$ arasında elde edilmiştir. Alan yazından elde edilen bilgiler doğrultusunda 34 maddelik madde havuzu alanlarında uzman 4 kişiye gönderilmiştir. Görüş ve öneriler doğrultusunda maddelerde gerekli düzeltmeler yapılmış ve 28 maddelik 5'li likert tipi bir ölçek ön formu oluşturulmuştur. Ölçek, 1115 kişiden elde edilen veriler üzerinden geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılarak geliştirilmiş daha sonra 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde 231'i (%30.1) erkek ve 536'sı (%69.9) kadın olmak üzere toplam 767 ebeveyne uygulanmıştır. Veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirlik analizlerinden sonra veriler araştırmanın alt problemlerine göre analiz edilmiştir.

Araştırmada yer alan alt problemleri cevaplarken, gruplar arasında manidar farklılık olup olmadığını incelemek için verilerin analizinde kullanılacak analiz yönteminin parametrik ya da parametrik olmayan yöntemlerden hangisi olacağına karar vermek üzere ilgili analizlerin sayıltıları (normallik ve varyansların homojenliği) test edilmiştir ve sayıltıların karşılanıp karşılanmamasına göre parametrik (tek yönlü

varyans analizi ve t-testi) ya da parametrik olmayan analiz yöntemleri (Mann Whitney U) kullanılarak analiz gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda ebeveynlerin cinsiyetlerine göre çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerinin katılımda manipülasyon ve katılımda paydaş olma boyutlarında farklılaşmakta olup bu farklılaşma kadınların lehine; medeni duruma göre katılımda manipülasyon boyutunda ve evlilerin lehine; eğitim düzeylerine göre katılımda manipülasyon boyutunda üniversite mezunlarının lehine; çocuklarının sınıf düzeylerine göre katılımda saygı duyma boyutunda üçüncü sınıf ebeveynlerinin lehine; çocuklarının eğitim aldığı okul türüne göre katılımda saygı duyma boyutunda çocuğu devlet okulunda okuyanların lehine; sosyoekonomik düzeylerine göre katılımda manipülasyon boyutunda sosyoekonomik düzeyi yüksek grubunun lehine olduğu görülmüştür. Yaşın ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerini anlamlı bir şekilde farklılaştırmadığı tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular tartışılmış ve yeni araştırmalar için önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ebeveyn, Çocuk Hakları, Çocuk Katılımı, Çocuk Katılımı Ölçeği

ABSTRACT

EXAMINATION OF PARENTS' VIEW ON THE RIGHT TO CHILD PARTICIPATION

Coşgun, Gamze

Master Thesis, Department of Basic Education, Department of Primary Education

Advisor: Assoc. Contact Mustafa BEKTAŞ

June, 2019. xvi+101 Page

This study was conducted to develop a valid and reliable child participation scale for parents and to determine the views of parents about the right to child participation. For this purpose, Child Participation Scale including 23 items (CPS), consisting of three sub-dimensions, was developed. The sub-dimensions of the scale were determined as "manipulation in participation", "respect for participation", and "being a stakeholder in participation". The evidence for the validity of the scale was collected by both exploratory and confirmatory factor analysis calculated on different samples. McDonald's ω reliability coefficients for the reliability of the scale were calculated and obtained between $\omega = 0.68$ and $\omega = 0.74$. In accordance with the information obtained from the literature, the item pool consisting of 34 items was sent to 4 experts in the field. In accordance with the opinions and suggestions, necessary corrections were made and 5-point Likert type scale including 28 items form was formed.

The scale was developed by making validity and reliability analyzes based on the data obtained from 1115 people and then it was applied to 767 parents, 231 (30.1%) males and 536 (69.9%) females in Istanbul in the 2018-2019 academic year. After the validity and reliability analysis of the data collection tool, the data were analyzed according to the sub-problems of the study.

In answering the sub-problems in the study, to determine whether there is a significant difference between the groups, a number of the analyses (homogeneity and normality of variance) were tested to determine whether the analysis method to be used in the analysis of the data is a parametric or non-parametric method;

furthermore, analysis was performed using parametric (one-way analysis of variance and t-test) or non-parametric analysis methods (Mann Whitney U).

As a result of the study, according to parents' gender, it was seen that parents' views on the right to child participation differed significantly on the sub-dimensions of "manipulation in participation" and "being a stakeholder in participation" in favor of women. According to marital status, it was seen that they differed significantly on the sub-dimension of "manipulation in participation". According to their education level, it was found that they differed significantly on the sub-dimension of "manipulation in participatio" in favor of the university graduates. According to the grade level of their children, it was seen that the parents' view of the third grade differed significantly on the sub-dimension of "respect for participation". According to the type of school where children are educated, it was found that the views differed significantly on the sub-dimension of "respect for participation" in favor of those who are in the public school. According to socioeconomic level, the views differed significantly on the sub-dimension of "manipulation in participation" in favor of the group with high socioeconomic level. It has been found that the views of parents about the right to child participation did not differ significantly in terms of participants' age. The findings were discussed and suggestions for new research were included.

Keywords: Parent, Child Rights, Child Participation, Child Participation Scale

İÇİNDEKİLER

Bildirim	iv
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası	v
Önsöz	vi
Özet	vii
Abstract	ix
İçindekiler	xi
Tablolar Listesi	xiv
Şekiller Listesi	xvi
1. Bölüm, Giriş	1
1.1 Problem Cümlesi	5
1.2 Alt Problemler	5
1.3 Gerekçe ve Önem	5
1.4 Varsayımlar	6
1.5 Sınırlılıklar	7
1.6 Tanımlar	7
1.7 Simgeler ve Kısaltmalar	8
2. Bölüm, Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi ve İlgili Araştırmalar	9
2.1 Çocuk Kavramı ve Çocuk Hakları	9
2.1.1 Çocuk Kavramı	9
2.1.2 Çocuk Hakları	10
2.1.2.1 Yaşama Hakkı	11
2.1.2.2 Gelişme Hakkı.....	12
2.1.2.3 Korunma Hakkı.....	14
2.1.2.4 Katılım Hakkı.....	16

2.2 Çocuk Haklarının Tarihi Gelişimi	19
2.2.1 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi	20
2.2.2 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi	22
2.2.3 Türk Çocuk Hakları Bildirgesi.....	24
2.2.4 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi	25
2.3 Çocuk Katılımı	27
2.3.1 Çocuk Katılım Merdiveni	30
2.3.2 Çocuk Katılım Yolları.....	33
2.3.3 Çocuğun Katılımının Sağlanacağı Ortamlar	34
2.3.3.1 Çocuğun Aile Ortamına Katılımı	34
2.3.3.2 Çocuğun Okul Ortamına Katılımı	35
2.3.3.3 Çocuğun Genel(Ülke) Politikaya Katılımı.....	36
2.3.3.4 Çocuğun Çevrenin Korunmasına ve Sürdürülebilir Kalkınmaya Katılımı	36
2.3.3.5 Çocuğun Sağlık Ortamına Katılımı.....	37
2.3.3.6 Çocuğun Yargıya Katılımı	38
2.3.3.7 Çocuğun Medyaya Katılımı	39
2.3.3.8 Çocuğun Topluma Katılımı	39
2.4 Çocuk Katılımı Yararları.....	40
2.5 İlgili Araştırmalar	40
2.5.1 Yurt Dışında Yapılan Çocuk Katılımı Araştırmaları	41
2.5.2 Yurt İçinde Yapılan Çocuk Katılımı Araştırmaları.....	46
2.5.3 Konu İle İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi.....	51
3. Bölüm, Yöntem	53
3.1 Araştırma Modeli	53
3.2 Evren ve Örneklem	53

3.3 Veri Toplama Araçları	54
3.3.1 Kişisel Bilgi Formu	55
3.3.2 Çocuk Katılımı Ölçeği	55
3.3.2.1 Açımlayıcı Faktör Analizi.....	56
3.3.2.2 Doğrulayıcı Faktör Analizi	62
3.3.2.3 Güvenirlik	64
3.4 Verilerin Toplanması ve Analizi.....	65
4. Bölüm, Bulgular ve Yorum	67
5. Bölüm, Sonuç, Tartışma ve Öneriler	79
5.1 Sonuç ve Tartışma	79
5.2 Öneriler	84
5.2.1 Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler	84
5.2.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler	85
Kaynakça	87
Ekler	96
Özgeçmiş ve İletişim Bilgisi	101

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri	54
Tablo 2. KMO ve Bartlett's Test.....	57
Tablo 3. Döndürülmüş Faktör Matrisi ve Ortak Varyans	59
Tablo 4. Toplam Açıklanan Varyans	60
Tablo 5. DFA'ya İlişkin Uyum İndeksleri Kestirimleri.....	62
Tablo 6. Standartlaştırılmış Yol Katsayıları, Katsayılara Ait Hatalar, Manidarlık Değerleri ve Açıklanan Varyans Oranları.....	63
Tablo 7. Çocuk Katılımı Ölçeğine Ait McDonald's Omega Katsayısı.....	65
Tablo 8. Çocuk Katılımı Ölçeğine (ÇKÖ) İlişkin Betimsel Veriler	67
Tablo 9. Ebeveynlerin Cinsiyetlerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonucu	68
Tablo 10. Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu	69
Tablo 11. Ebeveynlerin Medeni Durumlarına Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonucu	70
Tablo 12. Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu	71
Tablo 13. Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları	72
Tablo 14. Çocuklarının Sınıf Düzeylerine Göre Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu	74
Tablo 15. Çocuklarının Sınıf Düzeylerine Göre Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları	75
Tablo 16. Çocuklarının Eğitim Aldığı Okul Türüne Göre Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin T-Testi Sonuçları	76

Tablo 17. Ebeveynlerin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu.....	77
Tablo 18. Ebeveynlerin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları	78

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Roger Hart Katılım Merdiveni	30
Şekil 2. Katılımın Seviyeleri	33
Şekil 3. Yamaç-Birikinti Grafiği.....	58

BÖLÜM I

GİRİŞ

Geleceğimizin teminatı olan çocuklar ülke nüfusunun büyük bir çoğunluğunu oluşturmaktadır. Çocukların görüşlerini serbestçe ifade etmeleri, kendilerini ilgilendiren konularda etkin rol oynamaları ve görüşlerinin ciddiye alınması onların en tabii hakkıdır. Toplumsal yaşamın bir parçası olan çocuk, erken yaşlarda bu bilinç ile yetişirse kendisini toplumda daha mutlu ve huzurlu hissedecektir. Ancak çocuklar ile ilgili alınan kararlar çocuğu etkilemesine rağmen onlara bu konu ile ilgili az söz hakkı verilmektedir.

Çocuk hakları, birçok hakkı içinde barındıran ve toplumdaki bütün çocuklara hitap eden bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı çocuk hakları; dünyadaki bütün çocukların hem kanunlarda hem de ahlaki olarak sahip olduğu; fiziksel, bedensel, psikolojik, cinsel sömürü ve istismara karşı korunma, eğitim, sağlık ve barınma gibi hakların hepsini alarak ortaya çıkan evrensel bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Taplak, Polat ve Yüzer, 2014). 20. yüzyıl sonlarına doğru çocukların kendisi ile ilgili kararlara katılmasının önemi anlaşılmaya başlanmış, çocukların kendi fikirlerini belirtme hakları uluslararası sözleşmeler ile kabul edilmiştir. Türkiye'nin de taraflarından biri olduğu Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, 20 Kasım 1989 tarihinde kabul edilmiştir. 1989 yılında kabul edilen BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, 193 ülke tarafından imzalanmış, sözleşme Türkiye'de resmi olarak 27 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde çocuklara yaşamsal ve gelişimsel hakların yanı sıra korunma ve katılım hakları da tanınmıştır. Hakların 4 başlık altında sınıflandırılması, çocukların eğitim, sağlık, beslenme, istismar ve ihmal risklerinden korunarak, gelişimini desteklemeyi amaçlamaktadır.

BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesinin 12. maddesinde çocukların katılım hakkından bahsedilmiştir. Bu maddeye göre katılım hakkı çocuğun kendini ilgilendiren konularda görüşlerine itibar edilmesini, karar verme sürecine dâhil edilmesini ifade etmektedir. Ayrıca sözleşmede belirtilen çocuğun özgürce düşüncesini açıklama hakkı (13. madde), düşünce, din ve vicdan özgürlüğü (14. madde), barış içinde toplanma özgürlüğü ve dernek kurma (15. madde), kültürel ve sanatsal yaşama katılma hakkı (31. madde) katılım hakkı ile ilgilidir (Kızılırmak, 2015).

Çocuk üzerinde önemli bir etkiye neden olan ve çocuğun şekil almasını sağlayan asıl şey toplumsal yapıdır. Toplumsal yapı çocuğun hem geçmişi hem de geleceği ile doğrudan ilişkili bir kavramdır. Geçmişe bakıldığında toplumsal yapının çocuğu ne derecede etkilediği karşımıza çıkarken, şimdiye bakarak da geleceğimizi ne derecede etkileyeceğinin bir resmi çizilebilmektedir. Çünkü toplumsal yapı, çocuğun üzerinde çok fazla etkiye sebep olmaktadır. Nasıl bir toplum içinde yaşamak isteniyorsa, var olan toplumsal yapı da ona göre inşa edilmelidir. Meydana gelen bu toplumsal yapıların temelinde toplumun çocuğa bakışının etkileri kendini göstermektedir (Şensoy, 1949). Türkiye’de yetişkinler çocuklara kendi fikirleri ve görüşleri doğrultusunda bazı sınırlar çizmektedir. Bu durum ise çocukların katılım hakkını etkilemektedir (Canbulut, 2014). Johnny’e (2006) göre ise çocuğun kendisi ile ilgili karar alma mekanizmasına ve akla sahip olmadığı düşünüldüğünden çocuğun sahip olduğu katılım hakkı ile ilgili bazı fikir ayrılıklarına rastlanılmaktadır.

Çocuk katılımı kavramının sınırlarının doğru bir şekilde çizilmesini yetişkin desteği kavramı da zorlaştırmaktadır. Çünkü yetişkin desteği zaman zaman çocuk adına karar alan ve karar veren mekanizma haline dönüşmektedir (Bektaş, Yavaş ve Ayvaz Can, 2018). Çocuklara yaşamın her alanında katılım olanağı verilmesi ve katılımın teşvik edilmesi gerekmektedir. Çocuklar kendi kararlarını vermeye yönelik teşvik edilmediğinde bu konuda bir tecrübe kazanamayacaktır. Çocuğun teşvik edilmesi durumunda çocuklar aktif birey olma yolunda daha fazla gelişim göstereceklerdir. Çocukların yaşadığı alanlarda onlara söz hakkı vermek ve onların penceresinden hayata bakmak çok önemlidir.

Çocukların katılımını sağlamak için öncelikle onların içinde buldukları yaşama katılımlarını sağlamamız gerekir. Bunun için en önemli destek ailelerinden gelmektedir. Her yetişkin öncelikle çocuğunu dinleme becerisine sahip olmalıdır. Yaşam sürecinde çocuklara ne kadar söz hakkı verdikleri ve onları sürece katma oranları çocuk katılımının gelişmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Velilerin gözünden kendi çocuklarının katılım süreçlerinin değerlendirilmesi ve analiz edilmesi de çocuk katılımı kavramı konusunda bir gelişim sağlayacaktır.

Çocuk katılımını birçok boyut üzerinden ele alan Çakırcı-Özservet (2016) çalışmasında çocuk katılımının yetişkinlerin desteği olmadan sağlanamayacağını ifade etmiştir. Yetişkinlerin çocukların aktif katılım sağlamalarının yollarını bulmaları, çocukların katılım hakkını kullanmalarını kolaylaştıracaktır. Katılımın gerçekleşmesini sağlamak için çocukların içinde bulunduğu toplumu iyi analiz etmek gerekmektedir. Bu bağlamda çocuk katılımı çeşitli araştırmalara (Tozduman Yaralı ve Güngör Aytar 2017; Polat, Ersoy ve Toran, 2017; Kaya, 2011; Bektaş, Yavaş ve Ayvaz Can, 2018; Avcı ve Gençler, 2017; Merey, 2012; Erbay, 2013; Dündar ve Hareket, 2016) konu olmuştur. Yaralı ve Aytar (2017) okul öncesi dönemde yapılan eğitim çalışmalarında çocuk haklarından biri olan katılım hakkını öğretmen ve çocukların görüşlerine göre incelemiştir. Çalışmada öğretmenlerin, çocuğun katılım hakkı kavramı üzerinde yeterli bir bilgiye sahip olmadıklarını, çocukların katılım hakkını gerçekleştirmelerinin yanında bu hakları ihlal ettikleri de görülmüştür. Çocuklardan elde edilen görüşler incelendiğinde, çocukların okul sürecinde daha çok serbest zaman çalışmalarının olması, bu çalışmalara gönüllü katılımın sağlanması ve çalışmaların daha az yapılandırılması yönünde istekleri olduğu görülmüştür. Polat, Ersoy ve Toran (2017) okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi bölümünde öğrenim gören öğrencilerin çocuk hakları adı altında ele alınan katılım hakkı kavramı ile ilgili görüşlerini ortaya koymaya yönelik bir ölçek geliştirmiştir. Kaya (2011) yapmış olduğu çalışmada, öğretmen adaylarının genel olarak çocuk hakları sözleşmesinin maddeleri ile ilgili fazla bir bilgiye sahip olmadıkları ve sözleşmeyi okumadıkları sonucuna ulaşmıştır. Bektaş ve diğ. (2018) çocuk katılımı kavramını sınıf öğretmeni adayları üzerinden metaforik olarak incelemiştir. En fazla metaforun “gereksinim olarak çocuk katılımı” kavramsal kategorisinde, en az metaforun ise “koruyucu olarak çocuk katılımı” kavramsal kategorisinde toplandığı görülmüştür.

Avcı ve Gencer (2017) ebeveynlerin gözünden çocuğun kendi yaşamına katılma hakkını incelemiştir. Araştırma sonunda ebeveynlerin farklı ortam ve koşullarda veya çocuklar ile ilgili konularda katılım derecelerinin farklılaşarak bir konuda katılımcı olan ebeveynlerin başka bir konuda ise katılım karşıtı ifadelerle yer verdikleri görülmüştür. Merey (2012) Türkiye ve ABD’de bulunan ilköğretim okullarında derslerde kullanılan ve okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarında, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin çocuklara verdiği bir hak olan katılım haklarına ne kadar yer verildiğini incelemiş, araştırma sonunda ise Türkiye’de okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarının içeriğine bakıldığında çocukların yargı ortamına katılımına yer verilmediği, bunun yanında çocukların aile ortamına, genel politikaya ve sağlık ortamına katılımlarına ise çok az düzeyde yer verildiği görülmüştür. ABD’nin ise sosyal bilgiler eğitimi konusunda sağlık, çevre ve yargı ortamına katılım hakkı ile ilgili bir bilgiye yer verilmediği, aile ortamı ve genel politikaya katılım hakkı ile ilgili bilgilere de çok az yer verildiği görülmüştür. Erbay (2013) yaşama, gelişme, eşitlik-ayrım gözetmeme, çocuğun yüksek yararı ve çocuk katılımı ilkelerinden yola çıkarak çocuk katılımı kavramını, Türkiye’deki kurumlar ve çalışmalar adı altında ayrı ayrı tartışmıştır. Dündar ve Hareket (2016) Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını, çocuk hakları bağlamında incelemiş, Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında, çocuğun hem topluma hem aile ortamına hem de okul ortamına katılımına yönelik kazanımların istenilen düzeyde olmadığı görülmüştür. Çocuğun medyaya, genel politikaya ve sağlık ortamına katılımlarına yönelik kazanımlara ise programda daha az yer verildiği ifade edilmiştir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında ise, katılım hakkına yönelik tasarlanmış kazanımların çok geniş düzeyde olmadığı görülmüş, aynı zamanda Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler öğretim programında çocuğun yargıya katılması ile ilgili bir kazanımın yer almadığı tespit edilmiştir. Yapılan çalışmalar incelendiğinde bu alanda ebeveynlere uygulanacak bir ölçek bulunulmadığı görülmüştür. Bu nedenle ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerini belirlemeyi amaçlayan çalışmanın yapılmasına ihtiyaç duyulmuş ve bu çalışmanın diğer çalışmalardan farklı olduğuna karar verilmiştir.

1.1 PROBLEM CÜMLESİ

Araştırmanın problem cümlesi; “Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri ve bu görüşlerini etkileyen değişkenler nelerdir?” şeklindedir.

1.2 ALT PROBLEMLER

1. Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri nelerdir?
2. Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri;
 - a. cinsiyetlerine göre,
 - b. yaşlarına göre,
 - c. medeni durumlarına göre,
 - d. eğitim düzeylerine göre,
 - e. çocuklarının sınıf düzeyine göre,
 - f. çocuklarının eğitim aldığı okul türüne göre,
 - g. sosyoekonomik düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?

1.3 GEREKÇE VE ÖNEM

Çocuk, toplumu oluşturan en önemli unsurlardan biridir. Geleceğin yetişkinleri olacak bu çocukların katılım haklarını etkin bir şekilde kullanabilmesi çok önemlidir. Bütün çocuklar kendilerini ilgilendiren konularda, görüşlerini ifade etme hakkına sahiptir. Demokratik bir toplum istiyorsak, demokratik bireyleri çocukluktan itibaren demokratik kavramlarla yetiştirmemiz gerekir. Özellikle bir çocuk, katılım hakkını kullanırken onun her daim yanında olan ailesi de çocuğunun katılım haklarının olduğundan haberdar olmalı ve o bilinçle hareket etmelidir. Ancak aileleri, toplumu ve toplumda bulunan kurumları çocuk katılımı kavramı ile tanıştırmak, bu kavramın içselleşmesini sağlamak ve yetişkinlere ne kadar önemli olduğunu hissettirmek

büyük uğraşlar gerektirmektedir (Erbay, 2013). Çocukların öğrenimlerini gerçekleştirmeleri için aile büyük öneme sahiptir. Çocuklar katılım ile ilgili ilk tecrübelerini aile içinde gerçekleştirirken ev içerisinde alınan kararlarda karar verme becerisi ve görüşlerini ifade etme yetisi kazanabilirler. Katılım ile ilgili de sahip oldukları becerilerin gelişmesine katkı sağlarlar (Alderson ve Morrow, 2004).

Karaman Kepenekçi'nin (2006) çalışmasına konu benzerliği açısından bakıldığında üniversite öğrencilerinin çocuk hakları ile ilgili tutumlarını ölçmek için 300 gönüllü katılımcı ile Çocuk Hakları Tutum Ölçeği (ÇHTÖ) isimli bir ölçek geliştirmiştir. Polat ve diğerleri (2017) ise çocuk katılımı farkındalık ölçeğini, okul öncesi öğretmenliği ve çocuk gelişimi öğrencileri üzerinden geliştirmiştir. Çocuk katılımı kavramı üzerinden yapılan bu çalışmaların yeterli olduğu söylenemez. Özellikle çocuğun katılım hakkını ölçebilecek araç sayısı oldukça sınırlıdır. Ebeveynler ve ilkokul öğrenci velileri üzerinden geliştirilmiş çocuk katılımı ölçeğine rastlanmamıştır. Bu çalışmada ebeveynlerin çocuk hakları bağlamında çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerini incelemek amaçlanmıştır. Çocukların ilk yetiştiği ve çocukluğunu yaşadığı ortamın aile olması, süreç içerisinde ailenin görüşlerinin ne derece önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda çocuklar ile doğrudan iç içe olan ebeveynlerin çocuk katılımı hakları konusundaki görüşleri ve bu amaçla geliştirilen çalışmaları önemli bir yer tutmaktadır. Ebeveynlere yönelik geliştirilmiş olan çocuk katılımı ölçeğinin çocuk katılımı ile ilgili yapılacak çalışmalara katkı sağlaması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.4 VARSAYIMLAR

Araştırmada araştırmaya katılan ebeveynlerin ölçeği doğru ve samimi yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.5 SINIRLILIKLAR

Bu araştırma,

1. 2018-2019 yılında İstanbul ilinde ikamet eden Sultangazi, Beylikdüzü, Gaziosmanpaşa ve Esenler ilçesindeki ilkokul velilerinin görüşleri,
2. Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerinin incelenmesi için hazırlanan “Çocuk Katılımı Ölçeği” verileri ile sınırlıdır.

1.6 TANIMLAR

Çocuk: Ruhsal, sosyal ve bedensel anlamda yeterli olgunluğa erişmemiş, reşit olmayan, 18 yaşın altında olan her insan ‘çocuk’ olarak nitelendirilmektedir.

Hak: “Bir gücün isteklerine temel olan isimler” (Bozkurt, 2003:7).

Çocuk Hakları: “Çocuk hakları; dünyadaki bütün çocukların hem kanunlarda hem de ahlaki olarak sahip olduğu; fiziksel, bedensel, psikolojik, cinsel sömürü ve istismara karşı korunma, eğitim, sağlık ve barınma gibi hakların hepsini içine alarak ortaya çıkan evrensel bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır” (Taplak ve diğerleri, 2014).

Katılım : “Kişilerin toplumun faydasını göze alarak karar alma etkinliklerinde ve süreçlerinde yer almasının yanı sıra süreçlerde karar vermesi, bu kararı uygulaması ve değerlendirmesi olarak da karşımıza çıkmaktadır” (Talay, Aslan ve Belkayalı, 2010).

Çocuk Katılımı: “Çocuğun veya genç bireyin görüşlerini serbestçe ifade etmesi, kendisini ilgilendiren konularda ise karar alma süreçlerine katılmasıdır” (Marchant and Kirby, 2004: 93).

Bildirge: “Resmi bir kurum, daire ya da özel kişiler tarafından bir konu ya da olay hakkında halka açıklama yapmak için yazılan yazılardır” (Meydan Larousse, 1986: 367).

Sözleşme: “İki ya da daha fazla kişinin karşılıklı olarak birbirlerine uygun irade beyanlarıyla gerçekleştirdiği hukuki bir işlem” (Meydan Larousse, 1986: 511).

1.7 SİMGELER VE KISALTMALAR

ÇHK:	Çocuk Hakları Komitesi
ÇHS:	Çocuk Hakları Sözleşmesi
BM:	Birleşmiş Milletler
UNICEF:	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
MEB:	Milli Eğitim Bakanlığı
TDK:	Türk Dil Kurumu
Ed. :	Editör
Çev. :	Çeviren

BÖLÜM II

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL ÇERÇEVESİ İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1 ÇOCUK KAVRAMI VE ÇOCUK HAKLARI

2.1.1 Çocuk Kavramı

Çocuk; bedensel, sosyal ve ruhsal anlamda yeterli düzeyde olgunluğa erişmemiş bireydir. Kaya (2011) ise çocuk kavramını insanın doğuştan itibaren sahip olduğu yetenek, ilgi ve yaratıcılığının kişide kendine has davranış, karakter, zekâ, duygu ve görüntüyü meydana getirmesi olarak tanımlamaktadır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde “*On sekiz yaşına kadar her insanın daha önce reşit olma durumu olmadıkça çocuk sayılmaktadır.*” tanımı yer almaktadır. Sözlüğe bakıldığında ise çocuk “*henüz yeterli olgunluğa erişmemiş küçük yaştaki oğlan veya kız,*” olarak tanımlanmaktadır (Meydan Larousse, 1986).

18. yüzyılda yaşanan gelişmeler çocuğun eğitimi ile ilgili ortaya çıkan yeni yaklaşımları da beraberinde getirmektedir. Çocuk kavramının yetişkin kavramından çok ayrı bir yerde olduğu anlayış, çocukluk kavramını da insanın gelişim evreleri arasında en özel olan bir dönem olarak tanımlamıştır. Bu anlayış zaman içinde 20. yüzyıla kadar gelişim göstermiş ve yapılan bilimsel çalışmalar çocuğu, çocukluğu ve çocukluğun gerektirdiği durumları anlamamızı daha da çok kolaylaştırarak çocukluk döneminin ne derece önemli olduğunu bizlere göstermiştir (Karataş, 2000).

Çocuk; kendine has duruşu, düşüncesi ve karakteri ile geleceğin yetişkinleri olarak toplumu oluşturmaktadır. Toplumların çocuklar için ellerinden geleni yapması, imkânlarını kullanarak çocukların bütün ihtiyaçlarını karşılamaya çalışması,

toplumdaki yeri için yetiştirip eğitmesi, çocukları kıymetli bir birey olarak karşımıza çıkarmaktadır (Törüner ve Büyükönenç, 2012)

2.1.2 Çocuk Hakları

Hak kavramı, hukuk ile ilgili en temel kavramlardan biridir. Hak, kişilerin hukuk düzeni tarafından korunduğu ve buna değer bulunduğu menfaatlerini ifade eder.

Hak kavramı, “*Bir gücün isteklerine temel olan isimler*” (Bozkurt, 2003:7). Bir insanın elinde olan hakları meşru bir sebebe dayandırması o hakkı kullanma yetkisine sahip olduğunu göstermektedir. Bir kişinin bir işi yapmaya tam yetisinin bulunması için o konu ile ilgili hakka da sahip olması gerekmektedir. Aynı zamanda hak, yasalara uygun bir savdır ve kişi haklarını kullanırken elinde bulundurduğu özgürlüğü bir başkasının özgürlüğüne müdahale etmediği sürece kullanma yetisine sahiptir (Bozkurt’tan Akt. Kaya, 2011).

Çocuğun yetiştirilmesinde çocukların yeteneklerini geliştirilmesini sağlayan imkânlarla yer vermek hem devletin hem toplumun hem de ailenin sorumluluğundadır. Bu sorumluluğun bir bütün içerisinde gerçekleşmesi çocuğun kendini yetiştirmesine olanak sağlayacaktır. Çocuğun sahip olduğu haklardan haberdar olması ve onu yaşamına özgürce taşıması çocuk için büyük önem arz etmektedir.

Çocuk hakları; dünyadaki bütün çocukların hem kanunlarda hem de ahlaki olarak sahip olduğu; fiziksel, bedensel, psikolojik, cinsel sömürü ve istismara karşı korunma, eğitim, sağlık ve barınma gibi hakların hepsini içine alarak ortaya çıkan evrensel bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Taplak ve diğerleri, 2014). Akyüz’e (2015) göre çocuk hakları, çocuğun bir birey olarak bakıma ve ilgiye ihtiyaç duyması hasebiyle çocuğun doğuştan sahip olduğu haklardır.

1995 yılında İsviçre’de, uluslararası bir platformda çocuk haklarının yaşamda yer alması, için bazı şartların var olması gerektiği söylenmiştir. Bu temel koşullar, “Çocuğun haklarının yasalarda yer alması, çocuğun hakları konusunda bilgi sahibi olması, çocuğun bu hakları kullanabilmesi için gerekli imkânlarla sahip olması, çocuğun yargı önünde bu hakları talep etmeye yetkili olması ve çocuğun kendi

menfaatlerinin savunmasını yaptırabilmesi” olarak karşımıza çıkmaktadır (Akt. Akyüz, 2001).

ÇHS’ de aynı zamanda bütün hakları da içine alan “*Şemsiye Haklar*” bulunmaktadır. Taraf devletlerin yükümlülüklerini iyileştirip yükseltme konusunda ön şart getiren haklardır. Bu beş şemsiye hak, diğer bütün haklar uygulanırken dikkat edilmesi gereken haklar olarak bilinmesinin yanında “*temel ilkeler*” olarak da karşımıza çıkmaktadır. Bu haklar;

1. Eşitlik ve ayırım gözetmeme (Madde 2)
2. Çocuğun yüksek yararını sağlama (Madde 3)
3. Yaşama ve gelişme (Madde 6)
4. Katılım (Madde 12)
5. Kaynaklar ve uygulama (Madde 4)

Çocuk hakları sözleşmesi, çocukların sahip olduğu hakları 4 başlık altında toplamaktadırlar. Sözleşmede çocukların cinsiyetlerine, kimliklerine, kökenlerine, doğum yerlerine ve mensup oldukları dine bakılmaksızın bütün çocukların sahip olduğu haklar olan; yaşama hakkı, gelişme hakkı, korunma hakkı ve katılım hakkıdır.

2.1.2.1 Yaşama Hakkı

Yaşama hakkı, “çocuğun yaşama ve aynı zamanda belli yaşam standartlarına sahip olma, beslenme, barınma ve tıbbi bakım gibi temel ihtiyaçlarının karşılanmasını ifade eden hakları içerir” (Taplak, Polat ve Yüzer, 2013). Yaşamak çocukların en temel hakkıdır ve çocuğun yaşam için gerekli olan bu ihtiyaçlarının karşılanması devletin, ailelerin ve toplumun üzerine düşen görevi yerine getirmesi ile mümkün olacaktır. Devlet çocukların yaşama hakkını koruma altına almak ile yükümlüdür. Nitekim ÇHS’de bu konu ile ilgili gerekli maddeler taraf devletlerce konuşulmuş ve kabul edilmiştir.

Çocuk hakları ile ilgili sözleşme incelendiğinde 6. maddenin çocuğun yaşama hakkına yönelik olduğu da anlaşılmaktadır. Bu madde ile birlikte çocuğun yaşama hakkı devlet tarafından teminat altına alınmıştır.

Madde 6: Her çocuğun temel yaşama hakkına sahip olduğunu, çocukların yaşamlarını devam ettirmesi, gelişimlerinin sağlanması ve hayatta kalması için herkesin gayret içinde olması gerektiğini ifade etmektedir.

2.1.2.2 Gelişme Hakkı

Çocuğun yaşama hakkının yanında gelişme hakkını da kullanması onun en tabii hakkıdır. Gelişme hakkı; çocuğun oyun oynama, eğlenme ve dinlenme hakkının yanında eğitim hakkı, bilgi edinme hakkı, din, vicdan ve düşünce özgürlüğü gibi çocuğun gelişiminin en üst düzeyde olması için gerek olan haklardan meydana gelmektedir. Bu hakların çocuklara sağlanması için gerekli olan özen gösterilmeli çocukların kendilerini geliştirmeleri için ortam sağlanmalıdır. Çocuk hakları ile ilgili sözleşme incelendiğinde 27, 28, 29, 30 ve 31. maddenin çocuğun gelişme hakkına yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

Madde 27’de;

1. Çocukların yaşam kalitesini arttıracak zihinsel ve ruhsal süreçlerin yanında bedensel, toplumsal ve ahlaksal gelişmelerin de var olması gerektiğini, bu gelişmelerin çocukların en temel hakkı olduğunu,
2. Çocuk için gerekli olan yaşam standartlarının seviyesini yükseltecek kişilerin ise çocukların bakımı ile ilgilenen kişiler ve anne- babalara düştüğünü,
3. Eğer anne babalar ya da çocuğun bakımı ile ilgilenen kişiler bu hakları uygulamada bir desteğe ihtiyaç duyarsa devletin gerekli bütün önlemleri alması gerektiğini ve ihtiyaç halinde de her türlü maddi ve manevi desteği sağlaması gerektiğini
4. Çocuklar ister kendi ülkelerinde isterse başka bir ülkede yaşasınlar, devletin çocuğa karşı sorumluluğu olan anne babalar veya çocuğun bakımını üstlenen kişilerin çocuğun gelişme hakkını en iyi şekilde kullanması için gerekli önlemleri aldığını, çocuğa bakan kişi başka bir ülkede yaşasa bile bununla ilgili bütün düzenlenmelerin yapılmasını teşvik edeceklerini ifade etmektedir.

Madde 28’de;

1. Söleşmeyi imzalayan devletlerin çocuğun eğitim hakkını kabul ettiğini ve bu hakkın çocuklar açısından fırsat eşitliğini sağlayacak şekilde gerçekleşmesi gerektiğini,

a) Bununla ilgili ise çocukların eğitim hakkını en iyi şekilde kullanmaları için ilköğretimi parasız ve zorunlu tuttuklarını,

b) Ortaöğretimde ise çocukların genel eğitimlerinin yanında mesleki gelişimlerini de sağlamak adına öğretimi parasız kılarak gerektiğinde mali destek sağlanması gerektiğini,

c) Yetenekleri konusunda yükseköğretime herkesin başvuru yapabileceğini,

d) Çocukların hem eğitimleri hem de meslekleri ile ilgili ihtiyaçları olan gerekli bilgi ve rehberliğin elde edilir hale gelmesini,

e) Eğitim öğretim süreçlerinde çocukların devamsızlıklarını en aza indirip okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için gerekli çalışmaların yapılmasını sağladıklarını,

2. Devletlerin, çocuğun bir birey olarak okul disiplinine yakışır, sözleşmeye uygun bir biçimde yürütülmesi amacıyla gerekli tedbirleri aldığını,

3. Devletlerin eğitim alanında ülke genelinde okuma yazma oranını arttırma, bilimsel ve teknik anlamda yapılan çalışmalara ulaşımı kolaylaştırma ve modern eğitim yöntemlerine sahip olma amacıyla uluslararası işbirliğini sağlayarak gelişimlerin desteklendiğini ifade etmektedir.

Madde 29'da;

1. Devletler, çocuğun eğitimini bazı amaçlar doğrultusunda gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Bunlar;

a) Çocuğun sahip olduğu zihinsel ve bedensel yeteneklerin onun kişiliğinin gelişimine katkı sağlaması,

b) Genel anlamda insanın sahip olduğu temel hak ve özgürlüklere bu amaç doğrultusunda kabul edilen ilkelere saygısının geliştirilmesi,

c) Çocuğun içinde bulunduğu toplumun genel değerlerine, kendi öz benliğine, farklı kültür, gelenek ve göreneklere saygısının geliştirilmesi,

d) Çocuğun görüşü, düşüncesi, dili, dini, cinsiyeti ne olursa olsun barış ve huzur içinde toplumda yaşamayı ve bu anlayış ile içinde yaşadığı topluma saygısını yitirmemesi,

e) Çocuğun çevreci bir anlayış ile hareket ederek doğaya olan saygısını kaybetmemesi, olarak ifade edilmiştir.

Madde 30'da;

Çocuk ister kendi milletinden, dininden ve dilinden olan bir toplum içinde olsun isterse farklı bir bölgede yaşamını sürdürsün; çocuğun kendi inançlarını uygulama, kendi dilini kullanma, kendi kültürünün gerekleri doğrultusunda gelişimini devam ettirecek yaşama hakkını kimse elinden alamaz.

Madde 31'de;

1. Sözleşmeyi kabul eden devletler çocuğun sahip olduğu oyun, eğlenme, dinlenme, boş zamanlarını değerlendirecek çeşitli etkinliklerde bulunma, sanatsal ve kültürel gelişimine katkı sağlayarak yaşama özgürce katılma hakkını tanımaktadırlar.

2. Çocukların bu etkinliklere katılması için gerekli zemini hazırlar, katılımlarına saygı duyar ve fırsat eşitliğinin oluşması için çabalarlar.

2.1.2.3 Korunma Hakkı

Korunma hakkı, çocuğun karşılaşılabileceği her türlü ihmal, sömürü ve istismara karşı korunmasını amaçlayan haklardır. Cinsel istismar, madde bağımlılığının yanı sıra çocuğun fiziksel ve duygusal anlamda karşı karşıya kaldığı durumlar, özel bakıma ihtiyaç duyan ya da mülteci (sığınmacı) çocuklar ile ilgili konularda çocukların haklarının korunma altına alınması büyük önem arz etmektedir. Çocuklara fiziksel, psikolojik ve sosyal anlamda etkileri olan bu durum, her türlü istismar ve ihmal ile karşı karşıya kalan çocukların yaşamlarında olumsuz etkilere sebep olmaktadır. Çocuklar korunmaya muhtaç olduklarından onların karşılaşılabileceği her durumu ön görmeli ve tedbirimizi ona göre almalıyız. Bunun için öncelikle aile ve toplumun gerekli bilince sahip olmasını sağlamalıyız. Bu bilinci sağlamak, ancak devlet eliyle sağlamak mümkün olacaktır. Devlet bunun için politika geliştirip sorumluluklarını yerine getiren kişileri destekleyerek çocuklar için hiçbir alanda boşluk kalmayacak

şekilde çocukların haklarını güvence altına almalıdır. ÇHS’de 20, 21, 22, 23, 30 ve 38. maddenin çocuğun korunma hakkına yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

Madde 20’de;

Çocuk eğer ailesinden gerek geçici gerekse sürekli yoksun bırakılıyorsa devletten koruma ve yardım talebinde bulunabilmektedir. Devlet ne olursa olsun çocuğun gerek duyduğu bakımı kendisine sağlamakla yükümlüdür. Çocuğun ihtiyaç duyduğu bakım sağlanırken de onun dili, dini ve etnik kültürüne saygı gösterilerek gerekirse kefalet, evlat edinme ya da çocuk bakımı kuruluşlarına yerleştirme gibi durumlarda söz sahibi olmaktadır.

Madde 21’de;

Evlat edinme gibi bir durum gerçekleştiği takdirde devletler bazı temel ilkeleri gözetmek durumundadırlar. Çocuğun evlat edinilmesi durumunda karar mercii yetkili makamdır. Her türlü yasa ve kanunlara göre çocuğun bütün yakınları gözden geçirilir ve görüşmeler ışığında bir karara bağlanır. Çocuğun ülkesinde yaşamını devam ettirebileceği uygun bir ortam oluşmadığı takdirde ülkelerarası evlat edinme sağlanabilmektedir. Çocuk başka bir ülkede bulursa dahi kendi ülkesindeki bütün korunma ve kendini güvence altına alma durumlarında faydalanabilmektedir.

Madde 22’de;

Devletler, mülteci çocuklara sözleşmede tanınan bütün hakları kullanması amacıyla gerekli olan insani yardımlardan ve koruma durumlarından en üst düzeyde yararlanması için tedbirler almaktadır. Bu sebeple sözleşmedeki devletler; mülteci çocuğun ailesi ile birlikte yaşaması, ailesi yok ise kendi yakınlarından birine ulaşmak amacıyla çalışmaların yapılması için iş birliği ile çalışmaktadırlar. Bu amaçla eğer ülkesinde kimsesi olmayan mülteci çocuklar var ise bu çocuklara da her türlü koruma ve yardım tanınmaktadır.

Madde 23’te;

Özel bakıma muhtaç bedensel ve zihinsel engeli olan çocukların haklarını güvence altına alan, onların toplumda özgüvenlerini sağlayarak hayata katılımlarını daha kolay hale getirmek için devletler bu düşünce etrafında toplanmaktadır. Bu çocuklar için gerekli olan maddi ve manevi bütün destek gerekli başvurular yapıldığı takdirde

devlet eliyle sağlanmaktadır. Özel gereksinime muhtaç çocukların bakım, eğitim, sağlık, dinlenme, eğlenme, toplumsal açıdan gelişimini sağlama, ruhsal yönden gerekli desteğin sağlanması adına rehabilitasyon destek çalışmaları ile her türlü ihtiyaçlarının imkânlar dâhilinde ücretsiz gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 30'da;

Herhangi bir dil, din ve soya mensup olan çocukların yerli halktan olsun ya da olmasın içinde bulunduğu toplumda kendi kültüründen, kendi dininden ve kendi dilinden uzaklaştırılması mümkün olmamaktadır.

Madde 31'de;

Savaş ve çatışmaların olduğu toplumlarda devletler, 15 yaşından küçük olan çocukların savaşa katılmaması için gerekli önlemleri almaktadır. Bu çocuklar askere alınmamakta ve çocuklar silahlandırılacaksa öncelik yaşlı büyük olanlara verilmektedir. Ayrıca devlet, silahlı çatışmalardan etkilenen çocukların da her türlü koruma ve bakımını sağlamakla yükümlü olmaktadır.

2.1.2.4 Katılım Hakkı

İnsan hakları ve demokrasi anlayışının toplum içinde kabulünü sağlamak adına ortaya çıkan çocuğun katılım hakkı ilk kez ÇHS' de gündeme gelmiştir. *Katılım hakkı*, 12. maddede şu şekilde ifade edilmektedir: “*Görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkı vardır*”. Çocuğun kendi ile ilgili her konuda, durumda, süreçte ve etkinlikte görüşlerini ifade etmesi çocuğun katılım hakkını etkin bir şekilde kullanması çocuğun ailenin yanı sıra okulda ve toplumda etkinlik kazanmasını sağlamaya yönelik haklardır. Pais (2000), çocuğun görüşlerinin dikkate alınmasını çocuğun gelişim düzeyine ve yaşına uygun olarak kendi düşüncelerini geliştirebilmesi ve bu görüşlerini ifade ederken görüşlerinin anlamlı bir şekilde geri bildirim alması gerektiğini ifade etmektedir. Bu koşulların gerçekleşmesini de iyi bir diyalog, alışveriş sürecinin yetişkinler tarafından yönlendirilmesi ve yetişkin rehberliğiyle mümkün olduğunu söylemektedir. Tüm bunlar bir araya geldiğinde katılımın 3 adımdan oluştuğunu söylemek mümkündür. Bunlar, *görüş geliştirme, ifade etme* ve

geri bildirim alma olarak karşımıza çıkmaktadır. Yetişkinler çocukları da hakkın gerçek sahibi olarak kabul ettiklerinde katılımın sağlanacağını söylemek mümkün olacaktır.

Çocukların kendilerini sözsüz olarak da ifade edildiği yaş grupları düşünüldüğünde çocuk katılımı hakkının tanınabilir durumu daha geniş yaş grubuna hitap etmektedir. Fakat ne kadar küçük olursan ol, yaşın büyümediği takdirde ve toplum tarafından gerekli olgunluğa ulaşılmadığın düşünülüyorsa katılım imkânına sahip olmak için yaşının artmasının gerekli olduğu düşünülmektedir (Lansdown, Eames-Sheavly, MacDonald ve Wong, 2007).

Çocuğun katılım hakkı, çocuğun dili, dini ve düşüncesi ne olursa olsun çevresindekiler tarafından ayrımcılığa uğramamasına; yaşının gerektirdiği gibi düşünüp konuşmasına ve aynı zamanda çocuğun yaratıcı düşüncelerine ket vurulmayıp çocuğun söylediklerini büyük bir ciddiyetle dinlenmesine bağlıdır. Bu bağlamda bakıldığında çocuğun tecrübe ettiği durumların, düşüncelerinin ve ilgilerinin farkında olmak; çocuk haklarının korunması adına gerekmektedir (Polat ve Şahin, 2012).

Kaya'nın (2011) da ifade ettiği gibi tarihsel süreç içerisinde çocuğa olan bakış açısı sürekli değişkenlik göstermektedir. Bu değişkenlik zaman içerisinde insanların katılım hakkı ile ilgili görüşlerine de yansımaya başlamıştır. Eleştirmenler, çocukların yeterli olgunluğa ulaşmadıklarını ve akıllıca seçimler yapabilmeleri için gereken kabiliyete sahip olmadıklarını düşünmektedirler.

Toplum içerisinde karar verme mekanizması olarak yetişkinler karşımıza çıkmaktadır. Çocuğun katılım hakkını ön plana attığımızda ise bu toplum içerisinde farklı yorumlanmaktadır. Özellikle karar alma ve karar verme süreçlerinde çocuğun fikrinin ne derece önemli olduğu konusunda tartışmalar karşımıza çıkmaktadır. Her insanın hata yaptığını ve her yanlış karar ve düşüncenin insanlar için öğrenme fırsatı olarak düşünülmesi gerektiği öne sürülmektedir. Çocuklar katılım hakkını kullandıklarında yetişkinlerin onlara karşı bir grup olarak değil, birlikte çalışan bireyler olarak görmesi gerekmektedir. Çocuklara kendi kararlarını vermeleri için destek sağladığımızda sahip olmaları gereken deneyim ve tecrübeyi kendileri kazanacaklardır. Bu nedenle toplumsal duyarlılığın sağlanması geleceğin yetişkinleri

olan çocuklar için çok önemlidir. Çocuk Hakları Komitesi ise taraf devletlere; çocukların aile, okul ve toplumsal yaşamda kendilerini ilgilendiren durumlarda düşüncelerini serbestçe ifade etmelerini sağlamak amacıyla kurallar koymalarını ve yasaların gerektirdiği şekilde kuralların uygulanması için gereken tedbirleri almalarını söylemektedir (Hodgkin ve Newell, 1998: 148).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde 5. madde (çocuğun gelişen kapasitesi doğrultusunda yaşına uygun ve kademeli olarak yetişkinlerin yönlendiriciliğini çocuğa devretmesi) “Devletler, çocuğun elinde olan ve ona tanınan haklar doğrultusunda çocuklarının yetenekleri konusunda yetiştirilip yönlendirilmesi için anne ve babalarının veya çocuktan sorumlu olan vasilerin ve kişilerin hak ve görevlerine saygı gösterirler.”, 12. madde (kendilerini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etmesi) “Devletler, kendi fikirlerini oluşturma becerisine sahip olan çocukların kendilerini ilgilendiren her konu ile ilgili görüşlerini özgürce ifade etme hakkına sahip olduklarını söyleyerek çocukların yaş ve olgunluk derecelerine uygun bir şekilde hareket edilmesi gerektiğini ifade eder. Bu sebeple çocuk ile ilgili gerçekleştirilen adli ve idari süreçlerde çocuklar uygun bir temsilci tarafından belli usullere göre dinlenilmesi gerekmektedir.”, 13. madde (ifade özgürlüğü) “Çocuklar düşüncelerini serbestçe ifade etme hakkına sahiptir. Çocuğun nerede ve hangi ülke sınırları içerisinde yaşadığına bakılmaksızın; sözlü, yazılı ya da sanatsal bir şekilde çocuğun bizzat kendi tercih edeceği araçla her türlü haber ve düşüncenin araştırılması ve toplanması özgürlüğünü ifade etmektedir. Çocuğun bu hakkını kullanırken çevresindeki insanların haklarına saygı göstermesi, kamunun düzeni ve kamu ahlakına uygun bir şekilde davranması ve belli sınırlara göre hareket etmesi gerekmektedir.”, 14. madde (düşünce ve vicdan özgürlüğü) “Devletler, çocuğun din, vicdan ve düşünce özgürlükleri hakkına saygı gösterirler. Anne ve babaların çocuğun yeteneklerinin gelişmesi ve yönlendirilmesi için çocuklarına kılavuzluk etmesi gerekmektedir. Kişi kendi din ve inançlarını özgürce yaşama hakkına sahiptir. Çocuklar bu haklarını kullanırken aynı zamanda kamunun düzeni, sağlığı ve güvenliği için kendi hak ve özgürlüklerini koruma amacıyla sınırlandırılmaktadır.”, 15. madde (toplanma ve örgütlenme özgürlüğü) “Devletler, çocuğun sahip olduğu haklarından biri olan dernek kurma özgürlüklerine ilişkin haklarını kabul ederler. Çocuklar bu haklarını kullanırken yasa ve kanunlara bağlı olarak hareket ederler.

Barış içinde toplanma özgürlüğüne sahip olan çocuklar toplumunda var olan kamu düzeni ve ahlakını korumak amacıyla sınırlandırılmaktadır.”, 16. madde (özel yaşamına saygı) “Hiçbir şekilde çocukların aile ve özel yaşantısına keyfi bir müdahalede bulunulamaz. Çocuklar aynı zamanda konut ve iletişim özgürlüklerine sahip oldukları için onların itibarlarını zedeleyecek haksız davranışlarda bulunulamaz. Çocuklar kendilerini rahatsız eden bir durumla karşılaştıklarında haklarını yasa tarafından koruyabileceklerdir.” ve 17. madde (bilgi ve belgelere erişim hakkı) “Devletler çocukların ruhsal, toplumsal ve ahlaki anlamda bedensel ve zihinsel yönden sağlıklı yetişmelerine katkı sağlamak için elde bulunan bütün kaynaklardan belgelere ulaşmasını ve bilgi edinmesini sağlarlar. Kitle iletişimin çocuklar için var olan yararları düşünüldüğünde çocukların ellerindeki bilgi ve belgeleri yaymaları, kitapların üretimi ve gereken ihtiyacı karşılaması açısından teşvik edilmesi gerekmektedir. Çocuğa zarar verebilecek bilgi ve belgelerin ulaşımı içinde gerekli koruma durumları ve buna uygun yönlendirici ilkeler geliştirilmesi gerekmektedir.” çocuğun katılım hakkı ile ilgilidir.

2.2 ÇOCUK HAKLARININ TARİHİ GELİŞİMİ

Geçmişten günümüze geldikçe çocuk kavramı; toplumun kültürel yapısına, gelişim seviyesine ve zamana bağlı olarak farklı anlamlar ile karşımıza çıkmıştır. Çok eski zamanlarda çocuğa daha çok bir yarar olarak bakıldığından, eğer çocuk güç anlamında beklentiyi karşılamıyor ise hiçbir değer görmezdi. Bu çocukların güçsüz ve cılız olması toplum içinde dışlanmalarına sebep olurdu. Daha sonra devletlerin kendi yararlarını düşünerek toplumun çocuğa olan bakış açısını araştırması, toplumun çocuğa olan ilgisini artırmaya başlamıştır. Devlet çocukların korunması üzerinde çok fazla durmuş, bu durum ailelerin çocuk ile ilgili farkındalığını artırmıştır. Devletin çocuklar üzerindeki bu ilgisi yetişkinlerin çocuklar üzerinde söz söyleme hakkını aza indirmiştir. Bu sayede çocukların çıkarları doğrultusunda birçok ilke belirlenmiş ve uygulanmaya başlanmıştır (Akyüz, 2010: 16-17). Çocuğun doğuştan sahip olduğu bütün haklardan yoksun bırakılması bazılarını düşünmeye ve sorgulamaya sevk etmiştir. Çocuğun bu durumuna karşı koyan bir grup “Çocuk

hakları hareketi” yaklaşımının doğmasına neden olmuştur. Yalnız dikkat çekilen nokta şudur ki, çocukları hakkından yoksun bırakan grup da hakkını savunan grup da yetişkinlerden oluşmaktadır (Atılğan ve Atılğan, 2009: 56). Çocuklar ile ilgili her durum yetişkinleri de etkilemektedir. Her dönemde yetişkinler çocukları toplumda farklı bir yere koymuştur. Eski toplumlarda bilgili ailelerin az olduğu ve çocuğun fikrine önem verilmediğini görülmektedir. Böyle bir toplum içinde çocuk haklarının olmamasını anlamak mümkün olabilirken; bilinçli velilerin arttığı, çocukların ailelerinden daha fazla değer gördüğünü düşündüğümüz bu zamanda çocuk haklarına toplum tarafından ne derece yaklaşıldığı merak edilmektedir.

Çocuk hakları kavramını ortaya çıkaranlar çocukların her durumda korunması gerekliliğini, maddi ve manevi her konuda haklarının tanımlanması ve geliştirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Dünyada çocuklar ve kadınlar toplumda en savunmasız kişiler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlayıştan hareketle de çocuk hakları konusunda yapılan çalışmalar sonucunda birçok sözleşmeler imzalanmıştır. Çocuk haklarının tarihine bakıldığında, karşımıza bu konu ile ilgili dört önemli belge çıkmaktadır:

1. 1924 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi
2. 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi
3. 1963 Türk Çocuk Hakları Bildirisi
4. 1989 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi

2.2.1 Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi (26 Eylül 1924)

İki büyük savaşın yıkıcı ve olumsuz etkilerine şahit olan 20. yüzyıl, çocuk hakları ile ilgili ilk metinlerin ortaya çıktığı bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukları her durumda yetişkinlerden ayrı tutmanın gerekliliğinden hareketle birçok çalışmaya şahit olunan bu dönem çocuklar için bir dönüm noktası olmaktadır.

Milletler Cemiyeti'nin 1919 yılında kurulması, çocuk hakları açısından bambaşka bir dönemi başlatmıştır. İlk çocuk hakları bildirgesinin bu dönemde ortaya çıkması, toplumun geleceğini oluşturan çocukların her türlü istismar ve ihmalden korunması yolunda bir adım olmuştur. Çocukları yetişkinlerden ayrı kılan bu hareket sayesinde çocuklar için herkes elini taşının altına koymuştur. 26 Eylül 1924 yılında Milletler

Cemiyeti Genel Kurulu'nda "*Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi*" ismiyle bildirme kabul edilmiştir. Bildirgenin yayımlanması ile çocukların yaşamlarını sürdürmeleri, gelişimlerini sağlamaları ve korunmaları için uluslararası platformda ilk adım atılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti tarafından benimsenen bildirme 1931 yılında Atatürk tarafından imzalanmıştır (Kaya, 2011: 36).

Milletler Cemiyeti tarafından hazırlanan 5 maddelik Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'nde, çocukların mutlu ve huzurlu bir ortam içerisinde yaşaması, yaşanan olumsuz bir durum karşısında önceliğin çocuklara verilmesinin yanı sıra, çocukların her türlü ihmal ve istismara karşı korunması konuları ele alınmıştır. İkinci Dünya Savaşı başladıktan sonra Milletler Cemiyeti geçerliliğini kaybetmiş ve bildirgenin herhangi bir yaptırım gücü kalmamıştır. Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'nde yer alan maddeler şöyledir (Altunya, 1993: 55):

1. Çocuk, kendini her yönden rahat hissedebileceği ve geliştirebileceği şartlar altında yaşamını sürdürmelidir.
2. Bir çocuk aç ise beslenme ihtiyacını karşılamalı, hasta ise iyileşmesi için her şey yapılmalı, özel bakıma muhtaç zihinsel bir engeli var ise eldeki imkânlar doğrultusunda geliştirilmeli, yaramaz bir çocuk ise doğru yola getirilmeli, yetim ve kimsesiz ise koruma altına alınmalıdır.
3. Bir afet zamanında ilk önce çocuklara yardım götürülmelidir.
4. Çocuklar, her türlü istismar ve sömürüye karşı korunmalı ve çocukların kendi hayatını kazanabilecek hale gelmesi sağlanmalı.
5. Çocuklar, değer verdiği şeyleri etrafında bulunduğu kardeşleriyle paylaşacak bilinçte yetiştirilmeli.

II. Dünya Savaşı'nın başlaması sebebiyle ilk Cenevre Bildirisi amacına ulaşamamıştır. Birleşmiş Milletler kurulduktan bir yıl sonra ise Cenevre Beyannamesi'nin tekrardan hayata geçmesi istenmiştir. 1948 yılında da II. Cenevre Çocuk Hakları Bildirisi yayımlamıştır. Bu bildiri:

1. Çocuklar hiçbir dil, din ve ırk ayrımı yapılmadan tüm insan haklarına sahip olmaktadır.
2. Çocukların aile bütünlüğünü koruyarak çocuklara yardım edilmelidir.

3. Çocuklar tıbbi bakım, sağlık ve toplumsal güvenlik haklarına sahiptir.
4. Özürlü olan çocuklara, eğitim hakkı sağlanmalıdır.
5. Çocuklar gelişim ve eğitim anlamında eşit haklara sahip olmalıdır.
6. Çocuklar küçük yaşta çalıştırılma, her türlü istismar, ihmal ve sömürüye karşı korunmalıdır.
7. Çocukların sevgi ve ilgiye ihtiyaçları vardır. Bütün dernek ve kuruluşlar yardıma muhtaç ve kimsesiz olan çocuklara ilgi göstermekle sorumludur (Kaya, 2011: 38).

2.2.2 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi (20 Kasım 1959)

20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından on maddeden oluşan bir “Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Beyannamesi” imzalanmıştır. Çocuk haklarını konu alması açısından ikinci önemli uluslararası belge niteliği taşımaktadır. Birleşmiş Milletlere üye devletler bildirgeye taraf olduklarını bildirmiştir. Fakat bildirgenin hiçbir yaptırımını bulunmamaktadır (Akyüz, 1980: 342). Bu nedenle taraf devletlerin de bulunduğu bir sözleşme yapılarak çocuk haklarının güvence altına alınması fikri ortaya atılmıştır. On yıl boyunca birçok çalışmalar yapılarak hazırlanan bu bildirme, 20 Kasım 1989 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından onay verildikten sonra 2 Eylül 1990’da uluslararası platformda kabul edilerek yürürlüğe girmiştir. Ancak Cenevre Bildirisi gibi BM Çocuk Hakları Bildirgesi de yaptırım olmaması hasebiyle bir niyet beyanından öteye geçememiştir.

Bu bildirme, çocukların kimlik ve vatandaşlığa sahip olma hakkı, sağlık ve sosyal güvence hakkı, ayrımcılığın önlenmesi, engellilerin ve korunmaya muhtaç çocukların özel olarak korunması, eğitim hakkı, ihmal ve istismardan korunma, kardeşlik içerisinde yaşama konularında ilkeler koymuştur (Akyüz, 1980).

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi şu maddelerden oluşmaktadır:

1. Dünyadaki tüm çocuklar hiçbir ayırım yapılmadan bu haklardan faydalanmalıdır.
2. Oluşturulan yasalarda çocuğun faydası gözetilmeli, çocukların en güzel ortamda hiçbir zarar görmeden toplum içinde yaşamaları sağlanmalıdır. Çocukların fiziksel,

zihinsel, toplumsal ve ahlaki olarak gelişimleri sağlanarak özel koruma ile hakları koruma altına alınmalıdır.

3. Bütün çocukların doğar doğmaz bir kimliğe sahip olma hakkı vardır.

4. Çocuklar için gerekli olan sağlık, eğitim, barınma, oyun, dinlenme gibi haklar verilmeli, çocuklar sosyal anlamda güvenlikten faydalanmalı, sağlıklı bir ortamda yetişmesi için hem kendisine hem annesine doğum öncesi gerekli bütün hizmetler verilmelidir.

5. Fiziksel, zihinsel ya da sosyal açıdan engeli olan çocuğa gerekli bakım, tedavi, eğitim verilmelidir.

6. Çocuğun kişiliğinin geliştirmesinde anlayış ve sevgiye ihtiyaç durulmaktadır. Anne ve babası ile birlikte büyüyen çocuk, onların bakım ve sorumluluğu altında olduğundan çocuğun yetiştiği ortam güvenli ve sevgi dolu olmalıdır. Küçük yaşlarda çocuğu annesinden ayırmamak için bütün imkânlar seferber edilmelidir. Ailesi ve maddi gücü olmayan ailelerin çocuklarına özel bakım sağlamak toplumun ve kurumların temel vazifesidir. Çok çocuklu olan ailelere devlet yardımı yapılmalıdır.

7. Çocukların topluma yararlı bir birey olmalarını sağlayarak, onların karar verme becerilerini, yeteneklerini, ahlaki ve toplumsal anlamda var olan sorumluluklarını geliştirebilecek bir eğitim hizmeti sağlanmalıdır. Bu eğitimde sorumluluk öncelikli muhatabı aile olmalıdır. Eğitimin il adımları parasız ve zorunlu olmalıdır.

8. Korunma ve kurtarma imkânlarından ilk faydalanacak olanlar çocuklar olmalıdır.

9. Çocuklar her türlü istismar, ihmal ve sömürüye karşı korunmalı olacak ve ticari anlamda bir konusun içinde bulunmayacaktır. Çocukların küçük yaşta çalışmasına izin verilmeyecek, çocuğun sağlığını, eğitimini ve yaşamına tehlikeye atacak ve çocuğun gelişmesine mani olacak her şeyden uzak durulması sağlanacaktır.

10. Çocuğun dini, dili ve kökeni ne olursa olsun her türlü ayrımcılıktan uzak tutulacaktır. Çocuklar karşılıklı anlayış, hoşgörü, kardeşlik ve barış ortamında beceri ve yeteneklerini diğer insanların hizmetine sunarak yetiştirilmelidir (WEB1).

2.2.3 Türk Çocuk Hakları Bildirisi (28 Haziran 1963)

Türk Çocuk Hakları Bildirisi diğer bildirilere nazaran daha anlaşılır ve daha net kararları olan bir kapsamı amaçlamaktadır. Bu amaçla “14 Şubat 1962 - 7. Milli Eğitim Şurası ile başlayan süreç, 8 Mayıs 1962 - 2. Sosyal Hizmetler Konferansı ile devam etmiştir. Daha sonra 30 Temmuz 1962 - Türkiye Öğretmen Dernekleri Milli Konfederasyonları Kurultayı ile devam eden süreç, 26 Haziran 1963 - UNESCO Türkiye Milli Komisyonu 7. Genel Kurulu tarafından Türk Çocuk Hakları Bildirisi kabul edilerek sona ermiştir. Anayasa'nın 10,14, 35, 41, 43, 45, 48, 49 ve 50. maddelerinin kararları ile 1923 Cenevre, 1948 Çocuk Esirgeme Kurumları Birliği ve 20 Ekim 1959 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirilerinin etkisi altında gelişerek Türk çocuğunun hakları belirlenmiş ve halka sunulmuştur.” (İnan, 1979: 103).

Bildirgede 1961 Anayasası'nın 10, 14, 35, 43, 48, 49 ve 50. maddeleri bulunmaktadır. Bu maddeler şöyledir:

- Herkes; kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir (Madde 10).
- Herkes, kişisel özgürlüğe ve kendini geliştirme hakkına sahiptir (Madde14).
- Toplumun temel yapı taşı ailedir (Madde 35).
- Yaşı, cinsiyeti ve gücüne uygun olmayan bir işte kimsenin çalıştırılmaya hakkı yoktur (Madde 43).
- Devlet; kişilerin sahip olduğu sosyal güvenlik hakkını sağlamak için sosyal sigortalar ve yardım teşkilatlarını kurmak ve kurdurmak ile görevlidir (Madde 48).
- Devlet, toplumdaki herkesin sağlıklı bir beden ve ruh yapısı içinde yaşaması için gereken sağlık ve tıbbi bakım hizmetlerini sağlamakla görevlidir (Madde 49).
- Devlet, kişilerin eğitim ve öğrenim ihtiyaçlarını karşılamakla görevlidir (Madde 50) (Ballar, 1997: 55).

Bu bildiride kabul edilen maddeler şu şekildedir:

1. İster resmi isterse özel kurum olsun her yurttaşımız çocuk haklarını tanıyarak kendi imkânları doğrultusunda çocukların ihtiyacı olan eğitim, bakım, güzel yetiştirilme, sevgi ve ilgi görme ihtiyaçlarını gerçekleştirmelidir.

2. Hiçbir çocuk 16 yaşında önce kendi eğitim ve öğreniminden uzaklaştırılarak bir işte çalıştırılmaz ve çocuğun sahip olduğu haklar elinden alınmaz.

3. Çocuğun bakımı, 7 ve 16 yaşları arasında eğer çocuk okula devam etmiyorsa kendi kabiliyeti doğrultusunda yönlendirilmesi, gelişimine katkı sağlayacak kurslara ve derslere gönderilmesi, zamanını en iyi şekilde değerlendirme ihtiyacını karşılaması her anne ve babanın görevidir.

4. Meslek ve sanat okullarında öğrenime devam etmeyen çocukların, teknik ve tarımsal bilgi ve yetenek isteyen kurslar, pratik ders uygulamaları, yeteneklere göre açılan derslikler ve bu dersliklerde ihtiyaç olan araç gereç temininin sağlanması ve bunlardan en iyi şekilde faydalanılması devletin görevlendirdiği milli eğitim idareleri, belediye başkanları ve muhtarları tarafından yapılmaktadır.

5. Özel eğitime muhtaç olan çocukların toplumda hayatlarını devam ettirecek başarı, güç ve güvene sahip olmaları, uygun bir meslek seçmeleri onların hayattan kopmaması için çok önemlidir. Çocukları var olan sıkıntılardan kurtarmak anne baba dışında, devletin de bu amaçla kurduğu örgütlerinin en temel vazifesidir. Zihinsel ve bedensel engeli olan çocukların yanında üstün yetenekleri çocuklar da özel eğitime muhtaç olan çocuklarımız arasındadır. Bu çocuklarımızı kaybetmemek ve yetiştirmek adına bu alandaki kurumların sayısını arttırarak çocuklarımızın en iyi araç gereçlerle yetişme imkânı sağlanmalıdır.

6. Çocukların sahip olduğu haklar gerekli kurumlarca iyi analiz edilmeli, çocuk ile ilgili var olan bütün hükümler uygulanmalı, çocuk için çıkarılabilecek başka kanunlar var ise en kısa sürede hazırlanarak ilgili makamlar ve kurumlar tarafından çıkarılmalıdır (İnan, 1979: 103).

Türk Çocuk Hakları Bildirgesi'nde çocukların korunmasına yönelik yasaların ve düzenlemelerin yanında anne, baba ve devletin de sorumluluklarından bahsedilmektedir.

2.2.4 Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi (20 Kasım 1989)

1894 yılında Jules de Jeune, uluslararası alanda çocukların korunmasına ilişkin bir çalışma gerçekleştirmiştir. 26 Eylül 1924 yılında Uluslararası Yardım Birliği ve

Uluslararası Kadınlar Meclisi'nin ortak çalışmaları ile birlikte Milletler Cemiyeti tarafından Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi imzalanmıştır. 20 Kasım 1959 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Beyannamesi kabul edilmiştir. Sözleşme, taraf devletlerce yaptırımı olmayan genel ilkeler adı altında kalmıştır (Akyüz, 2001: 8-9).

Tarihsel süreç içerisinde çocuğun bireysel olarak var olduğunun kabullenilmesi ve çocuk haklarının tanınması, bu amaçla korunması ve uygulanması önem kazanmıştır. Çocukları her türlü istismar ve ihmalden korumak, yetişkinlerden farklı oldukları gerekliliği içerisinde geleceğe hazırlamak ve geliştirmek amacıyla hazırlanan bu sözleşme; 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda oybirliğiyle kabul edildiğinde aynı zamanda katılımı en çok katılımlı sözleşme niteliği de kazanmıştır. Sözleşme 1998 yılında 191 ülke tarafından onaylanmış ve Türkiye ilk imzalayan devletler arasında yerini almıştır. 27 Ocak 1995 tarihinde ise Çocuk Hakları Sözleşmesi Resmi Gazete'de yayımlanmış ve uygulanmaya başlamıştır. Kanun niteliğini ise anayasanın 90. maddesi ile kazanmıştır. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde doğrudan çocuğun yaşatılması, gelişmesi ve çocuklara geniş haklar tanınarak, çocuğun yararı ilkesi temel alınmıştır.

Sözleşmenin temelinde insan hakları vardır. Sözleşme, çocukların kendi beceri ve yeteneklerini sergileyip geliştirebilecekleri olanakları ve çocuklara sağlanması gereken özgür ortamı ifade etmektedir. Çocukların toplum içinde yetişmesine katkı sağlayanlar aile, devlet ve toplumun kendisidir. Bu sebeple toplum, aile ve devletin çocuklar üzerinde bazı sorumlulukları vardır. Bu sorumluluklar genel ilkeler ve kanunlar ile açıklanarak uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Çocuk hakları sözleşmesi çocuğu sarıp sarmalayarak her yönden ele alan bütüncül bir bakış açısına sahiptir. Çocuğun yaşamını devam ettirmesi, kendini geliştirmesi ve başına gelebilecek her türlü olaylar üzerinden bir korunma ihtiyacının sağlanabilmesi ihtiyacını karşılayan kurum ailedir. Devlet burada aileyi geliştiren ve aileye destek veren mekanizma olarak çalışır. Devlet çocuğun içinde bulunduğu ailede ve yaşadığı çevrede çocuk için gerekli bütün çalışmaları sağlamakla yükümlüdür. Çocuk hakları sözleşmesinin asıl gayesi çocuklar ve gençlerin ihtiyaç duyduğu hakları korumak ve onların içinde bulunduğu toplumun şartlarını imkânlar ölçüsünde geliştirmeleri için

gereken desteği sağlamaktır. Gelecek çocukların ve gençlerin elinde olduğu için özel olarak korunması gerekenler de çocuklar ve gençlerdir (Cılga 1999: 1-4).

Sözleşme çocukların doğduğu andan, genç yetişkin olduğu zamana kadar olan tüm yaşamsal süreçleri kapsamaktadır. Çocukların mutlu, huzurlu bir ortamda yaşamaları için gerekli olan bütün düzenlemeleri içinde bulundurmaktadır. Dünyadaki ülkelerin çoğunluğu tarafından sözleşmenin imzalanması büyük bir başarıdır. Dünyadaki devletlerin kendi ülkesinde olsun ya da olmasın çocuklar için bazı sorumluluklar altına girmesi, yetiştirdiğimiz gelecek nesiller açısından bizleri mutlu etmekte ve insan haklarının çocuk hakları adı altında savunuculuğunun yapılması hasebiyle büyük bir konunun öncülüğünü ifade etmektedir (Hodgkin ve Newell, 2003, s. XI).

Dünyada sadece çocukların haklarının bilincinde ve farkında olması yeterli olmamaktadır. Yaşam boyunca toplum ile sürekli irtibatta olan çocuğun etrafındaki ailesi, çevresinde insanların da bu hak ve sorumlulukların bilincinde olması gerekmektedir. İnsanların çocuk haklarının bilincinde olarak sürece katkı sağlaması çocukların toplum içinde var olma kimliğini daha iyi ortaya koymasını sağlayacaktır. Çocuk haklarının en önemli paydaşlarından olan devlet ve aile çocuğun her zaman yanında olmalı, çocuğun çocuk olma hakkına yönelik gerekenlerin farkında olarak çocuklara destek olmalıdır.

2.3 ÇOCUK KATILIMI

Çocuk katılımı kavramı daha çok çocuğun sosyal aktivitelere, oyunlara ve etkinliklere katılımı olarak değerlendirilmektedir (Landsdown, 2010). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nde ise bu durumun aksine çocuk katılımı; çocuğun görüşlerini serbestçe ifade etmesi, bu görüşlerinin ciddiye alınması ve tüm çocukların kendilerini ilgilendiren konularda karar alma süreçlerine katılımı olarak tanımlanmaktadır. Katılım için sözlü iletişim kurulmasına gerek olmadığı gibi sözsüz iletişim ile de çocuklar fikir beyanında bulunabilmektedir. Çocuklar sözlü olmayan yollarla da kendilerini ifade edebildikleri için yaş grubu geniş bir alana hitap etmektedir (Landsdown, 2010: 12).

ÇHS, çocuğun kendini ilgilendiren kararlara katılımını güvence altına alarak çocuğun katılım hakkını temel ilkeleri arasına almaktadır. Sözleşmede çocuğun sahip olduğu hakları hayata geçirebilmesi ve uygulayabilmesi için çocuğun katılım hakkını kullanması son derece önem arz etmektedir. Sözleşmenin 12. maddesi “*Görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkı vardır.*” doğrudan katılım hakkı ile ilgili iken 5, 13, 14, 15, 16 ve 17. maddeler de çocuğun katılım hakkı ile yakından ilişkilidir (Erbay, 2016).

Madde 5: Çocuktan sorumlu olan yetişkinlerin çocuk üzerinde kurduğu yönlendirme hareketini zamanla kendini geliştiren ve kendi hakkını kullanma becerisine sahip olan çocuğa devretmesi

Madde 13: Görüşlerini ifade etme özgürlüğü

Madde 14: Düşünce, din ve vicdan özgürlüğü

Madde 15: Toplanma ve örgütlenme özgürlüğü

Madde 16: Özel yaşama saygı duyma

Madde 17: Çocuğun gelişimine olumlu anlamda katkı sağlayacak olan, rahatlıkla anlaşılabilen, zamanında, doğru ve etkili bir şekilde hazırlanarak oluşturulan bilgi ve belgeye erişim hakkı

Çocuk katılımının hayata geçirilebilmesi için BM Çocuk Hakları Komitesi'nin 2009'da yayımladığı ilkeler, Genel Yorum 12'de ayrıntılı olarak incelenmiş ve ele alınmıştır. Bu ilkelere göre, çocuk katılımının sağlandığı ve çocuğun görüşlerinin alındığı tüm süreçler aşağıdaki özelliklere sahip olmalıdır (ÇHK, 2009; Yaralı ve Aytar, 2017):

Saydam ve bilgilendirici: Çocuklara kendi fikirlerini özgürce ifade etme ve bu görüşlerinin dikkate alınarak elinde bulundurduğu haklarının katılım sürecinin kapsam olarak neyi ifade ettiği, amacı ve katılımın çocuk, aile ve çevre üzerindeki etkisinin çocuklar üzerindeki farklılıklarının düşünülerek çocuklar için tam ve doğru bilgi temelinde erişme kolaylığının da sağlanması ile birlikte yaşlarına uygun bilgi sunulmalı.

Gönüllü: Çocuklar görüşlerini ifade ederken herhangi bir baskı altında kalmadan katılımlarını istediği herhangi bir durumda sonlandırabilecekleri konusunda bilgilendirilmeli.

Saygılı: Çocukların görüşleri saygıyla karşılanarak, çocukların içinde bulunduğu toplumun kültürel ve sosyoekonomik farklılıklarına duyarlı olunmalı.

İlgili: Çocukların yaşamlarını etkileyen konular üzerinden görüşleri alınmalı, aynı zamanda çocukların sahip olduğu bilgi ve becerilerini kullanma olanağı verilmeli.

Çocuk dostu: Çocuklar için düzenlenen çalışmalar, ortamlar ve kullanılacak metotlar onların yaş seviyesine ve sürekli gelişen kapasitelerine göre ayarlanmalı.

İçermeci: Tüm çocukların eşit oranda katılımı sağlanarak, katılımı sağlayamayacak durumda olan grupların katılımlarını sağlamak için gerekli imkânlar geliştirilmeli.

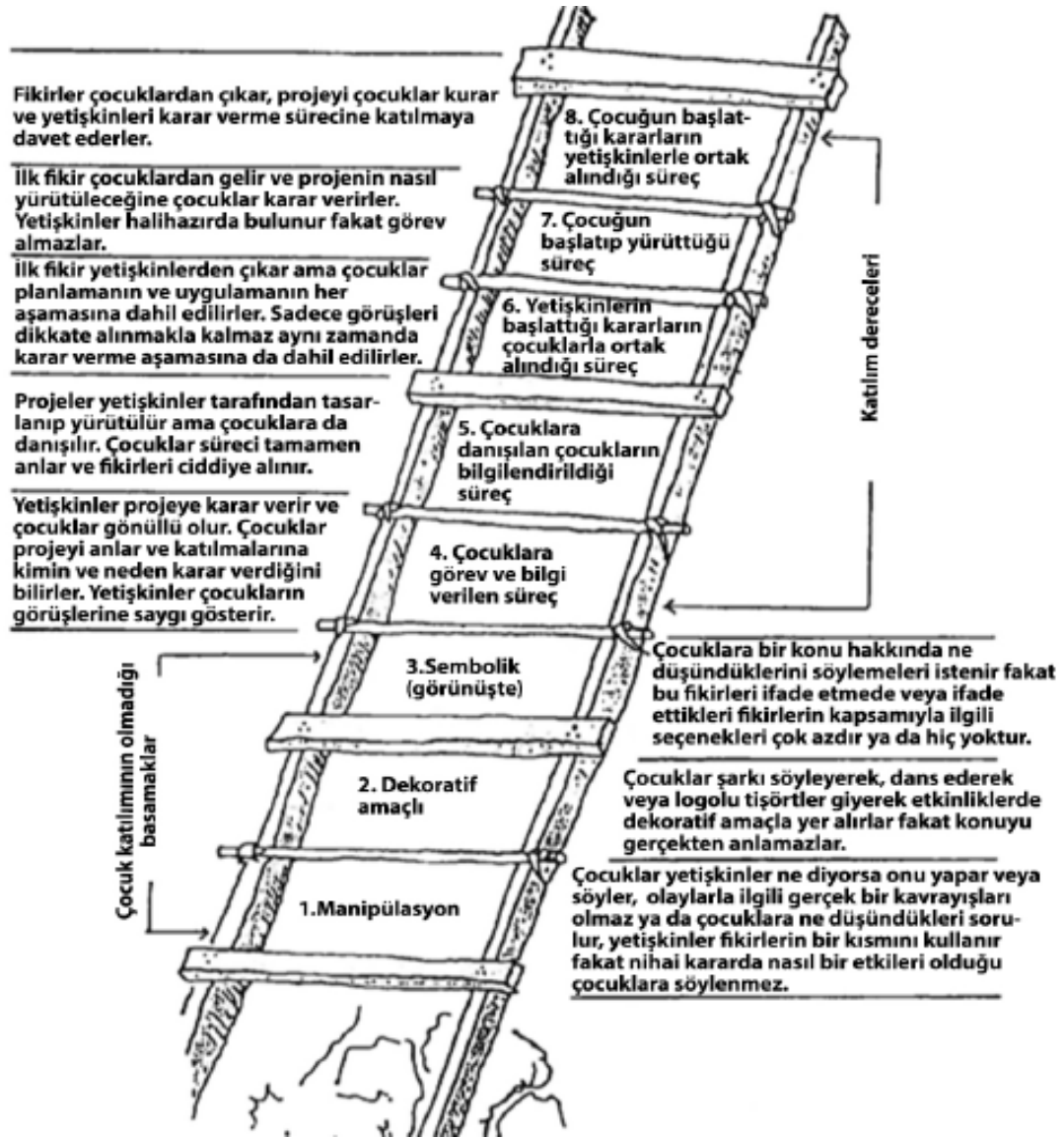
Eğitim ile desteklenmiş: Yetişkinler ve çocukların bir arada aktif bir şekilde çalışabileceği ortamlar hazırlanmalı ve güçlendirilmeli.

Güvenli ve risklere duyarlı: Çocukların görüşlerini ifade etmeleriyle oluşabilecek risk faktörlerinin aza indirilmesi için gereken tedbirler alınmalı; çocuklar gereksinim duyduklarında yardım için nereye gitmeleri gerektiği konusunda bilgilendirilmeli.

Hesap verebilir: Çocuklar kendi fikirlerinin nasıl yorumlandığına ve kullanıldığına yönelik bilgilendirilmeli; katılımları doğrultusunda sonucun nasıl etkilendiği konusunda açık geribildirim alabilmeli.

2.3.1 Çocuk Katılım Merdiveni

Hart (1997) "Children's Participation" (Çocukların Katılımı) kitabında "Hart Merdiveni" olarak bilinen bir model geliştirmiştir. Bu modelde gerçek katılımın sağlanıp sağlanmadığına bakılarak seviyelerine göre katılım tipleri sıralanmıştır.

Şekil 1. Roger Hart Katılım Merdiveni (WEB2)

Hart'ın katılım merdiveni 8 basamaktan oluşmaktadır. İlk 3 basamakta çocukları katılıyor sandığımız ama aslında katılımın olmadığı ifade edilirken diğer 5 basamakta ise basamakları çıktıkça katılımcı uygulamaların arttığı söylenmektedir. Üst basamaklar artan bir oranda çocukların kendi girişimleriyle başlatılan katılımı ifade

ederken bu, çocukların her zaman en üst düzeyde katılım sağlaması gerektiği anlamına gelmemektedir. Bu şekil daha çok erişkin katılım sağlayıcılara, çocuklara onların seçtikleri düzeyde çalışma olanağı hazırlamaları için tasarlanmıştır. Bir çocuk farklı projelerin farklı düzeylerinde veya aynı projenin farklı aşamalarında çalışmayı tercih edebilir. Ayrıca bazı çocuklar önder olmak yerine mükemmel olmayı tercih edebilir. Önemli ilke, çocuğun en alttaki katılımın sağlanmadığı üç basamakta çalışmasından sakınmaktır. Katılım merdivenine baktığımızda (Hart, 1997/2016):

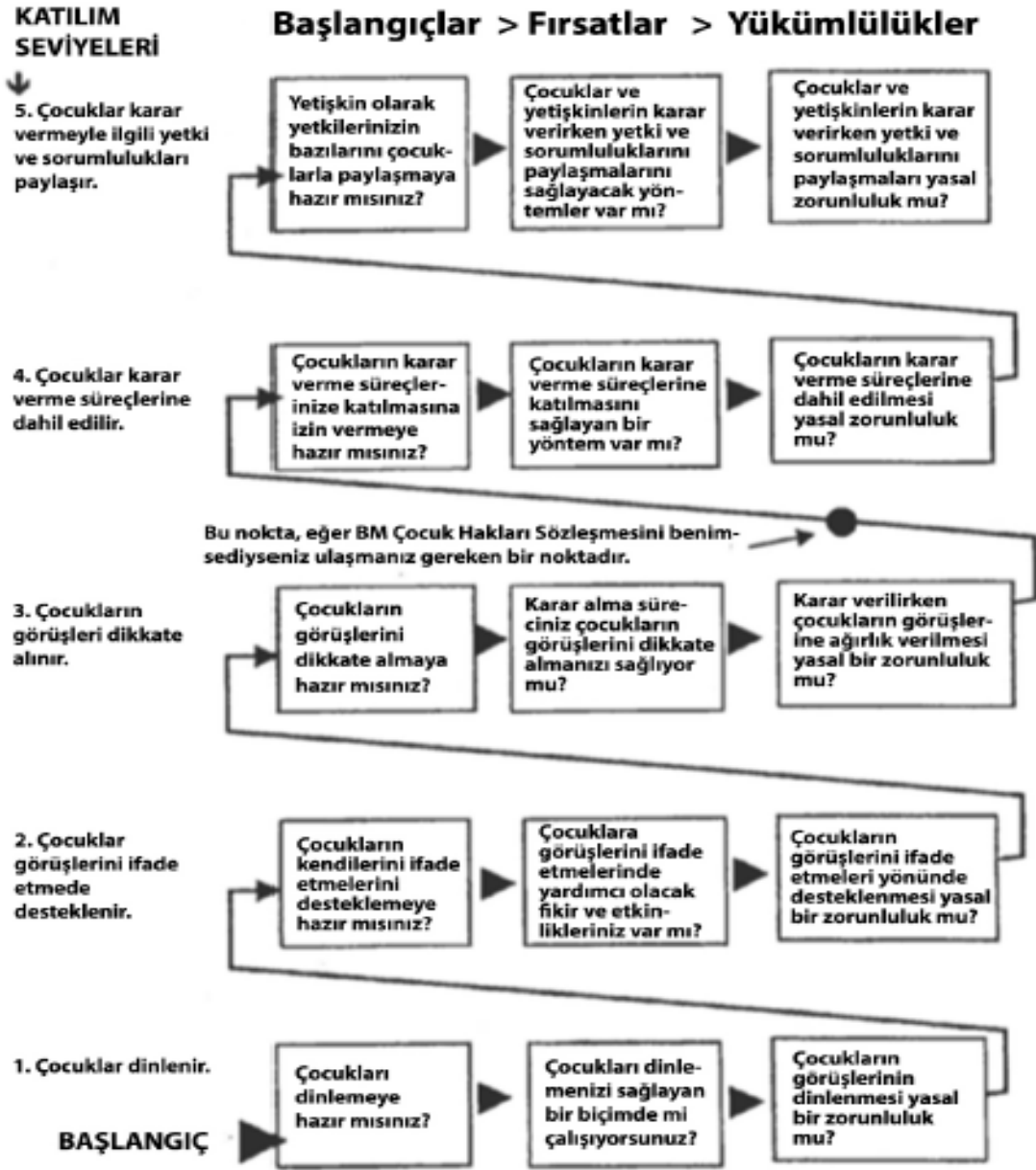
1. *Zorlama (Manipülasyon) Basamağı:* Yetişkinlerin kendi mesajlarını iletmek için çocuklarını kullandığı, katılımın sağlanmadığı, çocukların görüşlerinin hangi amaca hizmet ettiği bilinmediği merdivenin en alt basamağıdır.
2. *Dekorasyon Basamağı:* Çocukların kostüm ya da tişörtlerle herhangi bir olayın reklamını yaparak sanki olayı anlayan katılımcıların gibi ortamı süslemek amacı ile orada bulunduğu basamaktır.
3. *Maskotluk (Tokenizm) Basamağı:* Çocukların daha çok maskot olarak kullanıldığı, çocuğa söz hakkı veriliyormuş gibi yapıp aslında verilmediği bir basamaktır. Çocuklara söz sahibi oldukları izlenimi verilmesine karşın çocuklar konuyu seçme ve kendi düşüncelerini söyleme hakkına sahip değildir. Yetişkinlerin onlar için hazırladığı rollere bürünürler. Bütün çocuklar sembolik olarak bir yer edinmişlerdir. Bu basamakta çocuklar çok fazla kullanılır ama ne yazık ki bu basamakta da gerçek bir katılım söz konusu değildir.
4. *Bilgilendirerek Görevlendirme Basamağı:* Çocukların bir çalışmaya katılmadan önce bilgilendirildiği, yetişkinler tarafından başlatılan merdivenin dördüncü basamağıdır. Çocuklar kendi istekleri ile bir çalışmaya dâhil olup hangi amaca hizmet ettiklerinin bilincinde olduklarından katılımın sağlanmaya başlanıldığı basamaktır.
5. *Danışılarak Bilgilendirme Basamağı:* Yetişkinler tarafından başlatılan süreçte çocukların görüşlerine de danışılarak önerilerinin alındığı merdivenin beşinci basamağıdır. Çocuklar süreci anladıkları ve görüşleri ciddiye alındıkları için katılımları sağlanmaktadır.

6. *Yetişkinler Tarafından Başlatılan ve Kararların Çocuklarla Alındığı Basamak:* Yetişkinler tarafından başlatılan bir süreçte, çocuklar planlama ve uygulama aşamalarına dâhil edilerek karar verme aşamasına katılırlar. Ne kadar yetişkinler başlatmış olsa da çocuklar ile birlikte iş birliği yapılması ve çocukların görüşlerinin dikkate alınması, karar verme gücünün çocuk ve yetişkin için eşit olduğunu ortaya koymaktadır. Birlikte karar alındığı ve uygulandığı için bu basamak gerçek bir katılım olarak değerlendirilir.
7. *Çocukların Başlattığı ve Çocukların Yönettiği Basamak:* Fikirlerin çocuklar tarafından ortaya atıldığı ve süreci çocukların yönettiği, katılımın yedinci basamağıdır. Sürecin nasıl yürütüleceği çocuklar tarafından belirlenir. Çocuklar eğer isterlerse yetişkinleri destek almak için davet edebilirler fakat yetişkinlerin bir etkisi olmadan da süreci sürdürebilirler. İhtiyaç halinde yetişkinin görüşüne başvurabilir. Fakat süreçte karar verme gücü çocuğa aittir.
8. *Çocukların Başlattığı ve Kararların Yetişkinlerle Ortak Alındığı Basamak:* Süreci çocukların başlattığı ve yetişkinlerle birlikte kararları ortak aldığı basamaktır. Çocuk tarafından başlatılan ve yürütülen bir sürece yetişkinler de davet edilerek karara etki edebilirler. Çocuklar iş birliği içinde çalışarak birlikte karar üretebilirler. Karar verme gücü burada çocuğa aittir. Yetişkinler çocuklarına güvenerek onların verdiği kararlara saygı duyarlar ve onlar istediklerinde çocuklarına rehberlik yapabilirler.

Treseder, karar alma süreçlerinde çocuklara yeterli esneklik sağlandığında yüksek düzeyde katılımın sağlanacağından söz etmektedir. Çocuk katılımını gerçekleştirmek için 5 aşamalı bir karar alma süreci tanımlamaktadır (Treseder, 1997):

- a) Çocuğu görevlendirerek ve bilgilendirerek karar alma
- b) Yetişkinler tarafından başlatılan ve çocukla paylaşılan karar alma
- c) Çocuğu bilgilendirerek ve çocuğa danışarak karar alma
- d) Çocuk tarafından başlatılan ve yetişkinlerle paylaşılan ortak karar alma
- e) Çocuk tarafından başlatılan ve yönlendirilen karar alma

2.3.2 Çocuk Katılımı Yolları

Şekil 2. Katılımın Seviyeleri (WEB2)

Hart'ın katılım basamaklarından yola çıkarak katılımın beş seviyesine göre alternatif bir model sunulmaktadır. Modelin beş seviyesine bakıldığında:

1. Çocuklar dinlenir.
2. Çocuklar görüşlerini ifade etmede desteklenir.
3. Çocukların görüşleri dikkate alınır.

4. Çocuklar karar verme sürecine dâhil edilir.
5. Çocuklar karar vermede yetki ve sorumlulukları paylaşır.

Modelde katılımın gerçekleşmesi için her seviyede ‘başlangıçlar’, ‘fırsatlar’ ve ‘yükümlülükler’ tanımlanmaktadır. Her seviyenin her aşamasında kişi soruları cevaplayarak karar verir ve katılımın seviyesini arttırmak için bir sonraki adıma geçebilir. Çocukların katılımın arttırmak için oluşturulan bu modelden katılımın gerçekleşmesi için iyi bir eylem planı olarak yararlanılmaktadır.

2.3.3 Çocuğun Katılımının Sağlanacağı Ortamlar

Merey (2012) tarafından; çocuğun katılım hakkına yönelik Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi’nde yer alan maddelere dayanarak bazı kategoriler oluşturulmuştur. B.M. Çocuk Hakları Komitesi aşağıda ifade edilen ortamlarda çocukların katılım haklarının sağlanmasını taraf devletlere önermektedir.

2.3.3.1 Çocuğun Aile Ortamına Katılımı

BM Çocuk Hakları Komitesi, çocukların karar alma süreçlerine katılmasını, ailelerin çocuklara karşı olan sorumluluklarını yerine getirmesini, çocuklara gerekli yardım ve koruma sağlanmasını ifade etmektedir. ÇHS’nin 5, 7, 9, 10, 18, 27. maddeleri de toplumun temel birimi olan aile kavramı ile ilgilidir (Balo, 2005). Çocukların sevgi, saygı, huzur, anlayış ve mutluluğun yer aldığı bir aile ortamında yaşamını devam ettirmesi, karşılıklı hoşgörü ortamında yetişmesinin gerekliliği belirtilmektedir. İnsan Hakları El Kitabında çocukların ciddiye alınması ve dinlenilmesini 12. madde gereğince bir yükümlülük olarak ifade ederken, bu görüş şu şekilde ifade edilmiştir: *“Anne babalar çocuklarının yaş, olgunluk ve yetenek düzeylerini dikkate alarak çocuklarına gerekli yönlendirmeleri yapmalı ve kılavuzluk etmelidirler.”*. Anne babalar çocuğu ilgilendiren bir konuda karar verirken çocuk ile birlikte karar alma mekanizmasını sağlaması gerekmektedir. Çocuklara kendilerini ilgilendiren her konuda görüşlerini özgürce dile getirecekleri ortamları sağlamalı ve yeterli zaman tanınmalıdır. Ailelerin çocuk adına çocuğunu düşünerek verdiği bireysel kararlar, çocukların hayatında bir etkiye neden olmaktadır. Çocuğun her görüşünün onay

görmesi mümkün değildir. Fakat ne olursa olsun onun da fikrinin alınması ve isteklerinin dikkate alındığının hissettirilmesi açısından gerekli katılım becerilerine ulaşmaları için imkân tanınmalıdır. Çocuğun katılım hakkını en fazla vakit geçirdiği bir ortam olan aile içinde kullanması, diğer ortamlarında da bu hakkını kullanması açısından olumlu anlamda katkı sağlayacaktır.

2.3.3.2 Çocuğun Okul Ortamına Katılımı

Çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etmesi olarak açıklanan katılım hakkı, çocuğun aynı zamanda okul ortamında alacağı kararları da kapsamaktadır. Çocuklar günün büyük bir bölümünü okulda geçirdikleri için çocuğun okul içerisindeki aktif katılımı demokrasi kavramının çocuklar açısından daha çok özümsemesini sağlayacaktır.

Okullarda demokrasi kavramının yaşama geçirilmesi, çocukların katılım haklarını gerçekleştirmesine bağlanmaktadır. Eğitim ve öğretim etkinliklerinde kullanılan yöntem ve tekniklerin çocukların aktif katılımları sağlanması ve öğrenci merkezli olması açısından çocukların katılım hakkının kullanılmasını kolaylaştırmaktadır. Öğretmenler ve okul yönetiminin demokratik tutum içinde olmasının yanında öğretim etkinliklerinde uygulanan yöntem ve tekniklerin de, çocukların katılım haklarını kullanmalarına fırsat verecek şekilde olması gerekmektedir. Okullar, öğrencilerin demokrasiyi yaşayarak öğrendikleri yerler olarak düşünüldüğünden, öğrencinin kendi eğitimi ile ilgili konularda alınan kararlara katılması büyük önem arz etmektedir (Akyüz, 2001)

Genel yorum 12’de, çocuklar tarafından ifade edilen görüşler konu ile ilgili bakış açısı ve deneyim kazandırabilir; bunlar öğrenme yöntemlerinde, okul yapılarında, bütçeleme ve standartlar ile ilgili karar verme aşamalarında, politika belirlemede, yasaların hazırlanmasında ve değerlendirilmesinde dikkate alınmalıdır. Çocukların okul politikalarının ve bu politikalar ile ilgili görüşlerini serbestçe ifade edebilecekleri okullardaki kurul ve komisyon gibi yapılarda temsil edilmeleri gerekmektedir (CRC, 2009).

2.3.3.3 Çocuğun Genel (Ülke) Politikaya Katılımı

Sözleşmedeki ilkeler belirlenirken çocukların hükümet düzeyinde gerçekleşen uygulama ve politikaların belirlenmesine katılımı sağlanmalıdır. Bu konuda Komite; hazırladığı raporda devletlerin çocukların görüşlerine hangi yollarla ve nasıl başvurduğuna dikkat çekerek çocukların şikâyet ve isteklerini de yasal düzenlemelerde ve politikalarda nasıl dikkate aldıklarına dair bir durum analizi yapmaktadır. Sözleşmenin 12. maddesinin b fırcası gereğince çocuklar için şikâyet yollarının açılması çocukların görüşlerini özgürce ifade etmesi açısından önem arz etmektedir. Çünkü çocukların yaşamlarının her alanında şikâyetlerini dile getirebilecekleri mekanizmalara ihtiyaçları vardır. Bu mekanizmalar; toplumda, aile hayatında, bakımda, kendilerini ilgilendiren bütün kurum ve kuruluşlarda uygulanmalıdır. Çocukların şikâyet kanallarına erişmelerini ve etkili bir şekilde kullanmalarını sağlamak onların korunmasında önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Akyüz, 2001).

2.3.3.4 Çocuğun Çevrenin Korunmasına ve Sürdürülebilir Kalkınmaya Katılımı

1990 yılında BM Çevre programı adı altında toplanan ve UNICEF tarafından desteklenen “Çocuk Politikası” konulu ulusal kongre, çocuk ve çevre grubu birçok hedef önermektedir. 1992 Dünya Zirvesi, çocukların çevre koruma çalışmalarına katılımını ön plana çıkarmıştır. Sözleşmenin 29. maddesi “doğal çevreye saygının geliştirilmesi” amaçları doğrultusunda çocukları eğitmenin gerekliliğini ortaya koymaktadır (Merey, 2012). Fiziksel çevrenin planlanması, düzenlenmesi, tasarımı ve yönetimi çocuğun katılımı için en uygun alanlardır. Çocuklar toplumsal alanda yaşadıkları birçok sorundan ziyade çevre alanında yaşadıkları sorunları daha iyi algılamaktadırlar. Çocukların çevre korunmasına yönelik faaliyetlerde yer almasını sağlamak ve onların görüşlerine önem vermek ülke olarak genel kalkınmamıza da olumlu katkı sağlayacaktır. Çocukların gelişen yetenekleri, eşsiz güçleri ve bakış açıları doğrultusunda onların kendilerini ifade edecekleri ortamlar oluşturabilirsek, çocuklar da gerçek bir demokrasi isteği, katılım için yeterlilik ve sorumluluk duygusu geliştirebilirler. Bu da sürdürülebilir kalkınmanın önünü açarak toplumun hareketlenmesini sağlayacaktır.

2.3.3.5 Çocuğun Sağlık Ortamına Katılımı

Sağlık ortamlarına çocuğun katılım fikri, çocuğun insan haklarının bir gereği olarak hasta hakları uluslararası ve ulusal hukukta güvence altına alınmıştır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948), Alma-Ata Bildirgesi (1978), Lizbon Bildirgesi (1981), Avrupa Hasta Haklarının Geliştirilmesi Bildirgesi (1994), Balı Bildirgesi (1995), Ekonomik, Toplumsal ve Küresel Haklar Sözleşmesi (1966) sağlık hakkı ile ilgili hükümler içermektedir (Merey, 2012).

Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 24. maddesinde çocuğun sağlık hakkı şu şekilde yer almaktadır:

1. Devletler, çocuğun sağlık alanında ihtiyaç duyduğu bütün tıbbi bakım ve rehabilitasyon hizmeti veren kurumlardan faydalanmasını sağlarlar. Çocuğun bu hakkından yoksun bırakılmaması için gerekli bütün önemleri alarak çocuğun haklarından en üst düzeyden yararlanması için ellerinden gelen çabayı gösterirler.

2. Çocuğun sahip olduğu hakların uygulanıp uygulanmaması durumu devletler tarafından takip edilerek;

a) Ölen bebek ve çocukların sayısının düşürülmesi,

b) Çocukların ihtiyaç duyduğu bütün tıbbi destek ve bakımın, sağlık çalışmalarının geliştirilmesine önem verilmesi,

c) Sağlık hizmetleri çerçevesinde çevrenin temiz tutulması, yiyeceklerin temini ve temiz su sağlanması açısından yetersiz beslenme, çevre kirliliğinin doğurduğu tehlike ve zararlara karşı mücadelenin verilmesi,

d) Doğum öncesi ve sonrasında anneye gerekli bakımın sağlanması,

e) Toplumdaki anne baba ve çocukların; çocuk sağlığı, beslenmesi, anne sütünün faydası, toplumsal sağlık alanında çıkan kazaların önlenmesi hakkında bilgi sağlanması ve bu bilgileri kullanmaları için yardımda bulunulması,

f) Sağlık alanındaki koruyucu bakım ve hizmetlerin ebeveyn rehberliğinin ve eğitiminin geliştirilmesi,

3. Devletler, çocukların sağlığı için zararlı olan etkinliklerin kaldırılması için gerekli tedbirleri alırlar.

4. Devletler bu maddedeki hakları gerçekleştirmek için gerekli iş birliğini sağlayarak birbirlerini teşvik ederler. Birlikte yapılan çalışmalarda da ülkelerinin ihtiyaçlarını ön planda tutarlar.

Bu amaçla genel ifadelere bakıldığında çocukların her anlamda sağlık hizmetlerinden faydalanması vazgeçilmez bir koşul ve aynı zamanda "evrensel" bir sözdür.

Bu düzenlemelerin yanı sıra;

Sağlık hizmetlerinin sürekli takip edilmesi ve gözden geçirilmesi (Madde 25),

Sosyal güvenlik şemsiyesi altında bütün çocukların toplanarak hizmetlerden yararlanması (Madde 26),

Böylesi bir yaşamda gerekli olan şartların, imkânların ve bakım ortamlarının sağlanması (Madde 27) da hükümde ayrıca yerini almıştır (WEB3).

2.3.3.6 Çocuğun Yargıya Katılımı

Çocuklar içinde bulunduğu toplumun adli ve idari bütün birimlerinde de kendisini özgürce ifade etme hakkına sahiptir. Çocuklar yargı ortamlarında seslerini gerekli mercilere duyurabildiklerinde kendilerini rahatça ifade etme gücünü ellerinde bulunduracaklardır.

Çocuk Hakları Sözleşmesinin 12. maddesinde devletler, görüşlerini ifade etme yeteneğine sahip çocuğun kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkının var olduğunu söylemektedir. Çocuğun görüşlerine ise yaşı ve olgunluk düzeyi doğrultusunda özen gösterilmektedir. Bundan dolayı çocuğu ilgilendiren adli ve idari bir durumda, çocuğun kurallara uygun bir şekilde temsilci ya da bir makam tarafından dinlenebilmesi sağlanmalıdır (Akyüz, 2003).

Sözleşmenin 3. maddesinde çocuk ile ilgili yapılan çalışmalarda kurumların, kuruluşların, mahkemelerin, idari makamların, sosyal yardım kuruluşlarının ve yasama organlarının çocuğun yararını düşünmek zorunda olduğu belirtilmiştir. Bu temel düşünce esasından yola çıkarak çocuğun faydasına olan her durumda destek olmak yetişkinlere düşmektedir. Sözleşmenin 40. maddesi ise çocukların her ne olursa olsun yargı önünde tüm haklarının savunulacağını söylemektedir. Bir çocuk

yasalara aykırı bir davranış gösterdiğinde çocuğun saygınlık derecesi, yaş ve olgunluk düzeyi dikkate alınmalıdır. Çocuğun toplum ile iç içe yaşamasını engelleyecek tarzda bir muamele görmemesi için gerekli tedbirler alınmalıdır. Çocuğa hukuki anlamda her türlü güvence verilmeli ve adli kovuşturmalardan, yerleştirmelerden kaçınılması sağlanmalıdır.

2.3.3.7 Çocuğun Medyaya Katılımı

Medya, toplumdaki çocuk resmi için bizlere bir çerçeve çizer. Toplumda uygulanacak politika ve çalışmalar çizilen bu resim sayesinde belirlenir. Bu sebeple medyanın çocuk için çizdiği resim çocuk hakları açısından büyük önem ifade etmektedir (WEB 4). Çocukların medya aracılığıyla kendilerini ifade etmesi diğer bir deyişle medyada seslerini duyurması eşit bireyler olarak toplumda var olmalarını kanıtlayacak en önemli bir katılımdır. Çocuk Hakları Sözleşmesi 13. maddede bu durum şu şekilde ifade etmektedir: Çocuklar düşüncelerini serbestçe ifade etme hakkına sahiptir. Çocuğun nerede ve hangi ülke sınırları içerisinde yaşadığına bakılmaksızın; sözlü, yazılı ya da sanatsal bir şekilde çocuğun bizzat kendi tercih edeceği araçla her türlü haber ve düşüncenin araştırılması ve toplanması özgürlüğünü ifade etmektedir. Çocuğun bu hakkını kullanırken çevresindeki insanların haklarına saygı göstermesi, kamunun düzeni ve kamu ahlakına uygun bir şekilde davranması ve belli sınırlara göre hareket etmesi gerekmektedir.

2.3.3.8 Çocuğun Topluma Katılımı

Çocuk hakları sözleşmesi gereği, çocukların görüşlerini özgürce ifade edebileceği ortamlar oluşturmak toplumu meydana getiren her bireyin vazifesidir. Çocuğu ilgilendiren bir konuda çocuğun karar verme süreçlerinde aktif rol oynaması, bu süreçlere katılımının teşvik edilmesi ve desteklenmesi gerekmektedir. Çocuklar okullarda verilen eğitimler ile aileden kazanılan bilgiler ışığında yetişmektedir. Okulda bu konu ile ilgili öğretim planlaması yapılarak okul ve aile birlikte hareket ettiklerinde bu durum toplumun genel yapısına da yansımaktadır. Kohler (1979) bu şekilde bir öğretim süreci modellemesinin çocuk üzerinde sosyal sorumluluk gelişimine katkı sağladığını söylemektedir. Çocuklar bu bilinçle yetiştirildiğinde

toplumun genel düşünce yapısı da daha iyi şekillenecektir. Çocuğun toplum içinde ayırım görmemesi ve sözlerine değer verildiğini görmesi toplumda kendine güvenen bireylerin yetişmesine katkı sağlayacaktır.

2.4 ÇOCUK KATILIMININ YARARLARI

Katılım, yasalarla güvence altına alınmış bir haktır. Çocukların katılım hakkının kullanılmasının çocuklar üzerinde birçok yararı olacaktır. Bunlar (WEB5);

- Çocuklar demokrasi kavramını gerçek hayatlarında uygulayarak öğrenirler.
- Çeşitli kültürden bir araya gelen çocukların katılımı ile farklı fikirlerin farkındalığı sağlanır.
- Kardeşlerin samimi bir ortam oluşturmalarına ve ikinci kardeşi bilgilendirip yönlendirmesine yardımcı olur.
- Karara dâhil olan çocukların alınan kararlara uyum sağlaması daha da kolaylaşır.
- Kendi içsel motivasyonlarını gerçekleştirir.
- Güven duyguları gelişir.
- Kendilerini yetiştirenlerin bilgi sahibi olmasını sağlarlar.
- Problemlerine daha kolay çözüm bulurlar.
- Aktif vatandaş kavramını yaşayarak uygulamış olurlar.
- Sorumluluklarının farkına vararak haklarını tanırlar.
- Toplumun bir parçası olduklarını hissederler.
- Sorunlara daha farklı pencereden bakmayı öğrenerek empati kurarlar.
- Birey olurlar.

2.5. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Ülke genelinde ve diğer ülkelerde çocuk katılımı kavramına yönelik araştırmalar zamanla artmaktadır. Çocuk katılımı ile ilgili az sayıda araştırmalar yapılmıştır. Bu

bölümde günümüze kadar yapılan akademik ve eğitim boyutlu çocuk katılım çalışmalarından örnekler verilecektir. Bütün bu incelemeler sonucunda elde edilen bilgiler iki alt başlıkta ifade edilmiştir.

2.5.1. Yurt Dışında Yapılan Çocuk Katılımı Araştırmaları

Murray (1999) araştırmasında, çocuk hakları eğitimi için müfredattaki materyallerden yararlanılarak müfredat deneyimlerinin çocuk katılımcıların katılım hakları ve sorumlulukları hakkındaki yeni fikirlerini nasıl etkilediğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmadaki veriler, on dokuz 3. sınıf öğrencisinden üç ay boyunca elde edilen nitel verilerin sistematik olarak görüşmeler, anlatılar ve gözlemler yoluyla toplanması ile elde edilmiştir. Bu araştırma, çocukların ortaya çıkan fikirlerini destekleyen öğrenme ve öğretme stratejilerinin belirlenmesine yol açmıştır ve eğitim teorisinin geliştirilmesindeki araştırma hedefi ışığında, çocuk katılımcıların katılım hakları ve sorumluluklarıyla ilgili ortaya çıkan anlayışlarını yansıtan bir katılımcı göstergeler çerçevesi oluşturulmasına imkân sağlamıştır.

Spinks (2000) araştırmasında şu sorulara cevap aramıştır: Çocuklar için okul ortamına katılım deneyimi nedir? Çocuklar katılım haklarına kavramsal düzeyde hüküm veya koruma hakları kadar değer veriyor mu? Öğretmenler ve öğrenciler çocukların katılımının ne kadar meşru olduğuna inanıyor? Araştırmada çocukların hak ve görevlerin karşılıklı doğasının bilincinde oldukları ve kendi ve başkalarının haklarının gerçekleştirilmesinde sorumluluk almada rol aldıkları savunulurken; çocukların, birçok yetişkinle ortak olarak, kendi katılım seviyelerine sınırlar koyduğuna dair kanıtlar sunulmaktadır. Sonuç olarak ise çocuğun bakış açısından okul temelli katılım dünyasına bir içgörü ortaya çıkmaktadır.

Runeson (2002) ise araştırmasında çocukların sağlık hizmetlerinde karar verme süreçlerine katılımlarını araştırmayı amaçlamaktadır. Hastaneye kabul edilen yirmi dört çocuk (0—18 yaş), ebeveynleri ve mevcut personel, çocukların ihtiyaçlarını belirlemek, karar verme süreçlerine katılımlarını ve ebeveynlerinin katılımlarını belirlemek amacıyla 135 saat boyunca gözlemlenmiştir. Yirmi altı çocuk (6-17 yaş) ve 21 ebeveyn ile hastanede kalış deneyimleri hakkında röportaj yapılmış ve son olarak 92 sağlık personeli farklı derecelerde çocuk katılımı içeren durumları

tanımlamıştır. Sonuç olarak çocukların tehdit edici olmayan ve tehdit edici durumlarda farklı ihtiyaçları olduğunu göstermiştir. Tehditkâr olmayan durumlarda bilgi ve katılım ihtiyacı en belirgin olmaktadır. Katılım derecesini etkileyen faktörler çocuğun yaşı, çocuğun protestosu, ebeveynlerin rolü, personel tutumu, zaman faktörü ve sorunlara alternatif çözümlerdir. Ebeveynler, ihtiyaçlarını ne kadar açık ifade edebildiklerine ve ebeveynlerin bazen belli belirsiz ifade ihtiyaçlarına ne kadar duyarlı olduklarına bağlı olarak farklı derecelerde katılım sağladıkları belirlenmiştir. Personel, farklı durumlarda çocuğun bireysel ihtiyaçlarının farkında olmalı ve en üst derecede katılımı sağlamalıdır.

Da Cunha Rêgo, Leonor Castanho Lombo (2003) araştırmalarında, çocukların katılım hakkı kavramını ele almaktadır. Araştırmada iki araştırma sorusu incelenmiştir. İlk olarak ilköğretimde “katılım hakkı” nasıl tanımlanabilir? İkinci olarak da, bu katılımı etkileyen faktörler nelerdir? soruları yer almaktadır. İlk soruyu araştırmak için verilen ve uygulanan katılımı ilgili bir dizi gösterge tasarlanmış ve Santa Maria ilkokulunda (Portekiz) uygulanmıştır. Bu, okulu bir bütün olarak, farklı sınıfları ve bireysel olarak çocukları kapsamaktadır. Sonuçlar, Santa Maria okulunun bir bütün olarak, katılım odaklı bir ahlak teşkil etmediği sonucuna varmıştır. Ancak, bazı unsurlar, farklı sınıflar arasında önemli tutarsızlıkların olduğunu göstermiştir. İkinci araştırma sorusu ile ilgili olarak, katılım egzersizini etkileyebilecek faktörler hakkında birkaç hipotez tanımlanmıştır. Bunlara dâhil olanlar: Çocuğun yaşı, çocuğun kişisel özellikleri ve öğretmenlerin tutumlarıdır.

Raitth (2006) araştırmasında, hukuki sistemde yer alan çocukların desteklenmesi konusunda yargıçların rolünü araştırmak ve hukuk öğrencilerinin daha fazla katılım potansiyelini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Eleştirmenler hukukun “yetişkin odaklı” olduğunu iddia ederken, çocuklar için hak kavramına güvenilmediğini ve çocukların gerçekten “duyulması” için onlara sınırlı fırsatlar sunulduğunu ifade etmektedir. Bu tez, yargıçların çocukların katılımında oynadığı rolü göz önünde bulundurarak bu eleştiriyi incelemektedir. Tezin saha çalışmasında çocukların hukuki süreçte etkin bir şekilde yer almalarını sağlayan yargıçlar ile görüşülmüştür. Araştırmanın sonucunda ise eleştirilere aykırı olarak birçok yargıcın, çocukların katılma fırsatlarını geliştirmeye çalışırken yenilikçi, düşünceli ve yansıtıcı uygulamalar sürdürdüğüne dair kanıtlar olduğunu göstermektedir.

Stern (2006) ise araştırmasında çocuğun Çocuk Hakları ve diğer uluslararası insan hakları araçları Birleşmiş Milletler Sözleşmesi bağlamında teori ve uygulamaya katılma hakkını incelemiştir. Araştırmada çocuk katılımının demokrasi yönleri ve katılım hakkının uygulanmasının nasıl daha etkili olabileceği üzerinde durulmaktadır. Bu amaçlar için, çocuğun katılım hakkının teorik temelleri, güç yapılarının etkisi üzerinde belirli bir odak ile incelenmiştir. Sözleşmeyi imzalayan taraf devletlerin 12. maddeyi nasıl uyguladıklarını ve Çocuk Hakları Komitesi'nin uygulanması, yargı ve vaka hukuku (uygulama) ve diğer uluslararası insan haklarının denetim organları için olası engellerle ilgili tartişmalarını açıklığa kavuşturmak amaçlanmıştır. Özellikle çocuklara yönelik geleneksel tutumların çocuklara katılım haklarının gerçekleştirilmesinde önemi analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarında ise çocuklara ve çocuk katılımına yönelik yetişkin tutumlarının değiştirilmesinin gerekli olduğu ifade edilmiştir. Son bölümde, devlet partilerinin etkili bir antlaşmanın uygulanması ve teori ile uygulama arasındaki uçurumu köprülemek için gerekli siyasi iradeyi bulmaları konusunda nasıl teşvik edilebileceklerine ilişkin öneriler sunulmaktadır.

Pinkney'in (2006) araştırması ise katılım kavramının çocukları sosyal refah oluşumları içinde konu olarak nasıl oluşturduğuyla ilgilidir. Araştırma teorik olarak sosyal yapıcı, post-yapısalcı, feminist ve psikanalitik perspektifler çerçevesinde oluşturulmuş nitel bir araştırmadır. Amacı çocukların sosyal/hukuk politikası metinleri içinde katılımlarının rekabet eden yapılarını ve sosyal bakım söylemlerini incelemek ve çocuklarla katılımın duyuşsal ve duygusal yönlerini araştırmaktadır. Araştırmasında çocukların katılımının Çocuk Yasası, 1989 (İngiltere ve Galler), Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları ve Kalite Korumaları Sözleşmesi ile çerçeveslendiğini inceleyerek; korumacılık, gelişimcilik, hak ve yönetmenlik söylemlerinin bunlarla nasıl eşit olmayan bir şekilde rekabet ettiğini göstermek için politika ve mülakat metinlerini analiz etmiştir. İdareciliğin baskın olduğu ve çocuk haklarının müşteri söylemine dönüştüğü çocuk hizmetleri etrafında gelişen yeni bir refah konfigürasyonu olduğunu savunan Pinkney; çocukların seslerinin, resmi politika metinlerinin çoğunda yetişkin/profesyoneller tarafından yok olduğunu ya da aracılık edildiğini de düşünmektedir. Araştırma sonucu ise bireysel profesyonellerin

yanı sıra refah kurumlarının çocukların katılımını etkinleştirme ve yönetme konusunda kaygı ve gerginlik yaşadıklarını göstermektedir.

Mills (2007) araştırmasında, çocuğun Kanada pediatrik tıbbi bağlamında katılma hakkını araştırmaktadır. Bir çocuğun sağlık hizmetlerine katılmaya nasıl teşvik edildiğini ve sağlık ekibinin hangi üyelerinin bu katılımı kolaylaştırdığını incelemiştir. Ayrıca çocuk katılımını sınırlayan veya artıran bir dizi faktörü özetlemiştir. Çocuk yaşamı mesleğinin, çocuk katılımını sağlamak için bir araç olarak kullanılması geliştirilen ve tartışılan bir öneri olarak karşımıza çıkmıştır.

Crowley (2012) ise çocukların ve gençlerin katılımlarının dört ortamda politika yapımına etkisini, İngiltere'deki bir gençlik forumu ve okul konseyini ve uluslararası kalkınma bağlamında kurulan katılım yapılarının iki örneğini incelemiştir. Araştırma, çocukların sesinin etki politikasına dönüşmesini sağlayan veya engelleyen faktörlerin anlaşılmasına katkıda bulunmuştur. Çocuk forumlarında hedefler hakkında netliğin olduğu bu forumların kamu hizmetlerindeki değişiklikleri etkileme olasılığının daha yüksek olduğu görülmüştür. Politika ağlarının önemi ve çocuk kaynaklarını etkileyen diğer faktörlerle bağlanması, çocukların halkın katılımındaki gerginlikleri refleks olarak yönlendirmede yetişkinlere destek olmasını vurgulamaktadır.

Sadat (2013) araştırmasında, Bangladeş'in kırsalındaki Durgapur'da dört okuldaki çalıştayların farklı gençlerin katılımı ve çevre ile ilgili perspektiflerini anlamayı amaçlamıştır. Bu çalışmaya dâhil olan gençlik grupları arasında, yüksek ekonomik sınıflardan gelenler de dâhil olmak üzere farklı sosyo-ekonomik geçmişe sahip gençlerin yanı sıra yerel madencilik sektörlerinde çocuk işçi olarak çalışan gençler bulunmaktadır. Çocukların dünya çapında katılımlarının değeri üzerine yapılan eleştirel araştırmaları zenginleştirmek ve farklı gençlik gruplarının gençlik, katılım ve çevre konularında farklı perspektiflere sahip olduğuna dair kanıtlar sağlamayı amaçlamaktadır.

Harrison (2015) araştırmasında, Çocuk Hakları Sözleşmesinin Güney Hindistan'daki Kundapur'da nasıl uygulandığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Makkala panchayat girişimi, Karnataka Eyaletindeki yerel yönetimin yerel yönetim Panchayati Raj sistemi altında faaliyet gösteren kırsal (yetişkin) köy konseylerine paralel çocuk meclisleri kurmuştur. Girişim Bangalore merkezli STK'nın Çalışan Çocuklar İçin

Endişeli (“CWC”) inovasyonudur. Temel teori, etnografi ve çocukluk sosyolojisi ile bildirilen bir metodoloji ile Makkala panchayatlara seçilen çocukların görüşlerini, Makkala panchayatların yaşamlarını nasıl etkilediği ve Sözleşmenin hükümlerinin Makkala panchayatlarına nasıl dahil edilip edilmediğini incelemenin yanı sıra sözleşmenin işlevsel hale getirildiği bağlamı, çocukların ve çocukluğun kavramsallaştırılmasını özellikle postmodern sosyal inşacılık, çocukluk ve çocuk gibi konuları incelemektir. Tez Makkala panchayats çocuklarıyla ilgili kayıp; yük; risk; yetkinlik; homojenlik ve özgünlük adı altında altı temaya ayrılmıştır. STK'nın rolünde, kolaylaştırıcı ve araştırma sorumlusu olarak bir inceleme yapılmış ve çocukların katılımlarından hem maddi hem de gelişim açısından fayda sağladığı görülmüştür.

Nale (2016) ise araştırmasının amacını üç boyutta ele almıştır. İlk olarak küçük çocukların ev katılımı ile bakıcı memnuniyetsizliğinin ortak alanlarını karakterize etmek, ikinci olarak genç çocuğun evine katılımıyla istenen bakıcı değişiminin ortak tiplerini incelemek ve son olarak çocuk, aile ve çevre, küçük çocukların ev faaliyetlerine katılımı ile bakıcı memnuniyetsizliği ilişkilendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında küçük çocukların ev merkezli faaliyetlere katılımıyla ilgilenen bakıcılarda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklarının bulunmadığını göstermektedir. Temizlik, engelli veya küçük çocukların bakıcıları için en yaygın ev aktivitesidir. Bu ortak olmasına rağmen, engelli veya gelişim geriliği olan küçük çocukların bakıcıları, çocuklarının temel bakım rutinleri ve ev işleri gibi isteğe bağlı olmayan faaliyetlere katılımındaki değişim arzusunun daha sık olduğunu ifade etmiştir. Buna ek olarak, engelli veya gelişim geriliği olan küçük çocukların bakıcıları, bu ihtiyati olmayan etkinliklere katılırken çocuklarının “daha yardımsever” olmasını istemektedirler. Son olarak, bir sakatlık veya gelişim geriliği, yıllık ev gelirleri >60.000 \$ ve algılanan çevre desteğinin daha düşük seviyeleri, bakıcı arzusunun evde küçük çocukların katılımındaki değişime ilişkin önemli korelasyon idi. Çalışma bulguları, engelli veya engelli olmayan küçük çocukların bakıcılarının çoğunluğunun, çocukların evdeki isteğe bağlı olmayan faaliyetlere katılımını iyileştirmek için benzer önceliklere sahip olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak, sonuçlar, küçük çocukların evde katılımıyla ilgili bakıcı memnuniyetinin,

evde çevre desteğinin algılanmasının yanı sıra çocuğun sakatlık durumu ve hane halkı gelirinden etkilendiğini göstermektedir.

Blaisdell (2016), “Küçük Çocukların Yaşam Hakkı Olarak Katılımı: Erken Öğrenme ve Çocuk Bakımı Ortamının Etnografik Bir Çalışması” başlıklı doktora tezinde erken öğrenme ve çocuk bakımı ortamını küçük bir çocuğun katılımı nasıl hayata geçirdiği, nasıl yaşadığı ve pazarlık ettiği gibi bağlamları incelemiştir. Araştırmanın odağında erken çocukluk ortamındaki çocuk-yetişkin ilişkileri olmakla birlikte, küçük çocuklar ve erken çocukluk dönemi uygulayıcılarının çocukların katılımını nasıl yaşadıkları, gördükleri ve kendileri için ortaya çıkan gerilimleri ve zorlukları nasıl müzakere ettikleri yer almaktadır. Çocukların katılımı, Castle Nursery'deki oyun temelli pedagojiye dâhil edilerek uygulayıcılar ile küçük çocukların günlük deneyimleri üzerinde büyük bir etkiye sahip olmaları için zaman ve mekan düzenlenmiştir. Yetişkinlere yönelik öğrenme etkinlikleri planlamak yerine, uygulayıcılar serbest akışlı oyun yoluyla çocukların keşfetmesi için zengin bir öğrenme ortamı geliştirmişlerdir. Bu çalışmada ortaya çıkan çeşitli gerilimleri ve zorlukları da vurgulayarak, uygulayıcıların çalışmalarının küçük çocuklar hakkındaki geleneksel normlara meydan okuduklarından gurur duydukları Castle Nursery'de bile, uygulayıcıların katılımcı bir yaklaşımdan ne kadar uzağa gideceği konusunda kısıtlamaların var olduğu ifade edilmiştir.

Le Borgne, Carine Hélène Marie-Thérèse (2016) araştırmalarında on yılı aşkın bir süredir toplum düzeyinde çocukların katılımını uygulayan STK'ların uygulamalarını iki özel ortamda Tamil Nadu (Güney Hindistan'da) ve İskoçya (Birleşik Krallık) da incelemektedir. Sonucunda ise çocukların katılımının uygulanmasının işbirliği ve kuşaklar arası diyalog üzerine ilişkisel ve bağlamsal bir odak gerektirdiğini savunarak çocukların katılımıyla ilgili tartışmalara katkıda bulunmaktadır.

2.5.2. Yurt İçinde Yapılan Çocuk Katılımı Araştırmaları

Genç'in (2005), “Çevresel Tasarıma Çocukların ve Gençlerin Katılımı” başlıklı tez çalışmasında dünyada ve Türkiye’de aktif olan ulusal ve uluslararası organizasyonlar hakkında literatür araştırması yapılmış, çocuklar ve gençlerin katılımı konusunda dünyadaki genel yaklaşımlar incelenerek katılım tipleri belirlenmiştir. Daha sonra

doğru yöntemleri seçmek adına katılım yöntemleri incelenerek bu yöntemlerin süreçle olan ilişkisine bakılmıştır. Bütün projeler araştırıldıktan sonra sosyal çevre ve fiziksel çevreyi etkileyen katılım örnekleri olmak üzere iki başlık belirlenmiştir. Bu başlıklar altında elde edilen her örnek proje, amacı, hedefleri, süreci, aktörleri, yöntemleri ve değerlendirme ana başlıkları altında ortaya koyulmuştur.

Özyıldırım'ın (2007), "İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Katılım Hakkını Kullanma Durumlarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri" başlıklı tez çalışması ise sınıf öğretmenlerinin görüş ve önerileri doğrultusunda ilköğretim öğrencilerinin katılım hakkını kullanma durumları incelenmiştir. Araştırma, Ankara'da bulunan 358 sınıf öğretmeni ile yapılmıştır. Araştırma için anket maddeleri oluşturulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin ilköğretim öğrencilerinin katılım hakkını kullanma durumlarına ilişkin görüşlerinin mesleki kıdem, sınıf mevcudu, okul mevcudu ve okulun bulunduğu sosyoekonomik-kültürel-çevre değişkenlerine göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır. Okul mevcudu ve okulun bulunduğu sosyoekonomik-kültürel çevre değişkenlerine göre ilköğretim öğrencilerinin katılım hakkını kullanımının engellerine yönelik boyutlarında öğretmenlerin görüşlerinde farklılık çıkmıştır. Okul mevcudu yeterli bir ortalamadaysa öğrencilerin katılım hakkını daha fazla kullandıkları görülmüştür. Aynı zamandan üst sosyoekonomik-kültürel çevrede bulunan okullardaki öğrencilerin katılım hakkını daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Ersoy (2011) araştırmasında; farklı sosyoekonomik düzeydeki ilköğretim öğrencilerinin çocuk haklarına ilişkin algılarını, süreçte karşılaştıkları sorunları ve öğrendiği kaynakları belirlemeyi amaçlamaktadır. İl merkezindeki üç ilköğretim okulunda bulunan alt, orta ve üst sosyoekonomik düzeydeki öğrenciler ile çalışılmıştır. Araştırma verileri öğrencilerden yarı yapılandırılmış görüşmeler ile toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin çocuk haklarına yönelik algıları ile öğrendiği kaynaklar ve karşılaştıkları sorunların sosyoekonomik düzeye göre farklılaştığı görülmüştür. Alt ve orta sosyoekonomik düzeyde bulunan öğrencilerin temel yaşam ve gelişim ile korunma haklarını, üst sosyoekonomik düzeydeki öğrencilerin de katılım haklarını dile getirdikleri ifade edilmiştir. Genel olarak bakıldığında ise öğrencilerin çoğu haklarını okuldan öğrendiğini ifade etmişlerdir.

Alt ve orta sosyoekonomik düzeyde bulunan öğrenciler ise ailede ve okulda düşüncelerini rahatça ifade edemediklerini dile getirmişlerdir.

Kaya (2011) ise araştırmasında, öğretmen adaylarının çocuk haklarına ilişkin görüşlerini ortaya koymuştur. AKÜ Eğitim Fakültesi'nin İlköğretim bölümü ve Türkçe Öğretmenliği bölümünün 2010-2011 akademik yılı 3. ve 4. sınıflarında öğrenim görmekte olan 492 öğrenci ile çalışma gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonunda, öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun çocuk hakları sözleşmesini okumadıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmen adayları çocukların en önemli hakkı olarak yaşama hakkını belirtmiş, katılım hakkına ise önemli haklar arasında sıralamada yer vermemişlerdir.

Merey' in (2012) araştırması; Türkiye ve ABD'deki ilköğretim okullarında okutulan sosyal bilgiler ders kitaplarında, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin çocuklara tanıdığı katılım haklarına ne kadar yer verildiğini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Araştırmada analiz edilecek ünitenin “Çocukların Katılım Hakkı” olduğu ifade edilmiş ve ünite kendi içinde “*Çocuğun aile, okul, genel(ülke) politika, medya, sağlık, çevre korunması ve sürdürülebilir kalkınma, yargı ve topluma katılım*” olarak kategorilere ayrılmıştır. Araştırma sonucunda Türkiye sosyal bilgiler ders kitaplarında çocukların *yargı ortamına katılımı* ile ilgili herhangi bir ifade yer almadığı tespit edilirken; ders kitaplarındaki dağılımın çocukların *aile, genel politikaya, sağlık ve yargı ortamına katılım hakkına* yeterince yer verilmediğini ortaya çıkarmıştır. ABD sosyal bilgiler eğitiminde okul ortamına ve topluma katılım dışında *sağlık, çevre ve yargı ortamına katılım hakkı* ile ilgili herhangi bir bulguya rastlanmazken; *aile ortamına ve genel politikaya katılım hakkı* ile ilgili ifadelerin yok denecek kadar az olduğu tespit edilmiştir.

Şahin ve Polat (2012) ise “Türkiye’de ve Dünyadaki Gelişmiş Ülkelerde Çocuk Katılım Hakkı Algısının ve Uygulamalarının Karşılaştırılması” başlıklı çalışması ile alana katkı sağlamaktadır. Çalışmada çocuğun aktif bir vatandaş olabilmesi, toplumsal rolünü edinebilmesi ve kendini ifade edebilmesi için katılım hakkının önemli olduğu ancak ilgili çalışmaların çok kısıtlı olduğu söylenmektedir.

Erbay (2012) ise araştırmasında; Türkiye’de çocuk hakları anlayışını ve çalışmalarını incelemiştir. Bunun sonucunda da konu ile ilgili bir model önerisi geliştirmiştir.

Türkiye’de konuyla ilgili çalışan akademisyenler, kamu temsilcileri, hükümet dışı örgütlerin temsilcileri ve çocuklardan oluşan 43 kişi ile görüşmeler yapmıştır. Araştırma sonucuna göre Türkiye’de çocuk hakkı kavramının bilinmesi, yaygınlaştırılması ve izlenmesine yönelik çalışmaların ne derecede olduğu belirlenmiş. Çocuk hakları ile ilgili nasıl modellerin geliştirilebileceği üzerine düşünceler ortaya koymuştur.

Erbay (2013) “Çocukların Katılım Hakkı Üzerine Bir Türkiye Değerlendirmesi” adlı çalışmasında çocukların yaşama, eşitlik-ayrım gözetmeme, gelişme, çocuğun yüksek yararı ve çocuk katılımı ilkeleri üzerinden çocuk katılımı kavramını Türkiye’deki kuruluş ve çalışmalar üzerinde tartışarak Türkiye’deki büyük resmi ortaya koymaya çalışmıştır.

Canbulut (2014) araştırmasında; çocuk katılımı kavramını sosyolojik bakış açısı ile analiz ederek bu kavramı eleştirel bir değerlendirmeye tabi tutmuştur. Çocukların katılım hakkını BM Çocuk Hakları Sözleşmesi’ndeki maddeler üzerinden incelemiş ve Türkiye’de çocuk katılımı için eleştirel bir bakışın var olması gerektiğini savunmuştur.

Dündar ve Hareket (2016) araştırmasında; Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programını, çocuk hakları açısından analiz etmişlerdir. Araştırma sonucunda Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programında, çocuğun okul ortamına, topluma ve aile ortamına katılımına yönelik kazanımların yeterli olmadığı görülmüştür. Çocuğun sağlık ortamlarına, medyaya ve genel (ülke) politikaya katılımına yönelik kazanımlara ise daha az yer verildiği görülmüştür. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında ise, çocuğun katılım hakkı ile ilgili hazırlanmış kazanımların son derece sınırlı olduğu, her iki programda da çocuğun yargıya katılımına yönelik herhangi bir kazanımın olmadığı görülmüştür.

Kardeş, Banko, Eren ve Antakyalıoğlu (2017) araştırmalarında; okul öncesi öğretmen adaylarının çocuk haklarına yönelik görüşlerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının genellikle eğitim, yaşama ve barınma hakları ile ilgili görüş bildirdikleri, katılım hakkına ise pek fazla değinilmediği görülmüştür. Öğretmen adayları; çocuk haklarının korunması açısından ailelerin, öğretmenlerin, adalet çalışanlarının ve toplumun önemli bir paydaş olduğunu ifade etmişlerdir.

Ayrıca öğretmen adayları, çocukları her türlü ihmal ve istismardan koruma ve onların sahip olduğu en önemli hak olan eğitim hakkını sağlama gibi sorumluluklarının var olduğunu ve bu konuda hâlihazırda bulunan ve uygulanan politikaların ise yeterli düzeyde olmadığını ifade etmişlerdir.

Avcı ve Gençer (2017) “ Ebeveynlerin Gözünden Çocuğun Kendi Yaşamına Katılma Hakkı” başlıklı araştırmalarında; çocukların yaşamlarını etkileyen giyim, beslenme, boş zamanlarını değerlendirme, ev yaşamı, oyun, oyun alanı, oyun materyali gibi konuları incelemiştir. Ebeveynlerle gerçekleştirilen görüşmelerde, çocukların kendi yaşamlarına katılımları Roger Hart (1992)’ın katılım basamağı temel alınarak uygun görülen basamaklara yerleştirilmiştir. Ebeveynlerin görüşlerine bakıldığında ise bir konuda katılımcı olan ebeveynin diğer konuda katılım karşıtı olabileceği görülmüştür. Çocukları ilgilendiren konularda, farklı ortam ve koşullarda katılım seviyeleri ve dereceleri de farklılık göstermektedir. Bir çocuğun oynayacağı oyunu seçmesi ve buna karar vermesi konusunda, katılım derecesi açısından katılımın en üst uygun görülürken, ev yaşamıyla ilgili fikirlerine başvurulduğunda katılım içermeyen basamakta yer alabilmektedir. Bu durum, ebeveynlerin yaşamlarında değer verdikleri, önemsedikleri çalışma ve uygulamaların farklılığına göre değişkenlik göstermektedir. Sonuç olarak, ailelerin oyun, oyun materyali, yeri ve süresi, boş zaman değerlendirme, spor ve kurs gibi aktiviteler konularında çocuğun katılımı yönünde görüşlerinin olduğu söylenebilirken, özellikle evde yaşam ve temel ihtiyaçlar konularında katılım merdiveninin daha alt basamaklarında fikir beyan ettikleri görülmektedir.

Yaralı ve Aytar (2017) araştırmalarında; okul öncesi eğitim uygulamalarında çocuğun katılım hakkını öğretmen ve çocukların görüşlerine göre incelemiştir. Araştırmanın sonucuna bakıldığında çalışma grubundaki öğretmenlerin, çocuğun katılım hakkı konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, çocuğun katılım hakkını sağlamaya yönelik yaptıkları uygulamalarda ise çocukların katılım hakkını sağlamalarının yanında aksine katılım haklarını ihlal ettikleri de ortaya çıkmıştır. Çocukların görüşleri incelendiğinde ise; çocukların serbest zaman etkinliklerinde daha fazla vakit geçirmek istedikleri, etkinliklerin daha az yapılandırılarak katılımda gönüllülüğün sağlanması yönünde istekleri olduğu belirlenmiştir.

Polat, Ersoy ve Toran (2007) ise çocuk gelişimi ve okul öncesi öğretmenliği bölümünde okuyan öğrencilerin çocukların katılım hakkı ile ilgili görüşlerini belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmiştir. 18 madde ve 5 alt ölçekten oluşan ölçek, İstanbul ilinde bulunan iki vakıf üniversitesindeki çocuk gelişimi ve okul öncesi öğretmenliği bölümlerinde okuyan 481 gönüllü öğrenciye uygulanmıştır. Uygulama sonucunda geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirildiği görülmüştür.

Bektaş, Yavaş ve Ayvaz Can (2018) araştırmalarında; sınıf öğretmeni adaylarının çocuk katılımı kavramına yönelik metaforik algılarını cinsiyet, sınıf düzeyi, sosyoekonomik düzey ve aile eğitim durumları açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma, 2016-2017 Eğitim Öğretim Bahar Yarıyılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 173 sınıf öğretmeni adayı üzerinden yapılmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarının ürettiği farklı 136 metafor 14 kavramsal kategori altında toplanmıştır. En fazla metaforun “gereksinim olarak çocuk katılımı” kavramsal kategorisinde, en az metaforun ise “koruyucu olarak çocuk katılımı” kavramsal kategorisinde toplandığı görülmektedir. Metaforların kavramsal kategorilere dağılımı incelendiğinde ise cinsiyet değişkeninin boyutları açısından gereksinim olarak çocuk katılımı kavramsal kategorisindeki yoğunlaşmanın değişmediği; sınıf düzeyi, anne-baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı ve gelir miktarı değişkenlerinin boyutları açısından ise metaforların farklı kavramsal kategorilerde yoğunlaştığı görülmüştür.

2.5.3. Konu İle İlgili Araştırmaların Değerlendirilmesi

Çocuk katılımı ile ilgili yurtdışında yapılan bazı çalışmalar incelendiğinde çalışmaların sınırlı alanlarda ve sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Araştırmalarda ise genellikle gözlem ve görüşme ağırlıklı nitel yöntemler kullanılmasının yanı sıra az sayıda nicel yöntemler de kullanılmıştır.

Çocuk katılımı ile ilgili yurtiçinde yapılan çalışmalar incelendiğinde ise araştırmaların yeterli düzeyde olmadığı ve zamanla bu alandaki çalışmaların arttığı görülmektedir. Konu ile ilgili yapılan araştırmalarda genel olarak nitel çalışmalar kullanılmıştır.

Literatür tarandığında hem yabancı hem de yurt içindeki kaynaklarda ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerinin belirlenmesiyle ilgili geniş bir çalışma

bulunamamıştır. Çocuk katılımı kavramının yurtiçi ve yurtdışındaki çalışmaları incelendiğinde ise katılım hakkının var olması ile olumlu bir görüş birliği vardır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizi hakkında bilgiler yer almaktadır.

3.1 ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu araştırma tarama modeli niteliği taşımaktadır. Tarama modelleri, ister geçmişte ister günümüzde olsun var olan bir durumun belli özelliklerini ortaya çıkarmak için betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Araştırmaya konu olan birey, olay ya da durumlar, kendi içinde bulunduğu koşullar neticesinde olduğu gibi ifade edilmeye çalışılır (Karasar, 2002: 77). Araştırmada ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerini belirlemek için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirilerek ebeveynlerinin görüşlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

3.2 EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın evrenini 2018-2019 eğitim öğretim yılında İstanbul ili Esenler, Sultangazi, Gaziosmanpaşa ve Beylikdüzü ilçelerindeki ebeveynler oluşturmaktadır. Bu evren içinden uygun örnekleme yöntemiyle belirlenen 536 kadın ve 231 erkek olmak üzere toplam 767 ebeveyn örnekleme oluşturmuştur. Uygun örnekleme, gönüllülük esasına dayanarak kişinin ulaşımının kolay olduğu yerlerde yakın çevresinde bulunan bireylerin katılımı ile sağlanan örnekleme olarak tanımlanmaktadır (Erkuş, 2009; Ekiz, 2009).

Tablo 1. Araştırmaya Katılanların Demografik Özellikleri

Değişken	Tür	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	536	69,9
	Erkek	231	30,1
Yaş	30 ve daha az	126	16,4
	31-35	257	33,5
	36-40	231	30,1
	41-45	120	15,6
	45 ve üzeri	33	4,3
Medeni durum	Evli	746	97,3
	Ayrılmış	21	2,7
Eğitim Düzeyi	İlkokul	381	49,7
	Ortaokul	193	25,2
	Lise	150	19,6
	Üniversite	43	5,6
Öğrencinin Sınıf Düzeyi	1.sınıf	136	17,7
	2.sınıf	133	17,3
	3.sınıf	299	39,0
	4.sınıf	199	25,9
Okul türü	Özel okul	155	20,2
	Devlet okulu	612	79,8
Sosyo-ekonomik düzey	Düşük	155	20,2
	Orta	558	72,8
	Yüksek	54	7,0

Araştırmada yer alan katılımcılara bakıldığında; katılımcıların %69,9' u kadın, %33,5'i 31-35 arası yaş aralığında, %97,3'ü evli, %49,7'si ilkokul mezunu, %39'u 3.sınıf velisi, %79,8'sinin çocuğu devlet okulunda öğrencim gören ve %72,8'si orta düzeyde sosyo-ekonomik düzeye sahiptir.

3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Bu araştırmadan elde edilen veriler "Kişisel Bilgi Formu" ve "Çocuk Katılımı Ölçeği (ÇKÖ)" ile sağlanmıştır.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Kişisel bilgi formunda; ebeveynlerin cinsiyetleri, yaşları, medeni durumları, eğitim düzeyleri, öğrencinin sınıf düzeyleri, öğrencinin okuduğu okul türleri ve ebeveynlerin sosyoekonomik düzeyleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.3.2 Çocuk Katılımı Ölçeği (ÇKÖ)

Çocuk katılımı ile ilgili alanda yapılmış olan araştırmalar incelendiğinde ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerini incelemeye yönelik herhangi bir ölçme aracına rastlanmamıştır. Bunun üzerine araştırmada öncelikli olarak Çocuk Katılımı Ölçeği geliştirilmiş ve bu çalışmada kullanılmıştır. Ölçme aracının geliştirilme süreci ile ilgili bilgilere buraya yer verilmektedir:

Bu araştırmada çocuk katılımı ile ilgili alan yazından elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından 34 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzundaki 34 madde Türkçe, sınıf eğitimi, ölçme değerlendirme, psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanlarında uzman 4 öğretim üyesi tarafından incelenmiştir. Her bir maddenin karşısında yazılan “uygun”, “uygun değil” ve “düzeltmeli” şeklinde bir formu kullanarak değerlendirilmiştir. Öğretim üyelerinin uygun gördükleri maddelerde gerekli düzeltmeler yapılmış, 6 madde ölçekten çıkartılmıştır. Geriye kalan 28 maddenin çocuk katılımı kavramını temsil edebilecek niteliğe sahip olduğu konusunda görüş birliğine varılmıştır. Katılımcılardan, “her zaman”, “çoğunlukla”, “bazen”, “nadiren”, “hiçbir zaman” arasında değişen 5’li Likert tipi ölçek üzerinde görüşlerini ifade etmeleri istenmiştir.

Çocuk Katılımı Ölçeği’nin deneme formu ön uygulama için araştırmacı tarafından İstanbul’da belirlenen ilkokullarda okul yönetimi ve öğretmenlere açıklamalar yapılarak, 1. 2. 3. ve 4. sınıf velilerine uygulanmıştır. Sınıf öğretmenleri ölçeği, kendi sınıflarındaki velilerine gönüllülük esasına göre uyguladıktan sonra araştırmayı yürüten kişi tarafından teslim alınmıştır. Toplamda 1145 veri toplama aracı araştırmacılar tarafından tek tek kontrol edilmiş, bu veri toplama araçlardan 30’u eksik ve yanlış doldurulduğundan dolayı değerlendirme dışında tutulmuştur. Belirlenen 30 veri toplama aracı çıkarıldıktan sonra geriye kalan 1115 veri toplama aracıyla geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır. Faktör analizinin

yapılabilmesi için Comrey ve Lee (1992); veri sayısını 100'ü “zayıf”, 200'ü “orta”, 300'ü “iyi”, 500'ü “çok iyi” ve 1000'i “mükemmel” olduğunu belirtmiştir. Bu çalışmada 1115 kişiden toplanan veriler faktör analizi için “mükemmel” olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada, ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerini belirlemek üzere Çocuk Katılımı Ölçeği geliştirmeye çalışılmıştır. Ölçeği geliştirme sırasında ise, ölçeğin yapısı hakkında geçerlik kanıtları sunmak üzere faktör analizlerinden yararlanılmıştır. İlk olarak ön uygulamadan elde edilen veriler için açımlayıcı faktör analizi yapılmış olup, ölçeğin yapısı hakkında geçerlik kanıtları elde ettikten sonra farklı bir örneklemden (367) elde edilen diğer veriler için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizinin temel amacı, gözlenen değişken seti içerisinde yer alan varyans ve kovaryansı açıklayan gizil faktörlerin doğasını ve sayısını belirlemektir ve açımlayıcı faktör analizi de geliştirilmek istenen ölçekte yer alan maddelerin altta yatan yapının göstergeleri olup olmadığını tespit etmeyi amaçlamaktadır (Brown, 2014).

3.3.2.1 Açımlayıcı Faktör Analizi

Açımlayıcı faktör analizi 1115 kişiden elde edilen veri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada, ilk olarak veri setinde kayıp veri olup olmadığı incelenmiştir ve inceleme sonucunda kayıp veriye rastlanmamıştır. Ardından, maddeler arası korelasyonlar incelenmiştir ve çoklu bağlantılılık sorunu oluşturabilecek maddelerin veri setinde yer alıp almadığı tespit edilmiştir. İncelenen korelasyon matrisi sonucunda, maddeler arasında çoklu bağlantılılık sorunu olmadığı görülmüştür. Açımlayıcı faktör analizine başlamadan önce son olarak çok değişkenli veride uç değerlerin yer alıp almadığı Mahalanobis mesafesi ile incelenmiş olup birkaç bireye ölçümler veri setinden silinmiştir ve 1115 kişiden elde edilen veriler ile açımlayıcı faktör analizine başlanmıştır.

İlk olarak, geliştirilmek istenen ölçekte yer alan toplam 28 madde ile analize başlanmıştır. Veri indirgeme yöntemi olarak Principal Axis Factoring yöntemi kullanılmıştır. Analizde, ilk olarak KMO ve Bartlett testi sonuçları incelenmiş ve analize devam edebilmek için elde edilen kestirimlerin uygun olduğu görülmüştür.

Ardından öz değerler ve yamaç birikinti grafiği incelenmiş olup geliştirilmek istenen ölçeğin 3 faktör için uygun olacağına karar verilmiştir. İncelemenin ardından her bir maddenin hangi faktörde ne kadar yüke sahip olduğuna bakılarak olması gereken faktör sayısının üç olduğu netleştirilmiştir. Faktörlerin daha net ayrıştırılmasının yapılabilmesi, diğer bir ifadeyle hangi maddelerin hangi boyutlarda yer aldığı daha net ortaya konulabilmesi için dik döndürme yöntemlerinden Varimax döndürme yöntemi kullanılmıştır ve faktör sayısı 3'e sabitlenerek analiz tekrarlanmıştır. Elde edilen son döndürülmüş faktör matrisi incelenerek, faktör yükleri düşük olan ve birden fazla faktörde yüke sahip olan maddeler (1, 2, 8, 25, 27) ölçekten çıkarılmıştır. Ölçeğin son haline karar verildikten sonra, yukarıda yapılan açımlayıcı faktör analizi işlemleri tekrarlanmış ve analiz sonuçlarına ait kestirimler aşağıda raporlanmıştır.

Açımlayıcı faktör analizine başlamadan önce, ilk olarak KMO ve Bartlett testi sonuçları incelenmiştir.

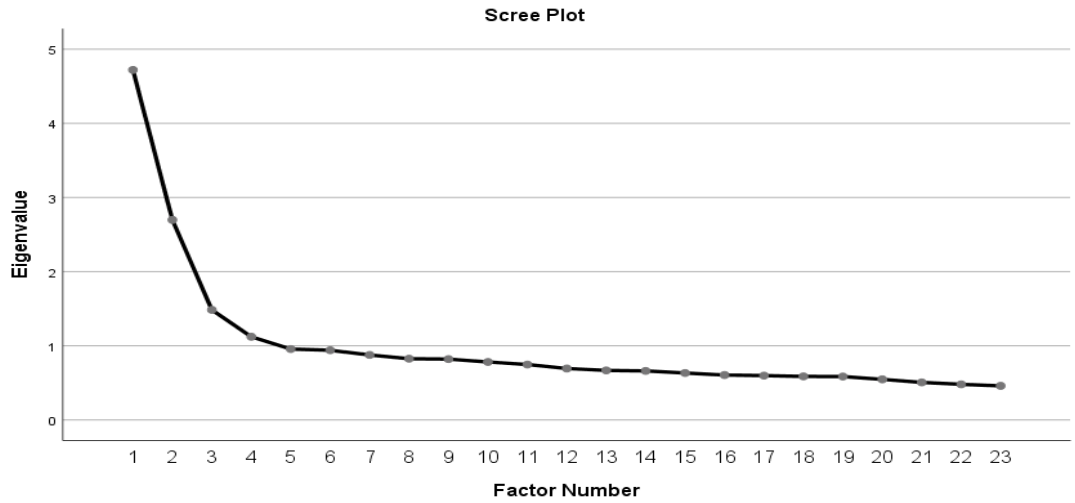
Tablo 2. KMO ve Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,874
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	5114,687
	Df	253
	Sig.	,000

1115 kişiden oluşan ön uygulama örnekleminin, faktör analizi için veri yapısının uyguladığını değerlendirmek ve yeterince büyüklüğe sahip olup olmadığı incelemek amacıyla KMO değeri incelenmiştir. Bu değer 0,70'ten büyük olmalıdır (Leech, Barrett ve Morgan, 2005) ve bu örneklem için ,87 olarak kestirilmiştir. Bu sonuca göre, her bir faktör tarafından yeterli sayıda maddenin yordandığı söylenebilir (Leech, Barrett ve Morgan, 2005). Ayrıca Bartlett testi istatistiksel olarak manidar bulunmuştur ($p=0,000$) ve bu duruma göre faktör analizine makul bir temel oluşturabilecek kadar değişkenlerin birbirleriyle yüksek korelasyona sahip olduğunu göstermektedir (Leech, Barrett ve Morgan, 2005). Ayrıca, elde edilen bu ki-kare

değerinin anlamlı olması verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012).

Verinin faktörleştirilmesinin uygun olduğu tespit edildikten sonra, boyut sayısına karar vermede Catell (1966) tarafından önerilen yamaç birikinti grafiği (scree plot) incelenmiştir.

Şekil 3. Yamaç Birikinti Grafiği

Yamaç birikinti grafiği kullanılırken, faktör çıkarma işleminin son bulması ve dolayısıyla faktör sayısına karar vermede dirsek şeklinin başladığı yer dikkate alınmıştır (Thompson, 2004). Grafik incelendiğinde, daha önce de 3 olarak belirlenen faktör sayısının uygun olabileceği sonucuna varılmıştır.

Yamaç birikinti grafiğini incelenmesinin ardından, dik döndürme yöntemlerinden Varimax döndürme yöntemi ile elde edilen sonuçlar ve her bir maddeye ait madde yükleri aşağıdaki tabloda verilmiştir. Varimax döndürme yönteminin kullanılmasının nedeni faktörlerin yorumlanabilirliğini kullanmak ve farklı maddelerin farklı faktörlerde yer almasını sağlamaktır, dolayısıyla da elde edilen nihai faktörler birbirleriyle mümkün olduğunca az ilişkiye sahip olacaktır (Leech ve ark., 2005).

Tablo 3. Döndürülmüş Faktör Matrisi ve Ortak Varyans

Maddeler	Faktör 1 (Katılımda manipülasyon)	Faktör 2 (Katılımda saygı duyma)	Faktör 3 (Katılımda paydaş olma)	Ortak Varyans (Communalities)
Madde 3	,437			,215
Madde 4	,383			,157
Madde 5	,472			,230
Madde 6	,543			,328
Madde 7	,508			,277
Madde 9	,511			,269
Madde 10	,478			,282
Madde 11	,565			,323
Madde 12	,343			,165
Madde 13		,581		,345
Madde 14		,498		,314
Madde 15		,581		,399
Madde 17		,571		,391
Madde 19		,470		,338
Madde 16			,522	,394
Madde 18			,546	,382
Madde 20			,579	,362
Madde 21			,578	,339
Madde 22			,558	,328
Madde 23			,442	,335
Madde 24			,445	,303
Madde 26			,367	,158
Madde 28			,361	,198

Döndürülmüş faktör matrisi incelendiğinde, 23 madde ve bu maddelere ait yüklerin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca, her bir maddenin hangi faktör altında yer aldığı da tabloda yer almaktadır. Bu sonuca göre; madde 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11 ve 12 birinci faktörde, madde 13, 14, 15, 17 ve 19 ikinci faktörde ve madde 16, 18, 20, 21, 22, 23, 24, 26 ve 28 üçüncü faktörde yer almaktadır. Faktörlerde yer alan maddelerin .30 ve üzerinde olduğu görülmektedir. Genel olarak yapılan yorumlara göre .30 ve altında yer alan değerlerin düşük olarak kabul edildiğini (Leech ve ark., 2005) ve bu çalışmada yer alan madde yüklerinin ise orta ve üst olarak nitelendirilebileceğini söylemek mümkündür. Ortak varyans kısmında ise, her bir maddenin faktörlerce açıklanan ortak varyansı yer almaktadır. Örneğin, madde için ortak varyansı .215 olarak kestirilmiştir ve bu katsayı “madde üç, üç faktörce açıklanan varyansın yaklaşık olarak %22’sini açıklamaktadır” şeklinde yorumlanabilir. Maddelerin

faktörlerce açıklanan varyansı .10'dan küçük ise bu maddeler ile ilgili problem olabileceğini göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu, ve Büyüköztürk, 2012). Tabloda yer alan değerler incelendiğinde, bu değerlerin .10'dan yüksek olduğu görülmektedir. Sonuç olarak, 23 madde altında yatan yapıyı ortaya çıkarmak üzere uygulanan Principal Axis factoring yöntemi ve Varimax döndürme sonucunda, üç faktör ortaya çıkmıştır. Her bir faktör altında görülen maddeler; içeriğe ve kuramsal yapıya uygunluğu bakımından incelendiğinde birinci faktörün “katılımda manipülasyon”, ikinci faktörün “katılımda saygı duyma” ve üçüncü faktörün “katılımda paydaş olma” şeklinde adlandırılabilir. Katılımda manipülasyon; yetişkinlerin sürece değil sonuca önem verdiği, çocuklarını yönlendirerek onlara katılım için fırsat tanımadığı ve çocuklarının eylemlerinin ve fikirlerinin manipüle edildiği boyuttur. Neticede bu boyutta kararlar çocuklar tarafından çok yetişkinler tarafından verilmektedir. Katılımda saygı duyma; yetişkinlerin çocukların fikirlerine ve kararlarına saygı duyarak onların sürece az da olsa dâhil edildiği boyuttur. Katılımda paydaş olma; yetişkinler ve çocukların birlikte hareket ettiği, kararların birlikte danışılarak alındığı boyuttur. Örnek olarak “*Çocuğun uyuma saatine ailesi karar verir*” maddesi birinci faktörde yer alırken, “*Yetişkinler çocukların görüşlerini saygı ile karşılamalıdır*” maddesi ikinci faktörde, “*Aile içinde karar alınırken çocukların fikrine de başvurulmalıdır*” maddesi üçüncü faktörde yer almaktadır.

Elde edilen bu faktörlerin açıkladıkları varyanslar ise aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 4. Toplam Açıklanan Varyans

Faktör	Başlangıç Öz Değerleri			Döndürmeden Sonra Elde Edilen Öz değerler		
	Toplam	Varyans Yüzdesi	Yığılmalı Yüzde	Toplam	Varyans Yüzdesi	Yığılmalı Yüzde
1	4,720	20,523	20,523	2,571	11,180	11,180
2	2,698	11,730	32,253	2,154	9,364	20,545
3	1,485	6,457	38,710	2,105	9,153	29,698
4	1,122	4,878	43,588			
5	,957	4,159	47,747			
6	,940	4,086	51,833			

7	,877	3,812	55,645
8	,826	3,590	59,235
9	,820	3,567	62,802
10	,782	3,402	66,204
11	,747	3,249	69,453
12	,694	3,016	72,469
13	,668	2,906	75,375
14	,661	2,875	78,250
15	,633	2,751	81,001
16	,605	2,632	83,634
17	,598	2,598	86,232
18	,587	2,552	88,784
19	,585	2,544	91,329
20	,548	2,382	93,711
21	,506	2,201	95,912
22	,480	2,088	98,000
23	,460	2,000	100,000

Yukarıdaki tabloda, döndürme işleminden önce ve sonra açıklanan varyanslar ile öz değerler yer almaktadır. Genel olarak kabul edilen kriter, öz değerlerin 1'in üzerinde olan faktörlerin kullanışlı olacağı yönündedir ve eğer özdeğerler 1'in altında ise faktör bir maddenin açıklayacağından daha az bilgi sunmaktadır (Leech ve ark., 2005). Bu çalışmada, dört faktörün 1'in üzerinde olduğu görülmektedir. Ancak, bu çalışmada yer alan dördüncü faktörün sağladığı bilgi miktarının azlığı ve faktör oluşturmada incelenen madde yüklerinin sayısının ve miktarının az olması nedeniyle üç boyut tercih edilmiştir. Döndürme işleminden sonra, birinci faktör varyansın yaklaşık %11'ini, ikinci faktör varyansın yaklaşık %9'unu ve üçüncü faktör varyansın yaklaşık %9'unu açıklamıştır. Bu üç faktör tarafından varyansın yaklaşık olarak %30'u açıklanmaktadır. Ölçekte son 14 madde ters, geriye kalan maddeler ise olumlu puanlanmaktadır. Ayrıca boyutlara göre alınabilecek puanlar *manipülasyon* boyutu için minimum 9, maksimum 45; *paydaş* boyutu için minimum 9, maksimum 45; *saygı* boyutu için minimum 5, maksimum 25'tir. Ölçekten alınabilecek minimum puan 23, maksimum puan ise 115'tir.

3.3.2.2.Doğrulayıcı Faktör Analizi

Doğrulayıcı faktör analizi, değişkenlerin boyutları hakkında bilgi sahibi olunduğu durumlarda yapı geçerliği hakkında kanıt sunmak üzere kullanılabilir (Brown, 2006). Bu çalışmada ilk olarak açımlayıcı faktör analizi yapılarak Çocuk Katılımı Ölçeği hakkında yapı geçerliği hakkında kanıtlar sunulmuş ve bu ölçeğin 3 faktörden oluştuğu ortaya konmuştur. Daha sonra farklı bir örneklem kullanılarak (767 birey) daha önce faktörleri belirlenen Çocuk Katılımı Ölçeği'nin yapısının doğrulanıp doğrulanmadığı incelenmiştir ve üç alt boyuttan oluşan Çocuk Katılımı Ölçeği'nin yapı geçerliği hakkında kanıt sunmak adına doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi Mplus programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Çocuk Katılımı Ölçeği'ne ait doğrulayıcı faktör analizi sonuçları raporlanmıştır. Oluşturulan doğrulayıcı faktör analizi modelinde her bir gösterge tek bir boyutta yer almıştır ve ölçme hataları arasında herhangi bir korelasyonun olmadığı varsayılmıştır. Çocuk Katılımı Ölçeği toplam 767 kişiye uygulanmıştır. Doğrulayıcı faktör analizine başlamadan önce, araştırmadan elde edilen verilerin tek değişkenli ve çok değişkenli normallik sağlayıp sağlamadığı incelenmiştir. İnceleme sonucunda, hem çok değişkenli basıklık hem de çok değişkenli çarpıklık değerlerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Çok değişkenli normallik testlerinin istatistiksel olarak anlamlı olması, çok değişkenli normallik sayılısının ihlal edildiğini göstermektedir. Bu nedenle, normallik sayılısının ihlali karşı daha güçlü olan MLR kestirim yöntemi (Wang ve diğerleri, 2012) tercih edilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen uyum indeksleri şu şekildedir.

Tablo 5. DFA'ya İlişkin Uyum İndeksleri Kestirimleri

RMSEA	0,04
$\chi^2/s.d$	471,028 / 220 = 2,14
Comparative Fit Index (CFI)	0.90
Tucker- Lewis Index (TLI)	0.89
Standardized RMR	0,05

Araştırma verisinin modele uyum sağlayıp sağlamadığını incelemek üzere, farklı model uyum indeksleri verilmiş ve modelin doğrulanıp doğrulanmadığı incelenmiştir. Model uyumu indekslerinin değerlendirilmesinde şu kriterler göz önüne alınmıştır: RMSEA için ≤ 0.08 iyi uyum ve ≤ 0.05 mükemmel uyum (Jöreskog ve Sörbom, 1993); $\chi^2 / s.d$ için ≤ 2.5 mükemmel uyum (Kline, 2005), TLI ve CFI için ≥ 0.90 iyi uyum (Tabachnick ve Fidell, 2001; Marsh ve Hau, 1996), GFI için ≥ 0.90 iyi uyum (Hooper, Coughlan ve Mullen, 2008). Çocuk Katılımı Ölçeği'nden elde edilen uyum indeksleri göz önüne alındığında, RMSEA ve $\chi^2 / s.d$ değerlerinin mükemmel gösterdiği görülmektedir. CFI ve TLI göz önüne alındığında ise iyi uyumun göstergesinin var olduğunu söylemek mümkündür. Sonuç olarak, uyum indeksleri incelendiğinde, araştırma verisinin modele uyum sağladığı görülmektedir. Uyum indeksleri kabul edilebilir değer aralıkları içerisindedir.

Aşağıda, 3 boyuttan oluşan “Çocuk Katılımı Ölçeğine” ait standartlaştırılmış yol katsayıları, bu katsayılar ait hatalar, manidarlık değerleri ve açıklanan varyans oranları verilmiştir.

Tablo 6. Standartlaştırılmış Yol Katsayıları, Katsayılar Ait Hatalar, Manidarlık Değerleri ve Açıklanan Varyans Oranları

	Maddeler	Kestirim	Hata Varyansı	Çift Yönlü p-değeri	Açıklanan Varyans
Manipulasyon Boyutu	M3	0.453	0.795	0.000	0.205
	M4	0.382	0.854	0.000	0.146
	M5	0.493	0.757	0.000	0.243
	M6	0.561	0.685	0.000	0.315
	M7	0.431	0.815	0.000	0.185
	M9	0.545	0.703	0.000	0.297
	M10	0.594	0.647	0.000	0.353
	M11	0.536	0.712	0.000	0.288
	M12	0.417	0.826	0.000	0.174
	Saygı Boyutu	M13	0.497	0.753	0.000
M14		0.575	0.669	0.000	0.331
M15		0.654	0.572	0.000	0.428
M17		0.514	0.735	0.000	0.265
M19		0.478	0.771	0.000	0.229
M16		0.488	0.762	0.000	0.238
M18		0.496	0.754	0.000	0.246

Paydaş Boyutu	M20	0.484	0.766	0.000	0.234
	M21	0.431	0.814	0.000	0.186
	M22	0.498	0.752	0.000	0.248
	M23	0.558	0.688	0.000	0.312
	M24	0.555	0.692	0.000	0.308
	M26	0.378	0.857	0.000	0.143
	M28	0.507	0.743	0.000	0.257

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, ölçekteki maddelerin standartlaştırılmış yol katsayılarının 0,38 ile 0,65 arasında değiştiği görülmektedir. Bu standartlaştırılmış değerler de 0,30'un üzerinde yer aldığı için ölçülmek istenilen özelliği ölçtüğünü söylemek mümkündür. Bu değerlere ait *p* değerleri incelendiğinde yol katsayılarının hepsinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, alt boyutların her bir maddedeki açıkladıkları varyans miktarı verilmiştir. Örneğin, manipülasyon boyutu birinci maddedeki varyansın yaklaşık olarak %21'ini açıklamaktadır. Birinci boyutta yer alan maddelerin açıkladığı varyans %15 ile %35 arasında, saygı boyutundaki maddelerin açıkladığı varyans %23 ile %43 arasında ve paydaş boyutundaki maddelerin açıkladığı varyans %14 ile %31 arasında değişmektedir. Bu sonuca göre, ölçekte yer alan maddelerin ölçeği yordadığı söylenebilir. Ayrıca maddelere ait hatalar incelendiğinde, hataların 0.90'dan düşük olduğu ve bu nedenle kabul edilebilir düzeyde olduğu söylemek mümkündür.

3.3.2.3. Güvenirlik

Araştırmada yer alan Çocuk Katılımı Ölçeği'nin genel faktör doyumunun incelenmesinde McDonald ω güvenirlilik katsayısı kullanılmıştır. Faktör yüklerinin eşit olmadığı durumlarda McDonald's ω katsayısının kullanımı diğer güvenirlilik katsayılarına göre daha az yanlı sonuç verdiği için (Yurdugül, 2006; Zinbarg, Revelle, Yovel ve Li, 2005) ve çalışmada yer alan kestirimlerden elde edilen faktör yüklerinin birbirine eşit olmamasından dolayı McDonald's ω tercih edilmiştir. Tablo 7'de Çocuk Katılımı Ölçeği'nin alt boyutlarına ilişkin McDonald's ω değerleri verilmiştir.

Tablo 7. Çocuk Katılımı Ölçeğine Ait McDonald's Omega Katsayısı

	McDonald's Omega katsayısı
Manipulasyon Boyutu	0.74
Saygı Boyutu	0.68
Paydaş Boyutu	0.73

Tablo 7 incelendiğinde, McDonald's ω güvenilirlik katsayılarının $\omega = 0.68$ ile $\omega = 0,74$ arasında değiştiği görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda, ölçek maddelerinden elde edilen puanların güvenilir olduğu söylenebilir.

3.4 VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırma için geliştirilen ölçme aracı İstanbul ilinde bulunan toplam 6 ilkokuldaki 1. 2. 3. ve 4. sınıf velilerine uygulanmıştır. Dağıtılan 1000 veri toplama aracından 798 tanesi geri dönmüş, 31 veri yanlış veya eksik kodlamadan dolayı değerlendirme dışında tutulmuştur. Değerlendirmeler 767 veri toplama aracı üzerinden yapılmıştır. Veri toplama araçları sıraya konularak numaralandırılmış, elde edilen veriler tanımlanmış ve paket programına yüklenmiş ve çözümlenmiştir. Verilerin analizine başlamadan önce kayıp veri analizi yapılmış ve kayıp veriye ait bir bulguya rastlanmamıştır. Araştırmada yer alan alt problemleri cevaplarken, gruplar arasında manidar farklılık olup olmadığını incelemek için verilerin analizinde kullanılacak analiz yönteminin parametrik ya da parametrik olmayan yöntemlerden hangisi olacağına karar vermek üzere ilgili analizlerin sayıltıları (normallik ve varyansların homojenliği) test edilmiştir ve sayıltıların karşılanıp karşılanmamasına göre parametrik (tek yönlü varyans analizi ve t-testi) ya da parametrik olmayan analiz yöntemleri (Mann Whitney U) kullanılarak analiz gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan ölçekler ve alt boyutları incelendiğinde, ebeveynlerin cinsiyetlerine ve medeni durumlarına göre oluşturulan alt gruplarda normallikten sapma olduğu; ebeveynlerin yaşlarına, eğitim düzeylerine, sosyo-ekonomik düzeylerine, çocukların sınıf düzeylerine ve çocukların eğitim aldığı okul türüne göre oluşturulan gruplarda

normallikten sapmalar olmadığı tespit edilmiştir. Çalışma verisinin alt-problemlerinde kullanılan analizler SPSS paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bulgular bölümünde ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerinin incelenerek ebeveynlerin cinsiyetleri, yaşları, medeni durumları, eğitim düzeyleri, okul türleri, sosyoekonomik düzeyleri ve öğrencinin sınıf düzeyleri bakımından farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sorulara cevap aranmıştır.

4.1 BİRİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

Araştırmanın birinci alt probleminde yer alan “Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüş düzeylerine ilişkin bulgular Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Çocuk Katılımı Ölçeğine (ÇKÖ) İlişkin Betimsel Veriler

	Toplam Kişi Sayısı	Ort.	Standart Sapma	Min.	Mak.
Manipülasyon Boyutu	767	24,07	6,29	9	44
Saygı Boyutu	767	22,42	2,84	5	25
Paydaş Boyutu	767	36,32	5,15	9	45
Ölçek Genel Toplamı	767	82,80	10,16	58	109

Tablo 8 incelendiğinde, araştırmada yer alan katılımcıların Çocuk Katılım Ölçeğinden elde ettikleri ortalamaların 82,80 olduğu görülmektedir. Bu ortalamaların manipülasyon alt boyutunda 24,07, saygı alt boyutunda 22,42 ve paydaş alt boyutunda 36,32 olduğu görülmektedir. Üç alt boyuttan oluşan ölçeğin iki alt boyutunun ortalamasının birbirine yakın olmakla birlikte paydaş alt boyutunun diğer alt boyutlara göre daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür.

4.2 İKİNCİ ALT PROBLEME İLİŞKİN BULGULAR

4.2.1 Ebeveynlerin Cinsiyetlerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt probleminde yer alan “Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermekte midir?” sorusunu incelemek üzere, parametrik olmayan istatistiksel yöntemlerden Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Mann Whitney U testi sonucu Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Ebeveynlerin Cinsiyetlerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonucu

	Grup	n	Sıra ort.	U	p
Manipülasyon	Erkek	231	327,29	48807,000	,000
	kadın	536	408,44		
Paydaş	Erkek	231	353,22	54797,500	,011
	kadın	536	397,27		
Saygı	Erkek	231	367,91	58191,500	,179
	kadın	536	390,93		
Ölçek Toplam	Erkek	231	328,03	48,978,000	,000
	kadın	536	408,12		

Analiz sonucuna göre, erkek ve kadın katılımcıların çocuk katılımı hakkına yönelik görüşler ölçeğinin alt boyutları olan manipülasyon ve paydaş alt boyutlarından elde edilen puanlarda ve toplam çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri puanlarında farklılaştığı görülmektedir ve bu fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .05$). Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, en yüksek puana sahip grubun kadın katılımcılara ait olduğu görülmektedir. Bu duruma göre, kadın katılımcıların toplam çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri, manipülasyon puanları ve saygı puanları istatistiksel olarak erkeklerden farklıdır ve daha yüksek görüş puanına sahiptir. Ancak, kadın ve erkeklerin saygı alt boyutuna verdiği cevaplar incelendiğinde, bu boyutlar arasında cinsiyetler açısından istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmediği söylenebilir ($p > .05$).

4.2.2 Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada ikinci alt probleminde yer alan “Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri yaşlarına göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna yanıt bulmak üzere, katılımcıların yaşlarına göre oluşturulan gruplar arasında manidar bir farklılık olup olmadığı tek faktörlü varyans analizi ile incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizine ilişkin sonuçlar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

		Kareler Ortalaması	s.d.	Ort. Kare	F	<i>p.</i>
Manipülasyon	Gruplar	123,200	4	30,800	,779	,539
	Arası					
	Grup İçi	30140,409	762	39,554		
	Toplam	30263,609	766			
Paydaş	Gruplar	77,601	4	19,400	,732	,570
	Arası					
	Grup İçi	20203,139	762	26,513		
	Toplam	20280,741	766			
	Gruplar	18,239	4	4,560	,564	,689

Saygı	Arası					
	Grup İçi	6162,254	762	8,087		
	Toplam	6180,493	766			
Ölçek toplam	Gruplar	300,894	4	75,223	,727	,574
	Arası					
	Grup İçi	78862,379	762	103,494		
	Toplam	79163,272	766			

Tablo 10 incelendiğinde, katılımcıların yaş aralıklarına göre belirlenen gruplar arasında (30 ve daha az, 31-35 yaş, 36-40 yaş, 41,45 yaş, 45 yaş ve üzeri) manipülasyon, paydaş ve saygı puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$). Ölçek toplamından elde edilen puanlar incelendiğinde, bu yaş grupları açısından, alt boyutlarda olduğu gibi, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>.05$).

4.2.3 Ebeveynlerin Medeni Durumlarına Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada ikinci alt probleminde yer alan “Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri medeni durumlarına göre farklılık göstermekte midir? sorusunu incelemek üzere, Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Mann Whitney U testi sonucu Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11. Ebeveynlerin Medeni Durumlarına Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Mann Whitney U Testi Sonucu

	Grup	n	Sıra ort.	U	p
Manipülasyon	Ayrılmış	21	243,76	4888,000	,003
	Evli	746	387,95		
Paydaş	Ayrılmış	21	347,83	57073,500	,447
	Evli	746	385,02		
Saygı	Ayrılmış	21	459,81	9425,000	,106

	Evli	746	381,87		
Ölçek Toplam	Ayrılmış	21	300,93	6088,500	,081
	Evli	746	386,34		

Tablo 11 incelendiğinde, evli ve boşanmış katılımcıların manipülasyon alt boyutundan elde edilen puanlarda farklılaştığı görülmektedir ve bu fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p < .05$). Grupların sıra ortalamaları dikkate alındığında, en yüksek puana sahip grubun evli katılımcılara ait olduğu görülmektedir. Bu duruma göre, evli katılımcıların manipülasyon hakkına yönelik görüşleri ayrılmış kadınlardan istatistiksel olarak farklıdır ve daha yüksek görüş puanına sahiptir. Paydaş, saygı ve ölçek toplamı açısından evli ve ayrılmış katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmediği söylenebilir ($p > .05$).

4.2.4 Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

Araştırmada ikinci alt probleminde yer alan “Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri eğitim düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna cevap bulmak üzere, katılımcıların eğitim düzeylerine (ilkokul, ortaokul, lise, lisans ve üzeri) göre oluşturulan gruplar arasında manidar bir farklılık olup olmadığı tek faktörlü varyans analizi ile incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizine ilişkin sonuçlar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Tablo 12. Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

		Kareler Toplamı	s.d.	Ort. Kare	F	p
Manipülasyon	Gruplar Arası	1088,296	3	362,765	9,487	,000
	Grup içi	29175,313	763	38,238		
	Toplam	30263,609	766			
Paydaş	Gruplar Arası	79,233	3	26,411	,998	,393
	Grup içi	20201,508	763	26,476		

	Toplam	20280,741	766			
Saygı	Gruplar Arası	41,863	3	13,954	1,734	,158
	Grup içi	6138,630	763	8,045		
	Toplam	6180,493	766			
Ölçek toplam	Gruplar Arası	1263,517	3	421,172	4,125	,006
	Grup içi	77899,755	763	102,097		
	Toplam	79163,272	766			

Tablo 12 incelendiğinde, katılımcıların eğitim düzeylerine göre belirlenen gruplar arasında (ilkokul, ortaokul, lise, lisans ve üzeri) paydaş ve saygı puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$).

Manipülasyon alt boyutundan elde edilen puanların belirlenen eğitim düzeyi grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<.05$). Ayrıca, ölçek toplamından elde edilen puanların belirlenen eğitim düzeyi grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<.05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek üzere çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 13. Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Değişken	(I) eğitim düzeyi	(J) eğitim düzeyi	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	p.
Manipülasyon	ilkokul	ortaokul	-,94022	,54634	,398
		lise	-1,75144*	,59605	,035
		üniversite	-4,85454*	,99479	,000
	ortaokul	ilkokul	,94022	,54634	,398
		lise	-,81123	,67308	,693
		üniversite	-3,91433*	1,04277	,003
	lise	ilkokul	1,75144*	,59605	,035
		ortaokul	,81123	,67308	,693
		üniversite	-3,10310*	1,06966	,039
	üniversite	ilkokul	4,85454*	,99479	,000
		ortaokul	3,91433*	1,04277	,003

Ölçek toplam	ilkokul	lise	3,10310*	1,06966	,039
		ortaokul	,24928	,89273	,994
	ortaokul	lise	-1,78924	,97397	,338
		üniversite	-4,84893*	1,62552	,031
	lise	ilkokul	-,24928	,89273	,994
		lise	-2,03851	1,09984	,330
	üniversite	üniversite	-5,09820*	1,70392	,031
		ilkokul	1,78924	,97397	,338
	üniversite	ortaokul	2,03851	1,09984	,330
		üniversite	-3,05969	1,74785	,382
	üniversite	ilkokul	4,84893*	1,62552	,031
		ortaokul	5,09820*	1,70392	,031
		lise	3,05969	1,74785	,382

Yukarıdaki çoklu karşılaştırma testi sonucunda elde edilen tabloda “*” ile gösterilen gruplar arasında .05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Tabloya göre, manipülasyon boyutları açısından, ilkokul-lise, ilkokul-üniversite, ortaokul-üniversite mezunları arasında manipülasyon puanları açısından istatistiksel olarak anlamlılık bulunmaktadır. Üniversite mezunu katılımcıların ilkokul mezunu ve ortaokul mezunu katılımcılardan manipülasyon puanları daha yüksektir. Ayrıca, ilkokul-lise mezunu katılımcıların ortalama farkları incelendiğinde, lise mezunlarının ilkokul mezunlarından daha yüksek manipülasyon ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

Ölçekten elde edilen toplam puan incelendiğinde, ilkokul-üniversite, ortaokul-üniversite grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Ortalama ölçek puanlarına bakıldığında her iki grupta da üniversite öğrencilerinin daha fazla ölçek puanına sahip olduğu görülmektedir.

4.2.5 Çocuklarının Sınıf Düzeylerine Göre Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

“Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri çocuklarının sınıf düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna cevap bulmak üzere, çocukların sınıf düzeylerine (1. 2. 3. ve 4.sınıf) göre oluşturulan gruplar arasında

manidar bir farklılık olup olmadığı tek faktörlü varyans analizi ile incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizine ilişkin sonuçlar Tablo 14’de gösterilmiştir.

Tablo 14. Çocuklarının Sınıf Düzeylerine Göre Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

		Kareler Toplamı	s.d.	Ort. Kare	F	<i>p</i>
Manipülasyon	Gruplar Arası	257,710	3	85,903	2,184	,089
	Grup içi	30005,899	763	39,326		
	Toplam	30263,609	766			
Paydaş	Gruplar Arası	120,376	3	40,125	1,519	,208
	Grup içi	20160,365	763	26,422		
	Toplam	20280,741	766			
Saygı	Gruplar Arası	83,989	3	27,996	3,504	,015
	Grup içi	6096,503	763	7,990		
	Toplam	6180,493	766			
Ölçek toplam	Gruplar Arası	1228,469	3	409,490	4,009	,008
	Grup içi	77934,803	763	102,143		
	Toplam	79163,272	766			

Tablo 14 incelendiğinde, çocuklarına sınıf düzeylerine göre belirlenen gruplar arasında (1, 2, 3 ve 4) manipülasyon ve paydaş puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p > .05$). Saygı alt boyutundan elde edilen puanların çocukların sınıf düzeyine göre belirlenen grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p < .05$). Ayrıca, ölçek toplamından elde edilen puanların çocukların sınıf düzeylerine göre oluşturulan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p < .05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek üzere çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 15. Çocuklarının Sınıf Düzeylerine Göre Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Değişken	(I) öğrencinin sınıf düzeyi	(J) öğrencinin sınıf düzeyi	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	<i>p.</i>
Saygı	1.sınıf	2.sınıf	,21362	,34471	,943
		3.sınıf	-,21306	,29236	,912
		4.sınıf	,60981	,31449	,289
	2.sınıf	1.sınıf	-,21362	,34471	,943
		3.sınıf	-,42669	,29462	,553
		4.sınıf	,39619	,31659	,667
	3.sınıf	1.sınıf	,21306	,29236	,912
		2.sınıf	,42669	,29462	,553
		4.sınıf	,82288*	,25860	,018
	4.sınıf	1.sınıf	-,60981	,31449	,289
		2.sınıf	-,39619	,31659	,667
		3.sınıf	-,82288*	,25860	,018
Ölçek Toplam	1.sınıf	2.sınıf	,88584	1,23249	,915
		3.sınıf	-1,54631	1,04531	,535
		4.sınıf	1,44151	1,12442	,650
	2.sınıf	1.sınıf	-,88584	1,23249	,915
		3.sınıf	-2,43214	1,05338	,150
		4.sınıf	,55567	1,13193	,971
	3.sınıf	1.sınıf	1,54631	1,04531	,535
		2.sınıf	2,43214	1,05338	,150
		4.sınıf	2,98782*	,92460	,016
	4.sınıf	1.sınıf	-1,44151	1,12442	,650
		2.sınıf	-,55567	1,13193	,971
		3.sınıf	-2,98782*	,92460	,016

Çoklu karşılaştırma testi Scheffe sonucunda elde edilen tabloda “*” ile gösterilen gruplar arasında .05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Tabloya incelendiğinde, saygı boyutu açısından, üçüncü ve dördüncü sınıf arasında istatistiksel olarak anlamlılık olduğu tespit edilmiştir. Üçüncü sınıf grubunun saygı puanları dördüncü sınıf grubundan daha yüksektir.

Ölçekten elde edilen toplam puan incelendiğinde, yine üçüncü ve dördüncü sınıf grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Ortalama ölçek puanlarına bakıldığında üçüncü sınıf grubunun daha fazla ölçek puanına sahip olduğu görülmektedir.

4.2.6 Çocuklarının Eğitim Aldığı Okul Türüne Göre Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

“Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri çocuklarının eğitim aldığı okul türüne göre farklılık göstermekte midir?” sorusuna cevap bulmak üzere ilişkisiz örneklem t-testi uygulanmıştır. Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerinin okul türüne (özel ve devlet) göre t-testi sonuçları Tablo 16’da gösterilmiştir.

Tablo 16. Çocuklarının Eğitim Aldığı Okul Türüne Göre Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin T-Testi Sonuçları

	Okul Türü	N	\bar{X}	Sd	t	p
Saygı	Özel Okul	155	21,8839	765	2,627	,009
	Devlet Okulu	612	22,5523			
Paydaş	Özel Okul	155	35,9032	765	1,128	,260
	Devlet Okulu	612	36,4248			
Manipülasyon	Özel Okul	155	23,7871	765	,619	,536
	Devlet Okulu	612	24,1373			
Ölçek toplam	Özel Okul	155	81,5742	765	1,687	,092
	Devlet Okulu	612	83,1144			

Tablo 16’den elde edilen bulgulara göre, özel okuldaki ebeveynlerin saygı düzeyleri ($\bar{X} = 21,88$), devlet okulundaki ebeveynlerin saygı düzeylerine göre ($\bar{X} = 22,55$) daha düşük elde edilmiştir. Elde edilen bu farklılık istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .05$). Bu test sonucu göz önüne alındığında, özel okuldaki ve devlet okulundaki ebeveynlerin saygı alt boyutundaki düzeyleri anlamlı farklılık göstermektedir. Ancak bu fark, paydaş, manipülasyon ve toplam ölçek puanları için istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p > .05$).

4.2.7 Ebeveynlerin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Bulgular

“Ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri sosyoekonomik düzeylerine göre farklılık göstermekte midir?” sorusunu sorusuna cevap bulmak üzere, ebeveynlerin sınıf düzeylerine (düşük, orta, yüksek) göre oluşturulan gruplar arasında manidar bir farklılık olup olmadığı tek faktörlü varyans analizi ile incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizine ilişkin sonuçlar Tablo 17’de gösterilmiştir.

Tablo 17. Ebeveynlerin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi Tablosu

		Kareler Toplamı	s.d.	Ort.7 Kare	F	<i>p</i>
Manipülasyon	Gruplar Arası	381,197	2	190,598	4,873	,008
	Grup içi	29882,412	764	39,113		
	Toplam	30263,609	766			
Paydaş	Gruplar Arası	77,183	2	38,591	1,459	,233
	Grup içi	20203,558	764	26,444		
	Toplam	20280,741	766			
Saygı	Gruplar Arası	36,219	2	18,109	2,252	,106
	Grup içi	6144,274	764	8,042		
	Toplam	6180,493	766			
Ölçek toplam	Gruplar Arası	1019,698	2	509,849	4,985	,007
	Grup içi	78143,575	764	102,282		
	Toplam	79163,272	766			

Tablo 17 incelendiğinde, ebeveynlerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre belirlenen gruplar arasında paydaş ve saygı puanları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>.05$). Manipülasyon alt boyutundan elde edilen puanların ebeveynlerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre belirlenen grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<.05$). Ayrıca, ölçek toplamından elde edilen puanların ebeveynlerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre belirlenen gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<.05$). Bu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek

üzere çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi yapılmıştır. Scheffe testine ilişkin sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 18. Ebeveynlerin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Scheffe Testi Sonuçları

Değişken	(I) öğrencinin sınıf düzeyi	(J) öğrencinin sınıf düzeyi	Ortalama Farkı (I-J)	Standart Hata	<i>p.</i>
Manipülasyon	düşük	Orta	-1,56882*	,56784	,022
		Yüksek	-2,51087*	,98826	,040
	orta	Düşük	1,56882*	,56784	,022
		Yüksek	-,94205	,89130	,572
	yüksek	Düşük	2,51087*	,98826	,040
		Orta	,94205	,89130	,572
Ölçek Toplam	düşük	Orta	-2,53620*	,91825	,022
		Yüksek	-4,16882*	1,59812	,034
	orta	Düşük	2,53620*	,91825	,022
		Yüksek	-1,63262	1,44132	,527
	yüksek	Düşük	4,16882*	1,59812	,034
		Orta	1,63262	1,44132	,527

Çoklu karşılaştırma testi Scheffe sonucunda elde edilen tabloda “*” ile gösterilen gruplar arasında .05 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Tabloya incelendiğinde, manipülasyon boyutu açısından, sosyo-ekonomik düzeyi düşük ve sosyo-ekonomik düzeyi yüksek grup arasında istatistiksel olarak anlamlılık olduğu tespit edilmiştir. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan grubun manipülasyon ortalaması sosyoekonomik düzeyi düşük gruptan daha yüksektir. Ayrıca sosyo-ekonomik düzeyi düşük ve orta grup arasında da istatistiksel olarak bir anlamlılık tespit edilmiştir. Ortalama farkına bakıldığında, orta düzeydeki grubun daha yüksek manipülasyon puanına sahip olduğu görülmektedir. Ölçekten elde edilen toplam puan incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı farklılığın manipülasyon alt boyutunda olduğu gibi düşük-orta ve düşük-yüksek arasında olduğu tespit edilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın alt problemlerine göre sonuç, tartışma ve önerilere yer verilmiştir.

5.1 SONUÇ VE TARTIŞMA

5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan ebeveynler çocuk katılımı hakkına yönelik *katılımda manipülasyon, katılımda saygı duyma ve katılımda paydaş olma* boyutlarında görüşler ortaya koymuşlardır. Ebeveynlerin boyutlar üzerinden aldığı puanlar ebeveynlerin tutumları ile ilişkilendirilebilir. Demir ve Şendil (2008) ebeveynlerin tutumları üzerinden yapmış oldukları araştırmada ebeveynlerin çocukları üzerinden tehdit oluşturan bir durumda koruyucu ve otoriter bir tutum sergilediklerini ifade etmişlerdir. Manipülasyon boyutunda ebeveynlerin görüş bildirmesi bu durum ile ilişkilendirilebilir. Yine az tehdit edici bir durumda da ebeveynler aşırı izin verici bir tutum sergilemektedir. Bu yönüyle çalışmanın sonuçları literatürle benzerlik göstermektedir. Bu durumdan yola çıkarak saygı ve paydaş boyutlarında görüş bildiren ebeveynlerin daha demokratik tutumlar sergiledikleri söylenebilir.

5.1.2 İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar

5.1.2.1 Ebeveynlerin Cinsiyetlerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan kadın ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik *katılımda manipülasyon*, *katılımda paydaş olma* boyutlarında ve *ölçek toplamında* yüksek puana sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum her bir boyut için farklı şekilde yorumlanabilir. Kadın ebeveynlerin *katılımda manipülasyon* boyutunda yüksek puana sahip olması; bizlere çocuğu adına karar veren, çocuğunu yönlendiren, bazı durumlarda çocuğunu kullanarak koruyucu yapısını ön plana çıkaran bir ebeveyn portresi çizmektedir. *Katılımda manipülasyon* boyutundan yüksek puan alan kadınlar, aynı zamanda *katılımda paydaş olma* boyutundan da yüksek puan almıştır. Ebeveynlerin çocuğun düşüncelerini özgürce ifade edebileceği ortamlar oluşturup birlikte karar verme becerisi geliştirdikleri görülmektedir. Bu durum alan yazında ebeveynlere yapılan çocuk katılımı çalışmalarında benzer bir durumu göstermiştir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) yaptıkları araştırmada ebeveynlerin demokratik tutumlarının kadınlar lehine çıktığı sonucuna ulaşmıştır. Annelerin babalara oranla daha yüksek bir demokratik tutum sergilemesi bu durum ile ilişkilendirilebilir. Avcı ve Gençler (2017) ise araştırmalarında ailelerin oyun, oyun materyali, yeri ve süresi, boş zaman değerlendirme, spor ve kurs gibi aktiviteler konularında çocuğun katılımı yönünde görüşlerinin olduğu, özellikle temel gereksinim ve evde yaşam konularında katılım merdiveninin daha alt basamaklarında görüş bildirdiklerini ifade etmişlerdir. Bu yönüyle araştırma sonucu literatürde yer alan sonuçlarla benzerlik göstermektedir. Bu sonuçlara dayalı olarak kadın ebeveynlerin erkek ebeveynlere göre çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerinin *katılımda manipülasyon* ve *katılımda paydaş olma* alt boyutlarında yoğunlaştığı görülmektedir.

5.1.2.2 Ebeveynlerin Yaşlarına Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerinde yaş aralıklarına göre belirlenen gruplar arasında *katılımda manipülasyon*, *katılımda*

paydaş olma ve *katılımda saygı duyma* boyutları açısından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu durum ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerinde yaşın boyutlar üzerinde bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) ebeveynlerin tutumlarına yönelik yaptıkları araştırmada ebeveynlerin yaşlarına göre tutumları arasında anlamlı bir farklılığın olmaması sonucuna ulaşılması araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Bu sonuçlara bağlı olarak her yaş grubundan ebeveynin tüm boyutları içeren görüşleri olduğu söylenebilir.

5.1.2.3 Ebeveynlerin Medeni Durumlarına Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerinde evli ve boşanmış katılımcıların *katılımda manipülasyon* boyutunda anlamlı bir farklılık görölmektedir. Evli katılımcılar, boşanmış katılımcılara göre *katılımda manipülasyon* boyutunda daha çok etkili olmuştur. Bu boyut üzerinde daha çok görüş birliği oluşturan evli katılımcıların, çocuğun katılım hakkına yer vermediği görölmektedir. Evli katılımcılar ailedeki sorumluluğun gerektirdikleri üzerine yaşamlarını devam ettirdikleri için çocuklarına katılım konusunda söz hakkı vermemektedir diyebiliriz. Çocukları ile ilgili alınan bütün kararlarda söz sahibi olduklarından katılımın gerçekteşmesinde olumsuz bir durumun oluşmasına sebep olmaktadırlar. Boşanmış ebeveynlerin ise çocuk ile ilgili alınacak kararlarda kararı, eşleri ile paylaşma durumu daha az olmasından dolayı çocuğun kendisiyle paylaşma durumları söz konusu olabilir. Alan yazında bu değişken üzerinden bir çalışma olmadığından karşılaştırma yapılmasına imkân vermemektedir.

5.1.2.4 Ebeveynlerin Eğitim Düzeylerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin

Araştırmaya katılan ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre belirlenen gruplar arasında (ilkokul, ortaokul, lise, lisans ve üzeri) *katılımda manipülasyon* alt boyutunda ve *ölçek toplamında* anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Manipülasyon boyutları açısından, ilkokul-lise, ilkokul-üniversite, ortaokul-üniversite mezunları

arasında; üniversite mezunu katılımcıların ilkökul mezunu ve ortaokul mezunu katılımcılardan manipülasyon boyutunda daha öne çıktıkları görülmüştür. Üniversite mezunu katılımcılarının manipülasyon boyutunda görüşlerini ön plana çıkarması üniversite mezunu olmanın çocuk katılımı üzerinde olumlu bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Çocuk katılımının gerçekleşmesini düşündüğümüz ortamların bu konu hakkında farkındalığı olan ebeveynler ile birlikte gerçek bir katılımın sağlanabileceğini söyleyebiliriz. Ebeveynler eğitimleri arttıkça çocuğun hayatı üzerinde söz söyleme hakkının da arttığını düşünüyor olabilirler. Ayrıca, ilkökul-lise mezunu katılımcıları, kendi aralarında ele alındığında lise mezunlarının ilkökul mezunlarından daha çok manipülasyon boyutuna sahip olduğu görülmektedir. Lise ve ilkökul karşılaştırmasında da lise mezunları ebeveynlerin aynı üniversite mezunu ebeveynleri gibi katılımı manipülasyon görüşünde fikir beyan etmeleri de bunu destekler niteliktedir. Ölçek toplamına bakıldığında; ilkökul-üniversite, ortaokul-üniversite grupları arasında ise üniversite mezunu ebeveynlerin daha fazla ölçek puanına sahip olduğu görülmektedir. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) ebeveynlerin tutumlarına yönelik yaptıkları araştırmada ebeveynlerin eğitim düzeylerinin arttıkça demokratik tutumlarının da arttığını söylemektedir. Bunun yanında yapılan diğer araştırmalarda da anne babaların eğitim düzeyleri arttıkça demokratik tutumlarının arttığı, eğitim düzeyleri azaldıkça da daha otoriter bir tutum sergiledikleri sonucuna ulaşılmıştır (Yaprak, 2007; Alpoğuz, 2014; Demiriz ve Öğretir, 2007). Araştırmanın bu sonucu literatürde elde edilen sonuçlarla örtüşmemektedir. Bunun nedeni araştırmaların yapıldığı yıl, yerleşim yeri ve örneklem gruplarının farklılığından kaynaklı olabilir.

5.1.2.5 Çocuklarının Sınıf Düzeylerine Göre Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının sınıf düzeylerine göre belirlenen gruplar arasında (1, 2, 3 ve 4. sınıf) *katılımda saygı duyma* alt boyutundan ve *ölçek toplamından* elde edilen görüşlerin anlamlı bir farklılık meydana getirdiği ifade edilmiştir. Ayrıca, çocukların sınıf düzeylerine göre oluşturulan gruplar arasında anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Üçüncü sınıf grubunun katılımı saygı

duyma boyutu üzerine görüşleri dördüncü sınıf grubundan daha ön plandadır. Ölçek toplamında da üçüncü sınıfların diğer sınıfların önünde olduğu görülmektedir. Çocuğu üçüncü sınıfta eğitim öğretim gören ebeveynin çocuklarının görüşlerine daha çok saygı duyduğu, çocuklara katılım hakkını ifade etmeleri konusunda gereken zamanı tanıyıp, ortamı sağlayarak katılımın gerçekleşmesine katkı sağlayacak etkinliklerde yer aldığını söyleyebiliriz. Bektaş, Yavaş ve Can (2018) çalışmalarında sınıf öğretmeni adaylarının çocuk katılımı kavramına yönelik metaforik algılarını incelemişler. Çalışmada üçüncü sınıfta öğrenim gören öğretmen adaylarının en çok gereksinim olarak çocuk katılımı kavramsal kategorisinde metafor geliştirdikleri görülmüştür. Dördüncü sınıfta öğrenim gören sınıf öğretmeni adayları ise en çok geleceği şekillendirici olarak çocuk katılımı kavramsal kategorisinde metafor geliştirmişlerdir. Bu araştırma sonucu ve literatürde yer alan sonuç her ikisinin de ilkökul sınıflarını ifade etmemesi açısından karşılaştırılmazken sınıf düzeyleri arasında farklılık içermeleri açısından benzerlik göstermektedir.

5.1.2.6 Çocuklarının Eğitim Aldığı Okul Türüne Göre Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan ebeveynlerin çocuklarının gittiği okul türüne göre; özel okuldaki ebeveynlerin *katılımda saygı duyma* boyutu ile ilgili düzeyleri devlet okulundaki ebeveynlere göre daha düşüktür. Çocuğu özel okulda okuyan ebeveynler, çocuğun katılım hakkını kullanabilmesi için gerekli saygıyı, ortamı ve zamanı oluşturamamaktadır diyebiliriz. Aynı şekilde ebeveynlerin çocuklarının gittiği okul türüne göre çocuk yetiştirme tutumlarının da farklılık gösterdiği söylenebilir. Devlet okulundaki ebeveynler özel okuldakilere oranla katılımda saygı boyutunda daha ön plana çıkmaktadırlar. Alan yazında özel okul ve devlet okulu üzerinden bir çalışma olmadığından karşılaştırma yapılmasına imkân vermemektedir.

5.1.2.7 Ebeveynlerin Sosyoekonomik Düzeylerine Göre Çocuk Katılımı Hakkına Yönelik Görüşlerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmada ebeveynlerin sosyo-ekonomik düzeylerine göre belirlenen gruplar arasında *katılımda manipülasyon* boyutunda ve *ölçek toplamında* anlamlı bir farklılık

olduğu görülmüştür. Manipülasyon boyutu açısından sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan grubun manipülasyon ortalaması, sosyo-ekonomik düzeyi düşük gruptan daha yüksektir. Ayrıca, sosyo-ekonomik düzeyi düşük ve orta grup arasında da orta düzeydeki grubun daha yüksek manipülasyona sahip olduğu, ölçek toplamına bakıldığında ise anlamlı farklılığın manipülasyon alt boyutunda olduğu görülmektedir. Sosyoekonomik düzeyi yüksek olan ebeveynlerin daha çok katılımda manipülasyon boyutunda görüşlerini ifade etmesini ekonomik düzey arttıkça çocuğun katılım hakkının azaldığını ailelerin gelir düzeylerinin artmasının çocuğun katılım hakkı üzerinde olumsuz bir sonuç doğurduğunu söyleyebiliriz. Bu durum ebeveyn tutumlarına ilişkin yapılan bazı çalışmalarda ise farklı bir sonucu ortaya çıkarmaktadır. Aydoğdu ve Dilekmen (2016) araştırmalarında aylık gelire göre ebeveyn tutumlarına baktığında gelir düzeyi düşük olan ailelerin daha koruyucu bir tutum sergilediklerini, ailelerin gelir düzeyleri arttıkça daha demokratik bir tutum benimsediklerini ifade etmişlerdir. Alpoğuz (2014) ise ilkökul öğrencileri üzerinden ailelerin tutumunu belirlemiş, gelir düzeyi arttıkça çocukların ailelerinin onlara karşı sergilediği tutumu daha demokratik algıladığını gelir düzeyi azaldıkça da daha otoriter algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bu sonucu literatürde yer alan sonuçlarla benzerlik göstermemektedir. Bunun nedeni araştırmaların yapıldığı yıl, yerleşim yeri, örneklem büyüklüğü ve örneklem gruplarının farklılığından kaynaklı olabilir.

5.2 ÖNERİLER

5.2.1 Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Araştırmada elde edilen bu sonuçlara dayalı olarak kadın ebeveynlerin erkek ebeveynlere göre çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerinin katılımda manipülasyon ve katılımda paydaş olma alt boyutlarında yoğunlaştığı görülmektedir. Buna bağlı olarak erkeklerin çocuklarının kendini ifade etmesine imkân tanıyarak katılımı destekleyici çalışmalarda daha çok bulunmaları gerekmektedir. Kadınların da çocuk yetiştirme tutumlarını gözden geçirmeleri gerekmekte ve çocuğun yararına olan durumlarda koruyucu bir tutum

sergilememeleri için gerekli yönlendirmeler yapılmalıdır. Bu yönlendirme çocuklarla birlikte olan ebeveynlere çocuk katılımı ile ilgili eğitim programları oluşturularak okullarda çalışma düzenleyerek başlatılabilir.

2. Araştırmada elde edilen sonuçlara bakıldığında kadın ebeveynlerin erkek ebeveynlere göre çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerinin *katılımda katılımda paydaş olma* boyutunda yoğunlaştığı görülmektedir. Kadın ebeveynlerin erkek ebeveynlere paydaş olma boyutunda davranış örnekleri içeren dramalar sergilemeleri erkek ebeveynlerin bu durumdaki farkındalığını artırabilir. Bu nedenle okullar, milli eğitim müdürlükleri, halk eğitim merkezleri, demokratik hayatı desteklemeyi amaç edinmiş sivil toplum örgütleri bu tür etkinlikleri organize edebilir.
3. Saygı ve paydaş boyutlarında görüş bildiren ebeveynlerin daha demokratik tutumlar sergiledikleri söylenebilir. Bu nedenle ebeveynlerin çocuklar için gerçekleştirilen etkinlikler boyutundan, çocuklar ile birlikte gerçekleştirilen etkinlikler boyutuna geçişi sağlayacak kamu spotları yapılarak yayınlanmalıdır.
4. Çocukların katılım hakkı ile ilgili çocukların görüşlerini serbestçe ifade edebilmesi için okul yöneticileri ve öğretmenleri ailelere rehberlik çalışmaları planlamalı ve gerçekleştirilmelidir.
5. Araştırmanın birçok değişkeniyle ilişkili olarak katılımda manipülasyon boyutunda ebeveyn görüşlerinin olduğu görülmüştür. Bu sonuca dayalı olarak çocuğun yaşadığı çevreye katılımının sağlanması için belediyeler, sivil toplum örgütleri ve okullar etkinlikler düzenleyebilir.

5.2.2 Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Sınıf öğretmenlerinin, çocuk katılımı haklarına yönelik görüşleri incelenebilir.
2. Toplumda çocuğun katılım hakkının kullanılmamasının çocuklar üzerinde ne tür etkilere neden olduğu ile ilgili araştırmalar yapılabilir.
3. İlkokul öğrencilerinin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri ile ortaokul ve lise öğrencilerinin çocuk katılımı hakkına yönelik görüşleri incelenebilir.
4. Ebeveynlerin çocuk katılımı kavramına yönelik metaforik algılarını ortaya çıkaracak araştırmalar yapılabilir.

5. Öğretim programlarına yönelik, çocukların katılım hakkı ile ilgili inceleme çalışmaları yapılmalıdır.
6. Özel ya da devlet kurumlarında çocuk katılımı hakkına yönelik deneysel uygulamalar planlanmalı buna yönelik araştırmalar yapılmalıdır.
7. Çocukların ders kitaplarının içeriğinde çocuğun katılım hakkının yer alıp almadığını tespit etmeye yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyüz, E. (1980). Çocuk Hakları Bildirisi ve Türk Hukuk Sistemi. *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 13 (1-2), 339-365.
- Akyüz, E. (2001). Çocuk Hakları Sözleşmesinin Temel İlkeleri Işığında Çocuğun Eğitim Hakkı, *Milli Eğitim Dergisi*, s. 151.
http://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/milli_egitim_dergisi/151/akyuz.htm
- Akyüz, E. (2010). *Çocuk Haklarının Önemi, Konusu, Kaynakları ve Hukuk Sistemindeki Yeri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Akyüz, E. (2015). *Çocuk Hukuku*. Ankara: Pegem Akademi.
- Alderson, P. & Morrow, V. (2004). *Ethics, Social Research and Consulting with Children and Young People*. Essex : Barnardos.
- Alpoğuz, D. U. (2014). *Algılanan Ana-Baba Tutumlarının İlköğretim Öğrencilerinin Okumaya Yönelik Tutumlarına ve Türkçe Dersi Akademik Başarılarına Etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir.
- Altunya, N. (1998). *Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi*. İstanbul: Düzgün Yayıncılık.
- Atılğan, A. ve Atılğan, Ü. E. (2009). *Çocuk Hakları Paradigması ve Çocuk Ceza Yargılamasına Hakim Olan Ülkeler Açısından Türkiye'deki Düzenleme ve Uygulamaların Değerlendirilmesi*. İnsan Hakları Ortak Platformu, Kapasite Geliştirme Derneği. Ankara: Mattek Matbaacılık.
- Avcı, N. ve Gençer, A. A. (2017). Ebeveynlerin Gözünden Çocuğun Kendi Yaşamına Katılma Hakkı. *Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (53).
- Aydoğdu, F. ve Dilekmen, M. (2016). Ebeveyn Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (2).
- Ballar, S. (1997). *Çocuk Hakları*. İstanbul: Aka Basımevi.
- Balo, S. Y. (2005). *Uluslararası İlkeler Işığında Çocuk Koruma Kanunu ve Uygulaması*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Bektaş, M., Yavaş M. ve Ayvaz Can, A. (2018). Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Çocuk Katılımı” Kavramına Yönelik Metaforik Algularının Farklı

- Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies Educational Sciences*. 13 (19), 253-284.
- Blaisdell, C. B. (2016). *Young Children's Participation as a Living Right: An Ethnographic Study of an Early Learning and Childcare Setting* (Order No. 10761920). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1999212249). Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/1999212249?accountid=13654>
- Brown, T. A. (2014). *Confirmatory Factor Analysis for Applied Research*. Guilford Publications.
- Canbulut, T. (2014). Türkiye'de Çocukların Katılım Hakkı Üzerine Bir Derleme. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 1 (2), 85-94.
- Cattell, R. B. (1966). The Scree Test for the Number of Factors. *Multivariate Behavioral Research*, 1 (2), 245-276.
- Cılga, İ. (1999). Türkiye'de Çocuk Hakları Çalışmaları. *Cumhuriyet ve Çocuk 2. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi*. Yayına Hazırlayan: Bekir Onur, s:206-516.
- Comrey, A. L. & Lee, H. L. (1992). *A First Course in Factor Analysis*. (2nd ed.) Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- CRC (2009). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Genel Yorum No:12 Çocuğun Dinlenilme Hakkı*, Cenevre: Elli Birinci Oturum.
- Crowley, S. (2012). *Is Anyone Listening?: The Impact of Children's Participation on Policy Making* (Order No. U597665). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1442496016). Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/1442496016?accountid=13654>
- Çakırer Özservet, Y. (2016). Çocuklar İçin Katılımcı Yerel Yönetimler. E. Erbay (Ed.). *Çocuk Katılımı*. (91-123). (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik* (2. baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Da Cunha Rêgo, Leonor, Castanho Lombo. (2003). *Beyond Conventions: A Psycho-Educational Perspective on Children's Rights to Participation* (Order No. 10042100). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1780169041).
<https://search.proquest.com/docview/1780169041?accountid=13654>
- Demiriz, S. ve Öğretir, A. D. (2007). Alt ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki 10 Yaş Çocuklarının Anne Tutumlarının İncelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*. 15 (1), 105-122.
- Dündar, H. ve Hareket, E. (2016). Türkiye’de İlköğretim Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programlarının Çocuk Hakları Açısından İncelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (2), 86-103.
- Erbay, E. (2012). Türkiye’de Çocuk Haklarını Tanıtma, Yaygınlaştırma ve İzlemeye Yönelik Uygulamaların Eleştirel Analizi ve Bir Model Önerisi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 23 (2), 47-74.
- Erbay, E. (2013). Çocukların Katılım Hakkı Üzerine Bir Türkiye Değerlendirmesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 38-54.
- Erbay, E. (2013). *Çocuk Hakları*. İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.
- Erbay, E. (2016). *Çocuk Katılımı*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ersoy, A. F. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Çocuk Haklarına İlişkin Algıları. *İlköğretim Online*, 10 (1), 20-39.
- Genç, M. S. (2005). *Çevresel Tasarıma Çocukların ve Gençlerin Katılımı*. Yayınlanmış yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Hard, R. A. (1997). *Çocukların Katılımı: Kuram ve Uygulamada Toplum Gelişimi ve Çevre Korumasında Genç Yurttaşları İçermek* (Çev. T. Kılınç). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Harrison, D. (2015). *Children's Participation in Local Government: The Makkala Panchayats of Kundapur, Southern India* (Order No. 10082455). Available

from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1779966260). Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/1779966260?accountid=13654>

- Hodgkin, R., Newell, P. (2003). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı* (Çev. Ş. Akipek,). Geneva: UNICEF Yayınları.
- Hodgkin, R., Newell, P. (1998). *Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı*. Ankara.
- Hooper, D., Coughlan, J., and Mullen, M. (2008). Structural Equation Modelling: Guidelines for Determining Model Fit. *Articles*, 2.
- İnan, M. R. (1979). *Devletimizin Çocuklara Bakış Açısı*. İstanbul: Erdini Basımevi.
- Johnny, L. (2006). Reconceptualising Childhood: Children's Rights and Youth Participation in Schools, *International Education Journal*, 7 (1), 17- 21.
- Jöreskog, K. G., Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language*. Scientific Software International.
- Karaman Kepenekçi, Y. (2006). A Study of University Students' Sttitudes Towards Children's Rights in Turkey. *The International Journal of Children's Rights*, 14(3), 307-318.
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler Ve Teknikler*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Karataş, K. (2000). 1920'den 2000'e Türkiye'de Çocuk Olmak. *Ufku Ötesi Aylık Dergi*. 4 (16), 2-6.
- Kardeş, S., Banko, Ç., Eren, S. ve Antakyalıoğlu, Ş. (2017). Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çocuk Haklarına İlişkin Görüşleri, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (54), 469-481.
- Kaya, S. Ö. (2011). *Öğretmen Adaylarının Çocuk Hakları ile İlgili Görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar.
- Kızılırmak, K. (2015). *Ankara İl Merkezinde Yaşayan 61-72 Aylar Arasında Çocuğu Olan Annelerin, Çocuk Hakları ve Anne Olmaya İlişkin Bilgi Düzeyleri*

Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Kline, R. B. (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. 2005. *New York, NY: Guilford, 2*.
- Kohler, M. C. (1979). *Children Advocacy: Youth's Right to Participate, Children's Rights: Contemporary Perspectives*, (Ed: Patrica A. Vardin and İlene N. Brody), Teachers College Press.
- Lansdown, K., Eames-Sheavly, M., MacDonald, L., and Wong, K. (2007). Greener Voices: Strategies to Increase the Participation of Children and Youth in Gardening Activites. *Children, Youth and Enviromments*, 17(2), 517-526.
- Le Borgne, Carine Hélène Marie-Thérèse. (2016). *Implementing Children's Participation at the Community Level: The Practices of Non-Governmental Organisations* (Order No. 10768238). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2001174712). Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/2001174712?accountid=13654>
- Leech, N. L., Barrett, K. C., and George, A. Morgan (2005). *SPSS for Intermediate Statistics: Use and Interpretation*.
- Marchant, R., Kirby, P. (2004). "The Participation of Young Children: Communication, Consultation and Involvement" : Young Children's Citizenship Ideas into Practice (Edit. Neale B.). Joseph Rowntree Foundation, New York, 92-163.
- Marsh, H. W., Hau, K. T. (1996). Assessing Goodness of Fit: Is Parsimony Always Desirable?. *The Journal of Experimental Education*, 64(4), 364-390.
- Marta S. Pais, (2000). *Child Participation*, Documenta ao e Direito Comparado, n.os 81/82.
- Merey, Z. (2012). Türkiye ve ABD'deki İlk ogretim Okullarında  ocukların Katılım Haklarına Yer Verilme D zeyinin Karşılaştırılması. *Uluslararası Sosyal Bilimler Eğitim Dergisi*, 2(2), 95-119.

- Meydan Larousse, Büyük Lügat ve Ansiklopedi (1986). C.3-5, Meydan Yayınevi, İstanbul.
- Mills, C. (2007). *Child Life Specialists as Facilitators of Child Participation: A Thematic Literature Review* (Order No. EC53686). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (304703206). Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/304703206?accountid=13654>
- Murray, E. J. A. (1999). *Exploring Children's Emerging Conceptions of Their Participation Rights and Responsibilities* (Order No. NQ41361). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (304532007). Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/304532007?accountid=13654>
- Nale, L. N. (2016). *Patterns and Correlates of Caregiver Satisfaction with Young Children's Participation in Home Activities* (Order No. 10156635). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1837094248). Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/1837094248?accountid=13654>
- Özyıldırım, T. (2007). *İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Katılım Hakkını Kullanma Durumlarına İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri*, Yayınlanmamış yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Pinkney, S. (2006). *Competing Constructions of Children's Participation in Social Care: Analysing Text and Talk* (Order No. U209559). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (301701822). Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/301701822?accountid=13654>
- Polat, B. D., Ersoy, Ö. A. ve Toran, M. (2017). Çocuk Katılımı Farkındalık Ölçeği (ÇKFÖ): Ölçek Geliştirme, Güvenirlilik ve Geçerlik Çalışması. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 1(2), 186-215.
- Polat, O. (1997). *Çocuk Hakları Nedir?* İstanbul: Analiz Yayınları.
- Polat, O. ve Gezer, T. (2008). *Çocukların Sosyal İçerilmesi ve Katılım Haklarının Hayata Geçirilmesi*. İstanbul: Planet Ajans.
- Polat, O. ve Şahin, S. (2012). Türkiye'de ve Dünyada Gelişmiş Ülkelerde Çocuk Katılım Hakkı Algısının ve Uygulamalarının Karşılaştırılması. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 275-282.

- Raitt, F. E. (2006). *Children's Participation in the Legal Process: Judges Perceptions and Practices* (Order No. 10994767). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2115832605). Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/2115832605?accountid=13654>
- Runeson, I. (2002). *Children's Participation in Decision -Making in Health Care* (Order No. C811603). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (305484614). Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/305484614?accountid=13654>
- Sadat, Z. (2013). *'What Do You Know?': A Case Study of Youth Perceptions of Participation and Environment (0RWIS34RfeSDcfkexd09rT2paribesh1RWIS34RfeSDcfkexd09rT2) in Rural Bangladesh* (Order No. 1546252). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (1449841687). Retrieved from <https://search.proquest.com/docview/1449841687?accountid=13654>
- Spinks, R. (2000). *Playing the Participation Game: Young Citizens and Participation Rights in Schools (BL)* (Order No. U122921). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (301547017). <https://search.proquest.com/docview/301547017?accountid=13654>
- Stern, R. (2006). *The Child's Right to Participation – Reality or Rhetoric?* (Order No. 10773425). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2001924552). <https://search.proquest.com/docview/2001924552?accountid=13654>
- Şensoy, N. (1949). *Çocuk Suçluluğu, Küçüklük, Çocuk Mahkemeleri ve İnfaz Müesseseleri*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi.
- Tabachnick, B. G., and Fidell, L. S. (2001). *Using Multivariate Statistics* (Vol. 5). *Nedham Heights, MA: Allyn & Bacon.*
- Talay, İ., Aslan, F. ve Belkayalı, N. (2010). Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Doğa Dostu ve Çocuk Katılımı Temelli Dış Mekan Tasarım Yaklaşımları Bir Proje Önerisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(1), 317-322.

- Taplak, A.Ş., Polat, S. ve Yüzer, S. (2014). Çocuk Haklarında Unutulanlar ve Çözüm Önerileri. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(1), 62-71.
- Thomas, N. (2000). *Children, Family and the State: Decision-Making and Child Participation*. London: Macmillan Press.
- Thompson, B. (2004). Exploratory and Confirmatory Factor Analysis: Understanding Concepts and Applications. *American Psychological Association*.
- Tozduman Yaralı, K. ve Güngör Aytar, F.A. (2017) Okul Öncesi Sınıflarında Çocuğun Katılım Hakkının Çocukların ve Öğretmenlerin Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 29-47
- Törüner, E. K. ve Büyükgönceç, L. (2012). *Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları*. Amasya: Göktuğ Yayıncılık.
- Treseder, P. (1997) *Empowering Children and Young People*, Children's Rights Office and Save the Children: London
- Tüzün, I. ve Sarıışık, Y. (2015). *Türkiye'de Okullarda Çocuk Katılımı: Durum Analizi*. Demokratik Okullara Doğru Projesi Kitapları – No: 1. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- WEB1 Çocuk Hakları Bildirgesi <https://pedagojidernegi.com/cocuk-haklari-bildirgesi/> adresinden 04.02.2019 tarihinde erişilmiştir.
- WEB2 Çocuk Katılımı Merdiveni <http://www.baskabirokulmumkun.net/cocuk-katilimin-yollari-baslangiclar-firsatlar-yukumlulukler/> adresinden 22.03.2019 tarihinde erişilmiştir.
- WEB3 Çocukların Sağlık Hizmetleri Hakları <https://m.bianet.org/bianet/saglik/75041-cocuklarin-saglik-hizmetleri-haklari-4> adresinden 19.04.2019 tarihinde erişilmiştir.
- WEB4 Medya ve Çocuk <http://cocuk.bilgi.edu.tr/calisma-alanlari/medya-ve-cocuk/> adresinden 24.04.2019 tarihinde erişilmiştir.
- WEB5, Çocuk Hakları El Kitabı, <http://www.cocukhaklariizleme.org/wp-content/uploads/Cocuk-Katilimi-El-Kitabi-birinci-bolum.pdf> adresinden 11.03.2019 tarihinde erişilmiştir.

- Willow, C., Marchant, R., Kirby, P., Neale, B., Fountain, S., Fajerman, L., and Treseder, P. (2004). Young Children's Citizenship (Ideas into practice). *Learning*, 6(10), 11-15.
- Yaprak, B. (2007). *İlköğretim Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumunun Diskriminant Analiziyle Belirlenmesi ve Benlik Saygısı ile Olan İlişkisinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Uygulama*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Yurdugül, H. (2006). Paralel, eşdeğer ve konjenerik ölçmelerde güvenilirlik katsayılarının karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 39(1), 15-37.
- Zinbarg, R. E., Revelle, W., Yovel, I., and Li, W. (2005). Cronbach's α , Revelle's β , and McDonald's ω H: Their relations with each other and two alternative conceptualizations of reliability. *psychometrika*, 70(1), 123-133.

EKLER

EK-1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU VE ÇOCUK KATILIMI ÖLÇEĞİ (ÇKÖ)

Değerli Veli,

Çocuk katılımı ölçeği, ebeveynlerin çocuk hakları bağlamında çocuk katılımı hakkına yönelik görüşlerini incelemek amacı ile hazırlanmıştır. Bu nedenle lütfen soruları dikkatli bir biçimde okuyup cevaplayınız. Size en uygun olan seçeneğe (X) işareti koyunuz ve cevapsız soru bırakmayınız. Toplanan veriler sadece bilimsel amaçla kullanılacak ve gizliliği sağlanacaktır. Samimiyetinizin araştırma açısından oldukça önemli olduğunu hatırlatır, katılımınız için şimdiden teşekkür ederiz.

Kişisel Bilgiler

1. **Cinsiyetiniz:** () Kadın () Erkek
2. **Yaşınız:** () 30 ve daha az () 31-35 () 36-40 () 41-45 () 45 ve üzeri
3. **Medeni Durumunuz:** () Evli () Ayrılmış
4. **Eğitim Düzeyiniz:** () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora
5. **Öğrencinin Sınıf Düzeyi:** () 1.sınıf () 2.sınıf () 3.sınıf () 4.sınıf
6. **Okul Türünüz:** () Özel Okul () Devlet Okulu
7. **Sosyo-Ekonomik Düzeyiniz:** () Düşük () Orta () Yüksek

Lütfen arka sayfaya geçiniz.

	Görüşlerinizi “Her zaman”, “Çoğunlukla”, “Bazen”, “Nadiren”, “Hiçbir zaman” seçeneklerinden size en uygun olan seçeneği (X) işaretiyle işaretleyerek belirtiniz.	Her zaman	Çoğunlukla	Bazen	Nadiren	Hiçbir zaman
1	Çocuğun uyuma saatine ailesi karar vermelidir.					
2	Çocuğun kimlerle arkadaşlık edeceğini ailesi belirlemelidir.					
3	Çocuğun oynayacağı oyuncağı ailesi seçmelidir.					
4	Çocuğa danışmadan ailesi çocuğunu istediğı yere götürebilir.					
5	Evin kurallarını yetişkinler belirlemelidir.					
6	Çocukların görüşü dinlense bile çocukların söyledikleri yetişkinlerin aldığı kararı etkilememelidir.					
7	Çocuklara ne yemek istediğı sorulsa bile ebeveynler kendi istediğini yapmalıdır.					
8	Çocuklar karar verme durumunda ailesinin kendisine öğrettiğı kararı tercih etmelidir.					
9	Yetişkinler çocuklarının fotoğraf ve videolarını çocuklarından izin almadan kendi sosyal hesaplarında paylaşabilirler.					
10	Çocuklar herhangi bir etkinliğe katıldıklarında hangi amaçla etkinlikte bulduklarından haberdar edilmelidir.					
11	Yetişkinler çocukların görüşlerini saygı ile karşılamalıdır.					
12	Çocuğu ilgilendiren bir konuda karar verilirken çocuklar da konu ile ilgili kendi düzeylerine uygun olarak bilgilendirilmelidir.					
13	Aile içinde karar alınırken çocukların fikrine de başvurulmalıdır.					
14	Çocuklara görüşlerini ifade etmeleri için yeterli zaman tanınmalıdır.					
15	Bir yere gidileceğı zaman çocukların da fikri alınarak değerlendirilmelidir.					
16	Çocukların görüşlerini ifade ederken kendilerini rahat hissedeceği ortamlar oluşturulmalıdır.					
17	Çocuklar bir konuda görüşlerini ifade etmekle kalmamalı, karar verme aşamasına da katılmalıdır.					
18	Çocukların fikrinin de alınabileceğı bir durum ile ilgili karar verme gücü, çocuklar ve yetişkinler için eşit olmalıdır.					
19	Aile içinde herhangi bir şey değiştirilecekse buna hep birlikte karar verilmelidir.					
20	Yetişkin ve çocuklar tarafından ortak alınan kararlar birlikte uygulanmalıdır.					
21	Çocukların gitmek istediğı bir yer olduğunda gidilecek yerlere çocuk ile birlikte karar verilmelidir.					
22	Çocuklar gün içerisinde hangi kıyafeti giyeceğine kendisi seçip karar vermelidir.					
23	Çocuklar yetişkinlerle iş birliği içinde çalışmalı ve karar üretmelidirler.					

EK-2: İZİN YAZISI

Evrak Tarih ve Sayısı: 12/04/2019-E.4716

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :S1179084/044/
Konu :Anketler

İSTANBUL İL MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : Gamze COŞGÜN 10/04/2019 tarihli ve - sayılı yazı

Enstitünüz Temel Eğitim EABD Sınıf Eğitimi Bilim Dalı tebli yüksek lisans programı Y167048006 numaralı öğrencisi Gamze COŞGÜN, yüksek lisans tez araştırması kapsamında; "Ebeveynlerin Çocuk Kaahımı Hakkına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi" konulu anketini Müdürlüğünüze bağlı ekte sunulan formda belirtilen okullarda uygulamak istemektedir. Uygun gördüğünüz takdirde, anketi uygulaması için gerekli izin kolaylığının sağlanması hususunda görevimi arz ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Mithat TAKUNYACI
Enstitü Müdür Yardımcısı

EK :
Anket Onay Formu ve Ekleri (4 sayfa)

12/04/2019 B.İşl.
12/04/2019 Enst.Sek.

M.ÇIVAK
H.F.TATAROĞLU

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ANKET ONAY FORMU

Sayfa : 1/1

Öğrencinin	
Adı Soyadı	: Gamze COŞGUN
Öğrenci Numarası	: 1670Y48006
Enstitü Anabilim Dalı	: Temel Eğitim Enstitü Anabilim Dalı
Enstitü Bilim Dalı	: Sınıf Eğitimi Bilim Dalı
Öğretim Yılı	: 2018/ 2019 ☐ GÜZAYRISI ☒ BAHAR AYRISI
Programı	: ☒ YÜKSEK LİSANS ☐ DOKTORA
Programı	: Sınıf Öğretmenliği
E-Posta	: gamzecoşgun3437@hotmail.com
Tel No	: 5364194196
Anket Konusu	: Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Hakkında Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi

ANKETİN UYGULANACAĞI KİŞİ VEYA KURUMLAR

Sultanazal Özel Medeniyet İlkokulu, Bayıldüzü Özel Medeniyet İlkokulu, Özel Gazioğmanpaşa Şefkat İlkokulu, Sultanazal Hüseyin Ersu İlkokulu, Esenler Örfi Çotinkaya İlkokulu, Esenler İsmet Paşaa İlkokulu, Esenler Engin Can Güre İlkokulu, Esenler Kazım Karabekir İlkokulu, Esenler Mareşal Fevzi Çakmak İlkokulu, Esenler Oruç Rota İlkokulu, Esenler Ayvalıdere İlkokulu, Esenler Ressam Şevket Dağ İlkokulu, Esenler Tacirler Eğitim Vakfı İlkokulu, Esenler Türk İsvaç Kardeşlik İlkokulu, Esenler Yunus Emre İlkokulu

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından söz konusu anketin uygulanmasında bir sorunla karşılaşmamaktadır. Bilgilerinize arz edilmektedir.

UYGUNDUR

Danışman
Doç. Dr. Mustafa BEKTAŞ
İmza
10/04/2019

UYGUNDUR

Enstitü Anabilim Dalı Başkanı
Prof. Dr. Ayşe Güler KÜÇÜKTURAN
İmza
10/04/2019

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.9008429
Konu : Anket ve Araştırma İzin Talebi.

07/05/2019

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Sakarya Üniversitesi'nin 12.04.2019 tarihli ve 4716 sayılı yazısı.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma ve Anket Komisyonunun 06.05.2019 tarihli tutanağı.

Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Gamze COŞGUN'un "Ebeveynlerin Çocuk Katılımı Haklarına Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi" konulu tezi kapsamında, ilimiz Sultangazi, Gaziosmanpaşa ve Esenler ilçelerinde bulunan ilkokullarda; anket uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüze incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüze uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

- Ek:
1- Genelge.
2- Komisyon Tutanağı.

OLUR
07/05/2019

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

Millî Eğitim Müdürlüğü Binalarından M. İzzet Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultangazi Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb14@meb.gov.tr

A. BALTA VHKİ
Tel: (0 212) 455 04 00-239

Bu e-ortaklaşım sistemi elektronik imza ile onaylanmıştır. <https://sistemizasyon.meb.gov.tr/sofresnet> 908F-c48d-34f7-99ed-6e55 kodu ile doğrulanabilir.

ÖZGEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Gamze COŞGUN, 22.10.1993 yılında İstanbul'da doğdu. İlkokulu ve ortaokulu İstanbul'da tamamladı. 2015 yılında İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. İstanbul'un Sultangazi ilçesinde özel bir kurumda sınıf öğretmeni olarak görevine devam etmektedir. 2016 yılında Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Eğitimi Bilim Dalında yüksek lisansa başladı.

E-posta 1:gamzecosgun3437@hotmail.com

E-posta 2:gamze.cosgun1@ogr.sakarya.edu.tr